

1899-09

**Náboženství není pouze věcí soukromou (řeč
proslovená vdp. Františkem Pohunkem na
členské schůzi „Vzdělávací besedy katolických
mužů a jinochů pro Karlín a okolí dne
1. 11. 1898).**

Pohunek František, 1898

R09c01

Obmezujme taneční zábavy!

Kyselka Josef, 1899

R09c02

**Bůh jest – náhoda světem nevládne. Na obranu
svaté víry.**

Burian Josef, 1899

R09c03

Jest oprávněn kněžský celibát?

Pokorný Václav J.

**Paběrky ze života sociálního / napsal Václav
Pokorný**

Burian Josef, 1899

R09c04

Husův pomník na Staroměstském náměstí a sbor obecních starších v Praze (na uvážení všem katolíkům)

Hilarius Staroměstský, 1899

R09c05

Bludné cesty sociální demokracie. Na obranu svaté víry.

Burian Josef, 1899

R09c06

Červený a černý (veselá historie z našich dnů).

Fiala Ladislav, 1899

R09c07

Sociální demokraté svět nenapraví. Na obranu svaté víry.

Burian Josef, 1899

R09c08

Odkud svět? Odkud život? Na obranu víry.

Burian Josef, 1899

R09c09

Kněží, neplet' se do politiky!

Drbohlav Vincenc, 1899

R09c10

Kořaleční mor (pro výstrahu všem, kteří kořalku rádi mají).

Volařík, Konstantin, 1872-1948

Lihové nápoje a jich škodlivé následky.

Gössl F, 1899

R09c11

Pravda a lži o papežích. I.

*Dlouhý Jaroslav (někdy pseudonym Bělina Jan),
1899*

R09c12

Osud nalezenců. Dle pravdy a zkušenosti..

Dostál Alois, 1899

R09c13

Pravda a lži o papežích. II.

*Dlouhý Jaroslav (někdy pseudonym Bělina Jan),
1899*

R09c14

Co jest člověk? Na obranu svaté víry.

Burian Josef, 1899

R09c15

Pantheismus a materialismus.

Roh Peter, Holý Prokop

Paběrky.

Burian Josef, 1899

R09c16 a 17

Má řemeslo ještě zlaté dno? Práci čest!

Wetzel Franz Xaver, Jedlička František, 1899

R09c18

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Vychází posledního každého měsíce
dvou číslech ve prospěch Jednoty
v Praze. Celoroční předplatění

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Náboženství není pouzo věcí soukromou.

Řeč proslovená vdp. Frant. Pohunkem na členské
schůzi „Vzdělávací besedy katolických mužů a
jinochů pro Karlín a okolí“ dne 1. list. 1898.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V Praze 1898.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Co jest pravda a co není.

•Náboženství jest věcí pouze soukromou!«
Tak možno nyní často čísti v různých listech socialistických a pokrokářských, tak to zní nyní v uši naše se všech stran, zvláště od těch dob, co socialní demokraté tuto větu přijali do svého programu, jak na svém sjezdě v Gotě, tak i v Erfurtě. Frase ta stala se populární, stala se heslem! Ba více ještě: stala se jaksi programem jistých stran.

Programy, hesla musí býti jasná, srozumitelná, nesmějí obsahovati žádných dvojsmyslů a vůbec věcí, kteréž připouštějí různé výklady, leč by snad strana, kteráž jistého hesla se drží a je rozšiřuje, bála se s čirou pravdou ven a skrývala svoje pravé úmysly za slova, kteráž připouštějí různé výklady, za věty, kterýmž jest možno dáti podle potřeby každé chvíle jiný smysl. A takovým heslem jest i věta: •Náboženství jest věcí soukromou. Co znamená tato věta? Anebo spíše, co může všechno tato věta znamenati?

Náboženství jest věcí soukromou, může předně znamenati: Náboženství jest věcí vedlejší, věcí, na které valně nezáleží a která nám celkem může býti lhostejnou.

Podloží-li se větě »náboženství jest věcí soukromou« tento smysl, pak jest z gruntu falešna a nesprávná. Neboť co jest náboženství? Náboženství jest poměr člověka k Bohu, svazek mezi

Bohem a člověkem (ve smyslu subjektivním); ve smyslu pak objektivním jest náboženství souhrn jistých pravd, kteréž máme věřiti, a jistých pravd a předpisů, podle nichž se máme řídit, jež máme konati.

Jest to lhostejno, aby člověk věděl, je-li nebo není-li bytost osobní, věčná, nekonečná, nadzemská? Je-li či není-li Bůh?

Jest to lhostejno, nezáleží na tom, aby člověk věděl, zdali povstal náhodou neb postupným vývojem, anebo zdali jest stvořen přímo od Boha a pro Boha, takže jest Bůh pramenem, od kteréhož vychází, a cílem, k němuž směřuje a k němuž přijíti má? Může to být lhostejným, by člověk věděl, rozeznává-li se podstatně od zvířete čili nic, má-li duši, je-li tato duše nesmrtelná, je-li mimo tento viditelný a pomíjející svět ještě svět jiný, věčný, a je-li tento věčný svět dvojitý, buď nejvyšš blažený nebo nanejvyšš nešťastný? A je-li Bůh skutečně a je-li člověk jeho tvorem a může-li člověk jedině v Bohu býti šťastným, a je-li skutečně život budoucí, může to býti lhostejno, může to býti věcí libovolnou, miluje-li člověk tohoto Boha, nebo ho nenávidí, zachovává-li jeho přikázání, nebo jimi pohrdá?

A může pro lidskou společnost býti věcí vedlejší to, co jest její základem jedině pravým a spolehlivým, jak vždycky soudilo lidstvo veškeré? Společnost, rodina i člověk jednotlivý potřebují náboženství již jen ku svému pozemskému blahu a štěstí. Kde schází náboženství, tam se

šťestí drobí a prchá. Proslulý Washington pověděl jen starou, osvědčenou pravdu pěknými slovy, když prohlásil takto: »Ačkoli se v naší svobodné zemi každý smí držeti náboženství, jakého chce, tož jest přece nezbytně třeba, aby každý věřil v Boha spravedlivého a v život budoucí, každý aby měl náboženství; neboť náboženství a mravouka (mravnost) jsou nezbytnými oporami společnosti lidské. Ten není žádným přítelem vlasti, kdo podkopává tyto mohutné pilíře lidské společnosti. Rozum i zkušenost dokazují, že mravnost bez náboženství obstát nemůže. Náboženství jest základem občanské společnosti státu.«

Náboženství chrání to, čeho si člověk dobyl, proti neoprávněným přehmatům; náboženství bere však v ochranu též chudého, by ho bohatý nevykořisťoval. Náboženství vine kolem všech pásku lásky.

Bez náboženství není žádného spořádaného života rodinného. Náboženství učí rodiče, by v dítěti spatřovali něco vyššího, něco, co je činí podobnými Bohu, by v něm spatřovali obraz Boží a dědice nebes. Kde není náboženství, tam se dospívající pokolení rychle emancipuje a kráčí po cestách svých, a celý poměr k rodičům obmezuje se na to, že s nimi děti nanejvýše pohromadě bydlí a jim snad něčím na svou výživu přispívají.

Rodičům opět dává náboženství na ruku prostředky a pohnutky k ušlechtilému vychování.

Náboženství posvěcuje život manželský a do-

dává mu síly, by manželé obtíže, starosti a různé svízele šťastně přemohli. Náboženství působí, by člověk ve štěstí nezpyšněl, v neštěstí se nestal malomyslným. D'Alembert byl od kohosi tázán, má-li dáti své dítě připravovati na sv. přijímání. »Inu ovšem,« odpověděl d'Alembert, »neboť nemají-li lidé náboženství, pošlou morálku k čertu.« Jistý socialista prohlásil ve schůzi, pořádané ve Warnsdorfě, že prý dává své děti vychovávat po katolicku, aby prý ho jednou neproklínaly!

Bez náboženství jest zmatek.

A k čemu dospívá člověk jednotlivý bez náboženství? Ztrácí lidskou důstojnost, poskvňuje a zahazuje ji a naplňuje na sobě slova Písma sv.: Člověk, když stál ve cti, nesrozuměl, ale snížil se k nerozumným zvířatům a učiněn jest podobný jim. (Zola: Člověk-Bestie) Nietzsche nazývá člověka důsledně »bestií«!

Ano, bez náboženství bude člověk vyhledávati bestiální, zvířecí požitky a ve víru zvířecího štěstí uloví si smrt. Ty četné samovraždy i lidí mladých za dnů našich nepocházejí většinou z vnitřní rozervanosti, do které upadají následkem bezbožectví?

Kdo dovede s výsledkem krotiti nesmírné smyslné vášně, když na člověka dorážejí mocí takořka neodolatelnou, když jej lákají a oslňují

mocí, když ženou útokem na jeho srdce, mysl i ducha? Jedině náboženství.

Kdo zkrotí pýchu, která pohrdá svým okolím, svoje poddané nohama šlape, která každé právo svého bližního jako opovážlivost odmítá a popírá? Jedině náboženství. Náboženství učí pravému pojmu o svobodě, rovnosti a bratrství.

Kdo poroučí závisti, žárlivosti, jakož i intrikám, plížícím se po spletitých cestách, by se zarazily a zůstaly státi? Jedině náboženství, které nás učí v bližním ctíti bratra a se radovati z jeho prospěchu, z jeho blaha!

Kdo zkrotí pomstychtivost, kteráž se chápe zbraně vražedné, podle zásady oko za oko, zub za zub, krev za krev? Jedině náboženství, kteréž člověka činí schopným, aby přinesl i oběť hrdinskou s pomocí milosti Boží a vzhledem k příkladu našeho Spasitele.

Kdo zaručuje vrchnosti, kteréž jest společnosti nezbytně třeba, potřebnou úctu, vážnost a poslušnost? Jedině náboženství, kteréž učí, že autorita pozemská jest posvěcena autoritou Boží a na ní též spočívá. Kdo ochrání lid před zpupností velikánů, boháčů a lidí mocných? Opět jenom náboženství, kteréž učí, že jsou představení k vůli podřízeným, že bohatství není oprávněným, bylo-li získáno proti příkázáním Božím cestou nespravedlivou, hříšnou, že se má boháč ujímati chudáka; a že ti, kdož mají moc, mají v ochranu bráti ty, kteří moci nemají, by se mohli hájiti.

Společnost lidská potřebuje náboženství.

»Náboženství jest věcí soukromou« může též znamenati: Náboženství jest něčím tak nepatrným a bezvýznamným, že se stát, že se společnost, o náboženství nemusí starati, jeho nemusí dbáti.

Co se týká poměru náboženství k státu, jsou dva výstřední náhledy, jež jsou oba dva nanejvýš bludny. Dle jednoho z těchto náhledů má prý býti stát jaksi poručníkem náboženství. To jest tak zvaná omnipotence čili všemohoucnost státní, podle kteréž jest všecko vesměs podřízeno státu. I náboženství má se dle tohoto náhledu chrániti volného pohybu a svobodného sebeurčení! Není ničeho, co by nespadlo do politiky a nebylo podřízeno státu. Toť jest osudný blud a ve svých důsledcích dalekosáhlý. Církev jest dokonalá, nezávislá společnost a má svůj vlastní od pozemského rozdílný účel. Má svého vlastního zakladatele, svůj neomezený obor právní. Stát má účel svůj a církev také účel svůj! Proto se církev nemíchá do záležitostí čistě státních a nemůže také připustiti, aby se stát míchal do záležitostí jejích. Církev musí býti svobodnou ve hlásání slova Božího, v rozdávání sv. svátostí, svobodnou v konání služeb Božích, svobodnou ve správě svého majetku, svobodnou ve styku se svými údy. Je-li velikým bludem systém tak nazvané státní omnipotence čili všemohoucnosti, kde se stát míchá do všeho a náboženství činí svou služkou, jest bludem i to, když se stát a církev

od sebe odlučují, jakoby neměly pranic společného, jakoby je k sobě nic nepoutalo.

Stát jest zde pro časné blaho, především k ochraně lidstva. On má hájiti svých členů proti nespravedlivým útokům buď na jejich čest nebo zdraví, nebo život nebo svobodu, nebo statky pozemské. On má chrániti práva jednotlivců, jako i práva celých korporací, proto nesmí trpěti, aby kdo církvi překážel v konání její povinností, nesmí trpěti, aby kdo vztahoval ruku po její majetku, tím méně si smí podobné přehmaty dovoliti sám. Nesmí církev ignorovati, ale musí ji chrániti, a když byla napadena, jí hájiti. •Nenosít nadarmo meč. •

Náboženství jest povinností.

•Náboženství jest věcí soukromou•, může také znamenati, že jest každému zůstaveno na vůli, chce-li mítí náboženství, a chce-li je vykonávati čili nic. Člověk nechť si tu vyvolí, co chce, a jak co si vyvolí, vše že jest dobře. Že jest i náhled tento skrz na skrz falešný, nemusím ani připomínati; ba není jen falešný, nýbrž přímo bezbožný. Náboženství jest pro člověka povinností, a to svatou povinností pro každého bez výjimky. Je-li správným, že existuje osobní Bůh, jenž má v sobě všecky dokonalosti v míře nejvyšší, pak z toho jde nutně, že této bytosti patří uznání, obdiv, chvála, klanění. Je-li pravda, že osobní tento Bůh stvořil svět a člověka (lidi) a že jest otcem nás všech, jenž všechno moudře a laskavě

pořádá a řídí, pak jde z toho nutně, že jej musí lidé ctít a jej, jak jen mohou, milovat. A je-li pravdou, že jest Bůh posledním cílem a koncem člověka, cílem, k němuž může dospět věrností ve službě Boží a zachováváním jeho příkázání, pak z toho jde nutně, že člověk musí mít náboženství.

Kde se neuznává Bůh, tam není žádného náboženství; kde není náboženství, tam není mravnosti, tam panuje zásadně a skutečně nejnebezpečnější anarchie! Kde se neuznává žádný Bůh, tam se neuznává a nectí žádná autorita; kde není autority, tam není žádné pravé svobody, žádného pořádku; kde není žádného pořádku a řádu, tam jsou otevřeny dvěře dokořán nejradikálnějšímu socialismu.

Vliv náboženství.

Náboženství jest věcí soukromou obyčejně znamená: „Náboženství se nemá míchat do záležitostí veřejných.“ Do jisté míry může tato věta býti správnou; ale pronesená tak všeobecně je naskrz fašesná. Kdyby se větě té rozumělo tak, že náboženství samo o sobě nemá řídit záležitosti občanské, bylo by to správné. Náboženství nedělá státní zákony, neodvádí k vojsku, nevodí rekruty na cvičiště, nezakládá banky a bursy, nespravuje důchody, nejmenuje úředníky, neuzavírá mír a n vypoovídá války. To jest správné. Že by se však náboženství do všech těchto věcí nemělo míchat svým vlivem, svými zásadami, to ovšem není pravda. Neboť co jest náboženství? Jest to souhrn všech povinností, jež máme k Bohu, svému stvořiteli. Je-li však pravda, že jest náboženství souhrn čili obsah všech povinností, rozumí se samo sebou, že k náboženství nepatří pouze modlitba, oběť, sv. svátosti a bohoslužba, nýbrž

také spravedlnost, poctivost a všechny ctnosti, jimiž Boha dokonale ctíme. Jak by se tudíž náboženství nemělo míchat do záležitostí veřejných? Či snad může lidská společnost prospívat, může dobře obstát bez spravedlnosti, bez poctivosti, bez věrnosti, bez věčných božských zákonů? Bez těchto ctností byla by lidská společnost nikoli společností lidskou, nýbrž stádem dravé zvěře.

Ostatně poznáme ještě lépe nesmyslnost této věty, projdeme-li některá ta odvětví záležitostí světských, do kterýchž prý se náboženství nemá míchat. Nejvíce se ovšem vzpírá politika proti náboženství, neboť s tou prý nemá náboženství naprosto nic co dělat. Jsouť velmi mnozí, kteří mají za to, že tam, kde se jedná o výhody vlastního kraje, vlastní země, vlastního národa, nemusí býti brán prážádný ohled na náboženství. Ale nejsou korporace, nejsou národové povinni šetřiti a dbáti spravedlnosti rovněž tak, jako jednotlivci. Či snad by mělo to, co jest u jednotlivců nespravedlností, krádeží, loupeží, vraždou, bezbožností, býti pojednou věcí spravedlivou, věcí dovolenou, ba snad i ctností, když se toho dopouštějí veliké korporace, národové, říše? To zajisté nikoli; neboť zákon Boží, zákon práva a spravedlnosti, prohlášený a sankcionovaný Bohem, platí pro říše, národy a korporace rovněž tak, jako pro lidi jednotlivé a co jest u jednotlivce nespravedlivé, co jest u něho nátiskem, zůstane nespravedlivým, zůstane nátiskem i také tenkrát, když se toho dopustí celý národ, celá korporace, byť i sebe větší.

Je tudíž nade vší pochybnost jisto, že se náboženství nejenom smí, nýbrž i má míchat do politiky, že jeho zásady, jeho pravdy, jeho příkazy mají býti vodítkem a pravidlem čili normou i také mužům těm, kteří zasedají v parlamentech, dělají zákony, rozhodují v mnohých důležitých věcech, vůbec dělají politiku! Ano, jim jest tím více dbáti a šetřiti náboženství a jeho předpisů, protože nespravedlnost spáchaná zde je tím osudnější, zasahuje daleko a široko a těžko se dá napravit.

Ano, zákonodárci mají právě nejvíce toho potřeby, by dbali a šetřili svědomitě požadavků náboženských, jelikož zákony, mají-li býti spravedlivými, musí býti formulovány

tak, aby neodporovaly v ničem tomu, co žádá náboženství, aby jejich základem a normou bylo desatero přikázání Božích. To jest požadavek tak přísný, že zákon, kterýž by zřejmě a patrně odporoval některému z přikázání Božích, nebyl by vlastně zákonem ve svědomí závazným, nýbrž násilím. To uznávali i sami pohané a proto se, dávající zákony, dovolávali pomoci božstva a pod záštitou jeho zákonů prohlašovali: ano, víme určitě, že nejstarší zákonodárci: Numa Pompilius v Římě, Solon v Athénách prohlašovali, že to, co zákonem na občanech žádají, jim ukládají, přijali přímo od božství (boh Egeria). Když pohané, dávající zákony, řídili a spravovali se při tom požadavky svého náboženství, proč pak by nemělo náboženství pravé, náboženství Kristovo býti základem zákonodárství v říších křesťanských? Proč by od něho zákonodárství nemělo přijímat pokyny, aby ve všem bylo spravedlivé a národům prospěšné? Kdo by chtěl vyloučit náboženství a jeho předpisy ze zákonodárství, kdo by tu nechtěl bráti na ně ohledu, jednal by více jako tyran a nikoli jako muž práva a spravedlnosti.

Náboženství patří i do vysokých škol.

Náboženství jest věcí soukromou a proto prý nepatří do vysokých škol, odkud vychází tak zvaná intelligence; tam prý se nemusí dbáti jeho pravd a jeho předpisů! tam prý rozhoduje jedině věda. A přece není skoro žádné vědy, které by se nedostávalo podnětu a posily od náboženství a které by právě náboženství nedodávalo jistoty a spolehlivosti. Vždyť jest to právě náboženství kteréž vidí dál a hloub než kterákoli věda, takže může každé vědě spolehlivým býti vůdcem, aby nezbloudila a nevydávala za vědu něco, co jest pouhou domněnkou, neb i cirým bludem. Vyjmeme-li něco toho empirismu ve vědách přírodních, může každé vědě náboženství býti jenom k prospěchu. Nebo, že vědy v zemích křesťanských tak daleko pokročily, za to právě mají v řadě nejprvnější děkovati náboženství křesťanskému, kterýmž byl zahájen na zemi pokrok, pokrok dalekosáhlý, nedozírný.

Je-li však náboženství ku prospěchu již pěstování vědy samé, tím víc je ho zapotřebí těm, kdož vědu pěstují, do studia věd mladé lidi uvádějí a výsledky vědy s nimi sdělují. Tu právě jest, myslím, náboženství nutně zapotřebí, nemá-li se pěstování věd proměnit v jed, kterýmž se znenáh a otravují mladé, nezkušené duše a otravu opět dále roznášejí, vědy a její výsledků zneužívají přímo ke zlému. Moudře tudíž kdosi pověděl, že čím více lidé vědí, čím jsou dovednější, tím že by měli býti zbožnější; neboť člověk zlý, člověk zkažený, člověk bez víry a bázně Boží bude svému okolí tím nebezpečnější, čím jest dovednější a čím více umí a ví.

Náboženství patří i do závodů a všelikých podniků.

Zvlášť pak jedna jest věc, kde se náboženství se svými předpisy a příkázáními nerado vidí a kam se zvláště za dnů našich velmi nerado a ztěžka připouští; a přece je ho tam snad ještě více třeba než kdekoli jinde. Míním závody peněžní, podniky obchodní a vůbec výdělkové, kde je pokušení k nespravedlnosti, k nevěrnosti, k rozličným lstím a úskokům a k vykořisťování slabšího tak příliš veliké! Náboženství se svým: nepokradeš, nezpronevěříš, nesmíš lichvařit, nesmíš podvádět, nesmíš bližního zkracovati a jednati k jeho škodě, toto náboženství bývá tu vídáno nerado. A přece nemůže svěřený její majetek nic tak chrániti jako z náboženství plynoucí bázeň Boží, jako vědomí zodpovědnosti před Bohem vševědoucím. Náboženství bylo z těchto oborů namnoze úplně vyobcováno, ale za to zpronevěrování, zúmyslné úpadky, lichvaření, nespolehlivost a nejistota se do nich přistěhovaly, čímž podán důkaz, že náboženství dovede bližního před poškozováním i na zájmech jeho hmotných lépe chrániti a cizí majetek lépe střežiti, než ohnivzdorné, nedobytné pokladny.

Řekne-li nám tudíž kdo: Náboženství jest věcí soukromou a do záležitostí veřejných, do politiky, obchodu, průmyslu nemá se míchat, můžeme sobě právem pomyslit: Ty, člověče, buď nevíš, co vlastně mluvíš, anebo nemáš

dobré úmysly a bojíš se náboženství, aby ti v tvém jednání nepřekáželo.

Opakuji: náboženství nedává občanské a trestní zákony, nezřizuje úřady a nedosazuje úředníky, nezřizuje bursy peněžní a obilní, nezakládá banky a podniky akciové atd., ale musí býti duší toho všeho, co se zřizuje. Musí diktovati jednotlivci, co jak má čili nemá činiti, a vnikajíc až v jeho svědomí, musí odtud řídit i chování jeho zevnější. Musí míti volnou cestu do rodiny a řídit poměr mezi manželem a manželkou, rodiči a dětmi, mezi hospodáři a služebními. Náboženství musí vystoupit na veřejnost, musí býti domovem v úřadech, parlamentech, v dílnách, obchodech i ústavech peněžních; musí míti volný postup do úřadoven i na tržiště, do měst i vesnic, ano musí býti připuštěno i na trůn panovníků. Slovem: Všecko činění a jednání lidské, ať soukromé, ať veřejné, musí se řídit podle zásad náboženských. A proč? Protože Kristus, původce našeho náboženství, svrchovaným jest Pánem a vládcem lidí všech, malých i velkých, pánů i služebných, učených i neučených, vládařů i poddaných. Všem dal tentýž nezměnitelný zákon svůj, a všichni mají povinnost dbáti práva a spravedlnosti, věrnosti a poctivosti všudy a ve všem.

Socialisté proti náboženství.

Co znamená konečně: Náboženství jest věcí soukromou ve smyslu socialistickém? Znamená to tolik jako: Náboženství jest věcí vedlejší? Pak jest to tvrzení falešné a špatné. Či to znamená tolik, že se společnost o náboženství nemusí starati, jeho nemusí dbáti? I ve smyslu tomto jest, ona věta falešná a špatná. Či to znamená u nich konečně, že je každému volno míti náboženství nebo nemíti, Boha uctívati neb jím zhrdati? Pak jest věta ta rovněž falešná.

Ale ve smyslu sociálních demokratů znamená ona věta ještě něco mnohem horšího. U nich to znamená tolik jako: Náboženství musí býti odstraněno, musí býti zničeno. Boj a smrt náboženství vždy a všude a všemožným způsobem.

Předáci a vůdci sociálních demokratů musí přece znáti smysl této věty. Vždyť byli částečně i jejími původci. Nuže, jak soudí o náboženství, kteréž jest podle nich věcí soukromou a jíž by si tudíž, kdyby byli důsledni, neměli všímat, a vzhledem k níž by měli každému nechat na vůli, jakého se chce přidržovat náboženství a jak je chce v praxi provádět? Oni si však náboženství bedlivě všímají, nepovažují je za věc soukromou, nýbrž vedou proti němu boj, čímž ovšem skutkem zapírají, co ústy hlásají.

Tak praví na př. Liebknecht: Já pro svou osobu jsem byl s náboženstvím brzy hotov; já nevěřím v Boha. Věda stojí nepřátelsky proti náboženství. Věda pečuje o dobré školy, neboť ty jsou nejlepším prostředkem proti náboženství. Bebel prohlásil v pruské sněmovně již r. 1872: Na poli politickém chceme republiku, na poli hospodářském socialismus, a na poli, kteréž se nyní zove náboženským, chceme atheismus (bezbožství).

Německý socialistický časopis „Vorwärts“ napsal dne 1. června r. 1894: „Nevíme, proč bychom se měli tolik honositi, že bojujeme proti kněžourům; neboť bychom církev a kněze potírali i tenkrát, kdyby kněží a kostelníci byli lidmi nejsvědomitějšími a v konání svých povinností nejvěrnějšími.“

Kdybych měl uváděti výroky aspoň přednějších socialistů, jimiž náboženství vypovídají boj až na nůž, nepřišel bych ku konci. Ale již z toho, co jsem uvedl, vysvítá jasně, že věta náboženství jest věcí soukromou, ve smyslu socialistickém vlastně znamená: Náboženství jest věcí za povězenou, a tudíž pryč s ním.

Jak však to přijde, že sociální demokraté, a vůbec odpůrci náboženství, ve svém programu užívají vzhledem k náboženství řeči tak temné, nejasné? Proč nepřiznají upřímně barvu? Příčina toho není žádná jiná, než že jim jde o chytání hejlů; proto vystupují po tichoslápsku, skrývají své úmysly, aby hejly nezaplašili. Kdyby totiž mluvili upřímně a dali hned na jevo zaryté svoje nepřátelství proti náboženství, tu by se mnohý zalekl a nechtěl by s nimi nic míti společného. Vědíť velmi

dobře, že nemají ještě celý svět na své straně, že jsou ještě *millions* a *millions* dělníků, jimž jest náboženství věcí svatou, již se věrně drží svaté víry křesťanské, a kteří by se proto k nim za žádnou cenu nepřipojili, kdyby upřímně a jasně pověděli, že jsou nepřátely všeho náboženství, nejvíce však ovšem náboženství katolického. Chtějíť shromáždit pod svou korouhev veškeré dělnictvo. S pravdou jejich to však nejde; proto se utíkají ke lži a přetvářce! Ba více ještě! Náčelníci a vůdci socialismu vědí velmi dobře, že i mnozí z těch, kdo jsou už v jejich táboře, zarazili by se a ucouvli zpět kdyby se jim přímo a nepokrytě řeklo že jest socialismus nepřitelem všeho náboženství. Socialismus nemůže ani jinak; zapřel by sám sebe a sama sebe by odsoudil, kdyby přirkl náboženství nějaká práva. On je musí nenávidět a musí je hledět zničit, chce-li zůstat tím, čím vlastně jest. Jeho otec, jeho děd a jeho praděd byli vesměs odpůrci a nepřátelé náboženství. — Pradědem jeho jest Hegl, dědem Feuerbach, otcem Darwin. Kdežto stará filosofie vycházela od zásady, že jest jistá suma ideí a zásad, kteréž žádné změně nepodléhají, tudíž na čase a místě nezávisly jsou a v tomto smyslu věčné, neuznává Hegl žádných takovýchto pojmů a ideí. Celý vesmír se všemi svými duchovými i tělesnými zjevy jest podle něho v ustavičném vývoji, jelikož prý není nic trvalého, leč jen věčné vznikání a zanikání. Tato filosofie přišla vědeckým zástupcům socialismu Marxovi, Engelsovi výborně vhod, jenom se jim ještě to nechtělo líbiti, že Hegl učil, že jest „absolutní pravda“ a jistá již před tímto světem existující idea, jejíž odleskem čili odrazem jest celý nás obklopující svět; proto uvítali Marx a Engels s radostí, když vystoupil Feuerbach, který popřel rozdíl mezi duchem a hmotou, a otevřeně a bez ostychu posadil na trůn materialismus a veškerý duš vní život člověka prohlásil za pouhý výplod hmoty. Podle Feuerbacha není vůbec žádného Boha, člověk není podle něho podstatně rozdílným od zvířete, myšlení jest pouhým chemickým processem a smrt udělá vůbec všemu konec.

Tak jest Feuerbach socialistům ještě mnohem bližší nežli Hegl; není jejich praotcem, nýbrž dědem. Otcem pak jejich jesti Darwin, o čemž napsal Bebel: „Darwinistický zákon boje o život, jenž vrcholí v tom, že život výše organisovaný zatlačuje a ničí bytosti níže organisované a vůbec nižší, dochází v člověčenstvu svého zakončení, že konečně lidé jakožto myslící a poznávající bytosti svoje podmínky životní, tedy svoje společenské poměry a všecko, co s tím souvisí, ustavičně účelně mění, opravují, zdokonalují a sice v tom smyslu, že budou konečně pro všechny lidi stejně příznivé podmínky životní . . .“

Materialistické pojmání dějin má socialismus od Hegla, čirý materialismus od Feuerbacha, blouznění o úplné rovnosti ve všem a konečné vítězství veškerého lidstva v boji o život od Darwina.

Jak pak by tedy socialismus mohl s náboženstvím uzavřítí mír? Nikdy a nikdy! Smrt všemu náboženství. Ale nesmí se proti němu postupovati násilím: to by se možná nezdařilo. Proto třeba jíti chytře, lstivě a úskočně. Tímto způsobem možno jest snáze dojíti cíle. — Nikoli, páni socialisté!

Nejsteť vy první, kdož vyčerpávají síly své bojem proti náboženství, a kteří prorokují s jásotem jeho záhubu! Jásot zůstane na straně náboženství; záhuba však jest určena těm, kdož bojují proti náboženství!

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 2.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Obmezujme taneční zábavy!

Sepsal

Josef Kyselka.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Zemský výbor český vystupuje proti častým muzikám.

Jsou tomu nyní již dvě leta, co *zemský výbor pro král. České* vydal připomenutí všem starostům obcí (ze dne 19. září 1896 č. 41918), by mocí své působnosti hleděli *obmeziti příliš časté taneční zábavy*, které působí mezi obyvatelstvem mnohé škody jak na majetku, tak na zdraví, tak na mravnosti. Tehdy Ligista č. 37 vítal tuto akci zemského výboru s radostí a s nadějí, že provede radikálně obmezení tanečních zábav a tak že přispěje k mravní i hmotné záchraně tisíců. A to že je skutek, jenž rovná se ceně epochálního vynálezu v lékařství, na nějž vypisují se ceny do tisíců.

My však nazvali jsme tehdy v Čechu toto připomenutí a vybídnutí *papírovým drakem* v tom smyslu, že nebude nic platno; že zůstane vše při starém; že se něco vydalo, aby se neřeklo, že se proti neplechám tanečních zábav od samosprávných úřadů nic neděje. Spolu jsme uvedli důvody, proč márne za to, že zmíněné vybídnutí bude zhola bez účinku.

Pravili jsme asi v tento smysl: 1. Páni obecní starostové si ho ponejvíce ani *nevšimnou*, jakoby ho ani nebylo na světě, protože nebudou z toho se zodpovídati. A kdo pak by také dělal něco, co nemusí? 2. Z těch, kteří si ho všimnou a uznají, že by bylo záhodno něco v jeho smyslu učiniti,

nic neučiní, poněvadž *nebudou chtítí*. A proč nebudou chtítí? Protože by jednali buď proti prospěchu svému vlastnímu, nebo některého svého příbuzného, nebo některého pana radního, nebo pana sládka; nebo proto že v sousední obci by ihned byli pohotově, aby taneční zábavu, kterou by oni nepovolili, sami uspořádali, a tak by tito páni starostové nejen tančení nepřekazili, nýbrž byli by i toho příčinou, že by tance a pití chtivá chasa nade všecko to ještě se toulala přes pole po sousedních obcích. Krátce, na místě aby věc napravili, ještě by ji zhoršili. 3. Ti nečetní starostové pak, kteří by přece zakročiti chtěli, nebudou míti moci, aby svou vůli prosadili. Jakmile by totiž některý z nich chtěl zakročiti, není ani nejmenší pochybnosti, že narazí na odpor v samém obecním výboru, a to zvláště u těch pánů obecních starších, kteří z tanečních zábav v obci pořádaných zisk berou; dále mládež bujná a hýřivá se již o to postará, aby přísný pan starosta poznal, že píchl do vosího hnízda; na schůzích různých spolků bude se vyhlašovati za šosáka, zpátečníka, hlupáka a podobné; při nejbližších volbách do obecního zastupitelstva skorem jistě propadne; v noci, na kterou taneční zábavu nepovolil, nebude jistě spáti pro zábavu, kterou mu s velikým hlukem uchystá intelligentní i sprostá mládež tance chtivá, a ráno bude Pánu Bohu děkovati, zůstal-li živ a zdráv a jeho příbytek bez pohromy. Toto noční připomenutí bude tak důrazné, že se zařekne, že nikdy více nebude dbáti

oncho povzbuzení zemského výboru a doloží: «Chce-li slavný zemský výbor překaziti muziky po obcích, ať si jde sám nařízení svá prováděti a nevybízí starosty k něčemu, co sám není s to, aby v sídle svém jen z daleka ve skutek uvedl.»

4. A dejme tomu, že mezi stem starostů liknavých a bázlivých najde se jeden spravedlivý, to jest neohrožený, jenž u vědomí své povinnosti odhodlá se překonati všecken odpor svých občanů a snéstí bohopustou vřavu naděje vlasti a nasadí veškeru svou moc osobní a úřední, by vyhověl úmyslům zemského výboru, *ten na konec nebude smět*. A jak to? Proti jeho záповědem, jakmile bude patrno, že jsou opravdovy, poběhnou rekursy k politickým úřadům, že pan starosta bez příčiny kazí jednomu živnost hostinskou, druhému muzikantskou, že zasahuje do života spolkového proti zákonům o spolčování, že porušuje základní státní zákony o osobní svobodě, že působí nepokoje v obci, že ta zábava zapověděná nebude vlastně ani taneční zábavou, nýbrž že to bude volná zábava nebo jen promenádní koncert. Což nám možno věděti, co všechno obratný advokát v takové záповědi nenajde? A konec všech konců bude ten, že rekursu bude vyhověno, bude se píti a tančiti, až se budou hory doly zelenati. A horlivý, pořádku dbalý a zemského výboru poslušný pan starosta? Co ten? Ten bude seděti doma u kamen a přemýšleti, jak podivné jsou osudy lidské, že on, poslouchaje samosprávných úřadů, uřízl si notnou ostudu. A kdo máš ostudu,

o posměch se nestarej; co nejdříve budeš se stkvíti na pranýři některého tištěného nebo kresleného národního smetiště.

Podejme k tomu ihned doklad. »Zemská vláda v slezské Opavě vydala rozkaz, kterým po celém obvodu dolního Slezska zapovídají se sobotní taneční zábavy. Záповěď tato přijde k dobrému oněm mladým lidem, kteří po výplatě celou noc tancovali, až utratili poslední groš, který si za celý týden těžce byli vydělali. Často u hospod odehrály se pohnutlivé výstupy: Manželka a děti čekaly na otce, aby jim nezapadl do hospody. Někdy si ho odvedly domů, někdy však přišel sám domů, ale až ráno, zpitý a bez krejcaru. Za lehkomyšlnost otcovu musila pak žena i děti trpěti hlad po celý týden.« Tak dí »Hlas Národa« ze dne 3. května r. 1898. A co k tomu podotýká dále? »*Proti zeměpanské záповědi podali majitelé hospod a kořalen protest, prohlašujíce, že zkracování jsou na svém výdělku a že musí platiti daně.*« Neumíme zatím říci, jak tito páni protestanté pochodili, ale tolik je jisto, že, co oni učinili, učinili by mnozí jiní, kdyby obmezování tanečních zábav bralo se do opravdy, a nepochybujeme, že by ohrožený berní arch zvítězil v té neb oné formě nad dobrem oněch mladých lidí, o nichž jsme svrchu hovořili.

Následkem výnosu zemského výboru jednalo o téže věci i c. k. *místodržitelství* pražské, k jehož popudu rozesílala c. k. *hejtmanství* na jaře 1897 obecním představenstvům poučení stran obme-

zení tanečních zábav. Práví se v nich, že obecní výbory *mohou* (dle § 28. odst. 2. 8. 7. obecního zřízení) na obmezení tanečních zábav vydati zvláštní nařízení místní policie a k jich šetření ustanoviti pokutu do 10 zl., po případě vězení do 48 hodin (§ 35.) Uvádí se 8 bodů jakožto vzor, co by mohlo asi tvořiti předmět řečeného nařízení. Jsou to: počet zábav, doba trvání, pořádek hostinců, dospělost osob, výše vstupného, způsobilost místností, opatření bezpečnostní atd. K tomu se dokládá, že uvedenými příklady nikterak se nevystihují poměry a zvyklosti té které obce, a že lze počet jich rozmnožiti. (»Katol. L.« 6. února 1897.)

Okresní hejtmanství německo brodské poukázalo ve svém cirkuláři spolu na zhoubnost muzik pro mládež dorůstající. (»Hlas Nár.« 14. února r. 1897.)

Účinek výnosu vydaného od zemského výboru českého.

Ještě než c. k. okresní hejtmanství vyslala svůj cirkulář, vydalo zastupitelstvo politické obce Malotice-Lhotka předpisy o pořádání zábav tanečních. (»Kat. L.« 5. ledna 1897.) V Turnově byly zábavy od hostinských pořádány a všem lidem přístupné obmezeny na čtyři do roka. (»Katol. L.« 1. ledna 1897.) S jakým výsledkem potkala se tato obecní opatření, nevíme; ale byly to *jediné dva případy*, jichž jsme se ve veřejných

listech dopátrali, že obec vyhověla poučení zemského výboru a místodržitelství!!

Katolické dělnictvo ve Slaném podalo téhož roku žádost městské radě slánské, aby učinila nějaké opatření ve smyslu uvedených výnosů. Též nevíme, co slánská městská rada na žádost tu odpověděla. Nejspíš nic.

Že ono naše svrchu uvedené předpovědění bylo správné, a že kroky sl. zemského výboru a místodržitelství *padly do vody*, soudíme z následujícího: 1. V Praze a nejbližším okolí nestalo se pranic na obmezení tanečních zábav; posud lze tu vídati tabulky za okny hostinců s nápisy: »Každou neděli a svátek taneční zábava« a podobné; na Žižkově lze čísti na rozích: »Každou sobotu, neděli a pondělí taneční zábava. Otevřeno až do rána!« (»Katol. L.« 18. prosince 1898.) Noviny jsou plny takových ohlášek po celý rok. 2. Pokud jsme mohli ze soukromých zpráv se dopátrati, jest týž poměr ve všech větších městech v Čechách. 3. Ve veřejnosti nepovstal z té příčiny nižádný ruch, nižádné hnutí, nemluvil nikdo ani pro volnost muzik, ani proti ní, což by nebylo možno, kdyby se byly staly pokusy opravdové a poněkud četné, by se vyhovělo dotčeným upozorněním a vybídnutím.

Jako se zavře voda nad kamenem do ní hozeným, tak upadly všechny uvedené výnosy v tůň nepovšimnutí, zapomenutí a nedbalosti a vším právem nazvali jsme je *draky*, protože měly něco muzik pohltiti, a *papírovými*, protože nikomu ne-

ublížili a jen pro smích tance chtivého publika poletovali asi dva měsíce po Čechách, až beze stopy zmizeli v různých archivech, kdež spí a žádný jich více nevzbudí.

Jest skutečně třeba taneční zábavy obmezovati?

Hledíce k těmto výsledkům mohli bychom souditi, že veškerá ta výprava proti tanečním zábavám neměla snad pravého základu, buď že jich není příliš mnoho, nebo že nejsou škodlivy aneb že vůbec nelze ani jich obmezovati.

Nepochybujeme, že jest velmi těžko rozhodnouti, je-li za našich dnů příliš mnoho tanečních zábav, čili nic; ba mnohý mladík a skorem všecky mladice by nejspíš řekli, že je jich ještě málo. To jest pravda.

Však se vší přesností lze tvrditi, že během posledních třiceti let jest *tanečních zábav mnohem více než bývalo dříve*; neboť tehdy netančilo se po celý rok nikdy ani v pátek, ani v sobotu, ani v čase adventním ani postním, ba v největším počtu vesnic českých bývala muzika jen dvakrát na nejvýš třikrát do roka: o pouti, posvícení a v masopustě; také ve větších městech byly tance dosti řídké, obmezené na některé obvyklé dny.

Ale nyní jest tomu značně jinak. V každé obci jest jedna nebo i více hospod, a ty musí míti své muziky několikrát do roka, vedle toho je nesčetné hejno spolků přerозličných, jež všecky mají do roka několik plesů neboli bálů, a konečně

taneční zábava bývá korunou a dovršením divadel, koncertů a vzdělávacích přednášek. Bez tance není u nás v Čechách skorem již ani nijaké zábavy; není-li tance, již ani nejvybranější akademie, třeba i v Praze pořádané, dobře netáhnou.

Jak mnoho se tančí, o tom podává nám jakýsi obraz *statistika tanečních zábav v Praze a okolí za rok 1896*. V tomto roce bylo v Praze 4466, v Karlíně 414, na Smíchově s Košířemi 395, na Žižkově 312, na Vinohradech 1288 a v Bubenci 390 tanečních zábav, celkem tedy 7265. Z těch připadlo na březen 701 a na prosinec 791, tedy na čas zapověděný 1492. (»Hl. N.« 17. března r. 1897.) R. 1897 jich nebylo méně, taktéž r. 1898 jich méně nebude. V těchto číslech nejsou zahrnuty četné taneční hodiny prodloužené, které taktéž nic jiného nejsou než taneční zábavy.

Tolik se tančí v Praze a okolí a o nic méně netančí se poměrně všude jinde po Čechách. Zvláště tam, kde lid dělný u velikém počtu se schází, bývá v den výplaty, v sobotu, ne jedna, nýbrž několik muzik nedaleko sebe, skorem v každé prostrannější hospodě.

Že jest mnoho muzik, o tom svědčí též stesky, vycházející od hospodářů, továrníků a lidí poblíž hospod bydlících; o tom svědčí i petice na sněm zasílané. Že jest skutečně příliš mnoho takových zábav, uznal i zemský výbor; to uznávají již i naše časopisy, jež otiskují hlasy, volající po obmezení jich. Tak »Hl. Nár.« (18. října

r. 1898) uvádí, jak dr. Strauss, purkmistr v Rheydtu v Německu, pravil k továrnímu spolku, jenž právě světil svůj prapor: »Tak často slyšíme si stěžovati do špatných časů, které prý nyní jsou; ale časté slavnosti, které každou neděli se konají, zdá se, že jsou v odporu s tímto nářkem. Hledíme-li na časté zábavy lidu dělného, (při nichž tanec je věcí hlavní) musí nás napadnouti, že buď vede se dělníku velmi dobře, nebo že účastníci a pořadatelé zábav jsou velmi lehkomyšní. S tohoto místa vyzývám všechny výbory spolkové a napomínám je zcela vážně, aby obmezily počet hlučných slavností a zábav na míru nejmenší.« K tomu dokládá též list: »Kdo duši nynějšího lidu pozoruje, musí vyznati, že *stůně marnotratností a lehkou požívatostí.*«

Bylo-li poněkud těžko ukázati, že jest tanečních zábav po Čechách příliš mnoho, bude naopak velmi snadno dokázati, že *jsou velmi škodlivy účastníkům všem, zvláště mládeži.* Slyšme opět některé hlasy v té věci: »Posvícení — muzika — výtržnost — kriminál. Tak to obyčejně sleduje za sebou. Není snad vesnice ani městečka, kde by tento pořad nezachovávali. Nechceme však křivditi venkovu; v Praze a zejména v pražských předměstích děje se to také.« Takto počíná v »Hl. Nár.« dne 2. března 1897 zpráva ze soudní síně, kde se vypravuje o výtržnosti, způsobené v Bráníku dne 6. září 1896, pro níž sedm účastníků bylo odsouzeno do vězení. Na prvním sjezdě žen českoslovanských r. 1898 pravila paní Barb.

Hoblová: »Vzájemný styk mládeže chlapecké i dívčí není nebezpečím, pokud není asi toho druhu, jako scházení se v tanečních síních atd.« (»Hl. Nár.« 17. května 1898.) Tedy tento sjezd viděl v tanečních zábavách, jak se nyní dějí, nebezpečí pro mládež chlapeckou i dívčí. Než, co na tomto sjezdě bylo velice obaleně praveno a jen jako nadhozeno, to obšírněji vykládá žádost, podaná od dělníků slánských radě města Slaného r. 1897. »Sprosté muziky bývají hlavní útulnou a střediskem dělnického dorostu, kde v mladých lidech školou udržení záblesk mravnosti (stydливosti) přichází k svému úpadku, a kde pak nadobro jakýmkoliv ideím ethickým umíráčkem se odzvoní . . . Vedlo by nás to příliš daleko, kdybychom detailně chtěli všechno líčiti, co v těchto tančírnách a dupárnách se dělo, nebo dosud děje, tolik však vším právem můžeme tvrditi, že páše se tam tolik hnusu a tolik zvláštních orgií, že každému jen poněkud slušnému člověku hanbou až krev do hlavy se vhání.« (»K. L.« r. 1897.) Chceme-li míti i hlas úřední, přečtème si cirkulář německobrodského hejtmanství z r. 1897. »Rok od roku množí se v obcích počet tanečních zábav. Kdežto dříve obmezovaly se pouze na určitou dobu roční, jako na posvícení, pouť, masopust; obžinky, teď přes tu chvíli tančí se a hýří v kterýkoliv čas, nehledíc k tomu, že tím kvapem klesá blahobyt a zejména mravní zachovalost obyvatelstva. Máť k nim přístup mládež nedospělá, která, slyšíc a vidouc v útlém věku svém ne-

mravnosti (necudnosti), jež se zpravidla při muzikách pění, trpí na mravech zkázu nezbojitelnou... Jest věru nejvyš na čase, aby se této nesmyslné prostopášnosti platná učinila přítrž.* (*Hl. Nár.* 14. dubna 1897.)

Takovýchto hlasů mohli bychom nasbíratí veliké množství.

Než řekne se: Taneční zábavy mají a měly vždy zlou pověst, ale odpůrci a karatelé jich přehánějí, vždyť není tak zle.

Však tato výmluva nevyvrací ničeho, co jsme tvrdili a přisvědčuje spíše, že taneční zábavy jsou v celku škodlivy a čím častěji, tím více: My pak díme dále: Taneční zábavy, ať se jmenují plesy, věnečky, šibřinky, reduty nebo prostě jen muziky, jsou potud škodlivy, *pokud vedou ke zlým skutkům, jichž by se účastníci bez nich nedopustili, a pokud překáží konání dobrých skutků, jež by účastníci jich bez nich nejspíš konali.*

Taneční zábavy vedou k marnotratnosti, fiktivnosti, pijáctví, oplzlostem a smilstvu, pračkám, různicím, ublížením na těle, ba i vraždám. Kdyby nebylo bývalo té neb oné taneční zábavy, ten neb ona byli by se neopili, neporvali, nepotloukli, nebylo by bývalo třeba žalob na uznání otcovství a výletu do Prahy do Červeného domu u Karlova. Kolik lidí mladých přineslo si zkázu mravní a nemoc tělesnou od muziky! Porodnice, nemocnice, blázinec, kriminály bývají přecho často poslední stanice cesty, jež počala v taneční zábavě, a k níž by jinak nebylo přišlo.

Po tanečních zábavách mívají účastníci zpravidla hlavu těžkou nebo spletenou, nechce se do práce, musí se vyspávat a zábava »dodělati.« Následkem toho jest dobrovolné zameškání práce v značné míře a úbytek šetrnosti. Taktéž se shledalo, že po prázdných dnech bývá více úrazů při práci, než po dnech pracovních.

Nejhůře působí taneční zábavy pořádané v sobotu — a těch jest větší počet — tím, že vzdalují jak pány tak sluby, jak třídy zámožnější a intelligentnější, tak chudší a prostější, jak katolíky, tak helvety a augšpuráky od chození do kostela a návštěvy služeb Božích. Zdá se, jakoby neděle a nedělní klid byly nyní pouze proto, aby společnost naše vyspávala buď od tance neb opice, menší, větší, krátce od různých sobotních zábav. A v tomto účinku zábav sobotních shledáváme veliké zlo, jež čím dále tím více bude odváděti naši společnost od Boha, od ušlechtilé, křesťanské mravnosti. Tento nejmodernější způsob neděle a svátky »světiti«, jest pro mravnost obecnou škodlivější, než onen, kdy se »prací znesvěcovaly.«

Bychom vše shrnuli v krátkou větu, díme: Jmění, mravnost, zdraví účastníkův i mnohých jiných ohrožují se při četných tanečních zábavách a v první řadě sobotních.

Ač tedy výprava zemského výboru a různých okresních hejtmanství měla dobrý základ, ježto taneční zábavy konají se příliš často a působí zlobně v naší společnosti, ač se to vše uzná-

valo a posud uznává, přece vystoupení proti nim, jak jsme byli svrchu ukázali, bylo nadobro slabé, řídké, ba skorem nižádné. Proto nemohlo míti a nemělo nižádného účinku. Popsalo a potisklo se něco papíru a tím byla věc odbyta.

A co teď?

Majíce na očích smutný v pravdě výsledek, jehož se dodělal zemský výbor svým připomenutím, máme-li proto říci krátce: Ať to tedy zůstane vše při starém, ať se tančí a dupe bez obmezení a konce dále? Nikoliv. Škoda, jež vzniká z těch četných muzik, bálů a zábav, jest příliš patrná a veliká, než aby mohla se i nadále lhostejně přehlížeti. Vždyť jejich následky pocitují různým způsobem i obce, okresy a veškerá země, jež musí opatřovati svou chudinu, své nemocnice, porodnice, nalezince a blázince. Na př.: »Bolestné dozvuky pražských zábav. Nedělní zábavy pražské neskončily, jak obyčejně se již stává, bez hádek, různic a rvaček a celý zástup okrvavěných sešel se *zase* dnes v noci na *ochranné stanici*, kde lékaři velikou zásobu vaty spotřebovali na boule, podlitiny, bodné, sečné a tržné rány.« (Hl. N, 22. září 1898.) Nikým a ničím nekrocená hýřivost a prostopášnost žene veliké davy dělnického jakož i málo zámožného lidu v náručí nespokojenosti a tím do rukou socialní demokracie a vede k podvodům a defraudacím v úřadech, jak o tom svědčí některé případy z posledních dvou nebo

tří let na poštách a u různých peněžních závodů v Čechách.

Taktéž nezdar, jehož se dočkal slabý pokus zemského výboru, nemůže zde rozhodovati; neboť co vyběhlo naprázdno poprvé, může míti účinek mocnější, bude-li se opakovati podruhé s větším důrazem, stálejší vytrvalostí a širší obecností. Protož nebylo by dobře složiti malomocně ruce v klín a vzdychati pouze: Bůh to naprav! Nýbrž třeba opravdově, vytrvale a rozhodně o nápravu se snažiti.

Což tedy činiti? *Soukromé snahy jednotlivců* nebo *spolků* musí *podporovati i moc veřejná svým zákonodárstvím*; pouhým napomínáním a vybízením, ať slovem živým jako na př. na kazatelně, ať slovem tištěným, se skorem nic nepořídí. Vrstvy intelligentní a zámožné, po nichž dělník a prostý muž rád se opičí a jimž se chce v požitcích vyrovnati, musí předcházeti dobrým příkladem, jako teď předcházejí zlým, vždyť na př. čeští technici hové pořádají již po několik let své veliké plesy pod protektorátem universitních a technických profesorů — jest pravda ne v sobotu — ale vždy v pátek!! Roku 1899 bude jejich ples dne 20. ledna. O různých menších plesích v postě a adventě pomlčíme, jako na př. *soirée dense* merkurské v Praze. (Hl. N. 14. pros. 1898.)

Protož navrhuje toto:

1. *Kdokoli* souhlasí, že je nyní těch muzik, bálů a jiných zábav příliš mnoho, a) *nechod* sám

nikdy na zábavu takovou *v adventě, v postě a v sobotu*, b) nejenom že nechod, ale také na ně nijakým způsobem *nepřispívej*, aniž pozvání přijímej. (Stalo se, že i duchovní hodnostáři zaplatili vstupenky na ples, jenž se konal v postě.)

2. *Spolky katolické nebo křesťansko socialní* nechť si učiní pravidlem, by jejich členové v zmíněné dni a doby nejen *zábav nepořádali*, ale také *do nich nechodili*, kdyby odjinud byly pořádány.

3. Nechť *představenstva obcí* používají své moci, kterou po ruce ze zákonů mají, a obmezují tance asi tak, jak to zamýšlela obec Malotice-Lhotka, jež nařídila: 1. Žádný z pp. hostinských nesmí pořádati taneční zábavu, nemá-li dříve v rukou povolení k tomu. 2. Taneční zábavy pořádati v době postní, adventní, ve žních, ve dni normy církevní a v předvečer svátků a neděl na dobro se nepovoluje. Dvě taneční zábavy v téže obci vyminečně mohou se konati jen o posvícení. Kat. L. 5 led. 1897.)

4. Nechť se vydá *zemský zákon*, že *v sobotu a předvečer zasvěcených svátků* žádná zábava nesmí trvati déle než *do půlnoci*, taktéž že všechny hospody a veřejné místnosti, kde se čepuje pivo, víno, musí se v touž hodinu zavřítí.

Zvláště klademe na srdce tuto úvahu všem katolickým a křesťansko socialním spolkům, by v kruhu svém pro obmezení tanečních zábav vůbec a zvláště v sobotu se zasazovaly.

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 3.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Bůh jest — náhoda světem nevládne.

Na obranu svaté víry podává

Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Jindy a nyní.

Vánoce!

Kolik sladkých upomínek vykouzlí to slovo z hlubin naší duše! Vzpomínáme na leta zašlá — — na domácí krb — — — — na milou, dobrou matičku — — na starostlivého tatíčka — na ten tajuplný štědrý večer, kde po boku drahých rodičů jsme sedávali — plni štěstí — — — plni radosti. Snad byl ten večer chudinký — až tuze chudinký, ale tím upřímnější, srdečnější. — — »A tak, děti,« mluvíval otec, »dnes tu jsme ještě všichni pohromadě — — — kdo ví, nebude-li na přesrok někdo scházeti? Jsme v rukou Božích — — přicházíme a odcházíme — — — Jednou nás odtud odnesou tam za hřbitovní zeď na svaté pole — — — přikryjí studenou zemí — — — Vzpomenete-li si na svého tatíčka a na svou matičku? — — «

»Ach, tatíčku a matičko — — vy nás ne-smíte nikdy opustiti — — Kdo by nás měl tak rád? Kdo by se o nás staral? Kdo by se nás zastal? — — — K Bohu nebeskému se budeme modliti, aby vám dal zdraví a sílu« — — —

A dítky jedno po druhém se tulí k rodičům — — hladí ustarané tváře — — líbají upracované ruce — — —

Jaký to něžný, utěšený — rodinný obrázek!

Tak bývalo druhdý ve všech katolických rodinách, když víra v Boha zahřívala srdce — —

Byly děti k rodičům a rodiče k dětem. »Milost Boha Spasitele našeho ukázala se všem.« —

A dnes? — — — — —

Marně mluvit!

Vyhostili mnozí Boha ze srdce, z mysli, z duše, z domácnosti — — — Pusto všude — — — —
Kde není Boha — tam není také šťastných, radostných Vánocí — — —

Pusto všude — —

Pusto v srdci — — — srdce chladné — ledové; blaživé teplo, proudící z jesliček Kristových se ho nedotýká. Pusto v rodině. Rodina bez Boha, bez Krista — jaký to chmurný obraz společenský!

Protivník Boží.

»S Bohem, milá Jednoto — s Bohem matičko Praho — — aspoň na několik dní — —« tak loučil se bodrý člen Jednoty pražské, Koleč, když po několika letech chvátal opět na Vánoce zavítat pod otcovský krov.

»Vrátím se brzo, vrátím,« pravil, podáváje svým soudruhům ruku na rozloučenou, »ale to vám povídám, ať tu novou vánoční hru »Narození Páně« dobře provedete! Stojí za to!«

»Provedeme, provedeme — potakovali si členové — vždyť jest to naší ctí a pan sbormistr Morák již dva měsíce nás neunavně cvičí.«

»Však to uslyším« — a již uháněl k severozápadnímu nádraží.

Tam bylo velice živo. Samý šum, samý shon. Před vánočními svátky ani to jinak není. Kdo

nemá svého vlastního krbu a může se z hlavního města na několik dní vzdálit, rád toho použije, aby ve středu svých milých oddal se vánočnímu klidu. Zvláště, jsou li ještě rodiče na živu.

»Králové Hradec — Königgrätz — vstupovat, pánové, einsteigen!«

Vše se hrne ven a pospíchá k vozům. Znamý známého se chytá, aby jim na cestě čas ušel. Koleč čekal, až se vše usadilo. Konečně vstoupil do jednoho oddělení vozu třetí třídy, kde ještě nikdo neseděl.

»To jsem rád — liboval si — tady budu dumat o naší organizaci — a našich programech a o té naší svornosti — — aspoň mne žádný nebude vytrhovat «

Opatrně zavřel dvěře u vozu.

Strojvůdce zapískl — což bylo znamením, že vlak již již odjíždí.

»Jedeme do Hradce — honem místo« — volají v chvatu dva muži, dle zevnějšku náležející třídě dělnické.

»Která třída?«

»Že se ještě ptáte — podívejte se na nás — a uhodnete hned, kolik můžeme platit. Honem!«

Než se Koleč nadál, měl u sebe dva společníky. —

»Hle,hle — tady sedí již jeden občan. Na zdar! občane!« oslovili Koleča.

»Zdar Bůh!« odpověděl Koleč a nejevil mnoho chuti s novými společníky rozprávati

hovor, soudě dle pozdravu, že přisedli k němu buď »socínkové« anebo »národní«.

»Poslouchej, soudruhu, zdá se mi, že ten občan tu bude nějaký »studený«. Aspoň »studení« mají heslo »Zdař Bůh«. Jářku,« obrátil se nyní přímo na Koleč — »dle pozdravu soudím, že jste z těch »studených«.

»Nu — a kdybych byl?»

»Pak bych vás litoval — mnoho litoval.«

»Nevím proč?»

»Proč? Protože jste v objetí těch »černých«, kteří chtějí míti jen tmou a zpátečnictví.«

»A v kterém objetí jste vy? Ti »černí« jsou krev z naší krve, naši rodáci — bratři. Vy své vlastní krve haníte — zavrhuje a chytáte se za šosy lidí, kteří nejsou ani z naší krve — — kteří s námi necítí — jen z našich mozolů tyjí. Ti Adlerové, Silbersteinové, Ellenbognové, Singrové a jak se všichni jmenují, jsou vám milejší, než synové českých matek, vyšlí z těch požehnaných českých chaloupek. Za to »světlo« a za ten »pokrok«, jímž vás tito »dobrodinečkové« chtějí povznést, my pěkně děkujeme.«

»Je viděti, že vás ti »klerikálové« už celého popletli. Dle řeči soudím, že jsem vás již někde slyšel mluvit. Nejste vy Koleč? Nebyl jste také v Konviktě, když tam řečnil proti »klerikálnímu« sjezdu Dr. K.?

»Nemám co zapírat. Jsem Koleč a nestydím se nikdy za své náboženské přesvědčení. V Konviktě jsem byl nejednou, ale vícekrát. Mne ne-

popletl nikdo. Čemu věřím, tomu věřili moji rodiče a moji předkové, a to jest mojí chloubou. Zapřel-li kdo víru svých otců, popletl-li se někdo nedokázanými domněnkami a novověkými frasemi, pak jste to vy, kteří domnělou »vědou« a lichou osvětou chcete nahraditi zející prázdnotu svého srdce. Ostatně, i vy jste mi dobře známý z mnohých schůzí — jste občan Boucharon a váš tichý společník jest občan Klimáček.«

»Uhodl jste. Ale s tou »vírou« otců jste poněkud na omylu. Otcové naši měli mnohé předsudky, zejména věřili všemu, čemu se v katechismu učili o Bohu a o náboženství vůbec. Svět dnes mnoho pokročil — věda dostoupila té výše, že člověk vzdělaný, ač chce-li býti na výši doby, musí se těch náboženských předsudků zbýti. — My socialní demokraté držíme se výzkumů vědeckých a základem našeho světového názoru jest *věda* — a nikoliv *víra*. Velicí filosofové světa nechtějí o Bohu věděti ničeho. *Lametrie**) praví, že na otázku: Je-li Bůh — jest těžká odpověď, poněvadž prý o Bohu žádných důkazů nemá, rovněž tak, jako na to, že by nebyl. *Holbach***) popírá Boha a vůbec každé pozitivní náboženství. Naši předáci, Marx, Engels, Bebel, Liebknecht a jiní, jsou téhož názoru. My jdeme za nimi — Boha není. — Víra v bohy povstala z bázně a z hlouposti. Všichni bohové starověku i Bůh křesťanský

*) Nevěrecký filosof.

**) Jiný nevěrecký filosof.

jsou dílem podvodu. Lidstvo bude tenkrátě blaženým, až víra v Boha zanikne úplně — — —»

»Musím vám odporovati,« začal nyní Koleč, »mluvíte v naučených, otřepaných frasích, které jsem tisíckrátě slyšel; na omylu jste vy — a nikoliv naši předkové, kteří víru v Boha v srdcích chovali a nám ji odkázali.

A od koho že přijali víru naši »otcové«? Od svatých věrozvěstů Cyrilla a Methoděje a ti ji přijali od jiných. A tak bychom mohli postupovati, až bychom přišli k těm svatým mužům, kteří víru přijali od samého Ježíše Krista. Ti mužové za tu víru dali vše i život. Sv. Pavel napsal: Vím, komu jsem uvěřil. Vy *věříte* lidem slabým, přechasto i špatným, kteří *náboženství* zavrhnou a my *věříme* Bohu, který *náboženství* nám dal. Která *víra* jest *lepší a jistější*? Svět dnes že pokročil? Že věda dostoupila značné výše? Připouštím. V mnohém ohledu staly se podivuhodné vynálezy — zvláště v oboru silozpytu a přírodopisu, ale vynálezy ty nikterak nepřičí se víře v Boha. Jinak ta hlásaná věda spočívá mnohdykrátě jen na hypothesesách čili domněnkách — a ten lid, lichou vědou opojený, pokládá domněnky za svatou pravdu. Nedávno vykládal na jedné vysoké škole c. k. universitní professor svým posluchačům: Jest věc dokázaná — a to jest výsledkem vědy, že člověk nemá žádné svobodné vůle. Opačný náhled jest překonán úplně, jest nejen nevědecký, ale přímo směšný. V té samé universitní budově v jiné

síni přednášel jiný professor, který ale byl zcela opačného náhledu.

Pravilť: Pánové, zvířata mají také vůli jako člověk.

Kterému z těch pánů vědátorů máme *věřiti*? Jeden tvrdí na základě vědy, že člověk svobodné vůle nemá — druhý na základě rovněž vědeckém přisuzuje svobodnou vůli i zvířatům. Kdo má pravdu? Hledte, občane Boucharone, toť ta neomylná (?) věda, na jejímž základě chcete stavěti svůj budoucí stát — své paláce blahobytu. Sotva asi něco postavíte.«

«Inu — — tady jest nás málo« — šeptal po tichu Boucharon, »mezi námi řečeno, mně se to s tou »vědou« také začíná nelíbiti. Zdá se mi, že nás pan Bebel tahá za nos, ale to víte, člověk musí mlčet. Živobyť jest živobyť. S vírou a náboženstvím padlí bychom v náruč křesťanským socialům.«

«A bylo by to pro vás neštěstím?» mínil Koleč. «Čím dříve tak učiníte, tím lépe pro vás.»

«To si ještě každý socialní demokrat dobře rozmyslí. Ale neodpověděl jste mi na to, proč právě ti největší učenci jsou neznabohy a důkaz, že jest Bůh, sotva asi také byste dovedl provésti.»

«Předně *není pravda*, že by všichni největší učenci byli neznabohy. Od počátku světa stavěli se někteří lidé proti Bohu, urážejíce a popírajíce ho —, ale to byla jen jako výjimka. Naproti tomu mohu vám poukázati na víru a zbožnost mnohem četnějších a opravdových učenců, kteří skutečně

vynikali hlubokou učeností a největším nadáním. Jmenuji jen některé, jako: Roger, Baco, Koperník, Newton, Leibnitz, Descartes, Pascal, Malebranche, Bedřich Schlegel, Görres, P. Sechi, Pasteur a jiní a jiní. Ostatné ti páni »filosofové« mezi sebou docela jinak hovoří, než jak na venek píší. Tak o Kantovi*) ku př. Fichte a Schelling**) soudil: »On sám sobě neporozuměl.«

Naproti tomu Kant vyjádřil se o Fichtovi: »Soustava zcela neuvěřitelná.« (Allg. L. Ztg. 1799). Filosof Reinhold nazval Schellinga mužem s prohlubní nesmyslů, jenž s sebou nosí bláto a špínu. (Krit. Journal 1802 I.) Herder psal svému synu o Fichtovi: »Milý synu, na štěstí nejsi stoupencem Fichtovým, ty jsi toho blázna neslyšel a máš svůj vlastní rozum.«

Buď mluví tito výtečníci pravdu anebo ne. Mluví-li pravdu, haníce jeden druhého, pak jejich soustavy (systémy) jsou zavržení hodny. Nemluví-li pravdu, pak i v jiných věcech nemůžeme jim věřit, nebo to není ani věda ani pravda.«

»Zcela správně,« mínil Boucharon.

»Nyní vám dokáži, že

Bůh jest;

neboť toho žádá náš rozum. 2. dokazuje to celá příroda. 3. svědčí o tom dějiny lidstva.

Pravím tedy: *Bůh jest, poněvadž toho žádá náš rozum.*

*) Kant byl německý filosof.

**) Rovněž němečtí filosofové.

Náš rozum neustále nás pamatuje na Boha a volá k nám: *Musí býti Bůh, tvůrce všeho*. Rozum praví nám: Já jsem a celý svět se všemi krásami, s nesčetnými živými i neživými tvory jest tu: proto musí býti Bůh, jenž vše to stvořil. Náhodou svět nemohl povstati, náhoda nic nevyvětluje. K hvězdáři Kirchrovi přišel přítel jeho nevěrec, jenž o Bohu Tvůrci nechtěl nic slyšeti a tvrdil, že povstalo vše samo sebou. Na stole Kirchra spatřil nový, mistrně provedený globus (= obraz) nebeských těles. Pln úžasu a zvědavosti tázal se Kirchera kdo že ten globus zhotovil? Kircher odpověděl: »Nikdo ten globus nezhotoval, ten globus se udělal sám. Nejmenší částičky v učeném světě zvané molekuly seskupily se ve vlákna, tato vlákna se sletěla a utvořila tuto lepenku, ta sama se stočila v kouli a pak se sběhly barvy a nadělaly samy tyto body a čáry, které představují hvězdy a jejich dráhy.« Přítel Kircherův se zasmál a pravil: »Povedený to žert, škoda, že jsem to neviděl, bylo to asi pěkné podívání, co?« »Žádný žert to není, nýbrž čistá, vědecky dokázaná pravda,« odpověděl Kircher s vážnou tváří. »Ale dovolte, snad mne nebudete míti za blázna,« durdil se přítel, »takové pohádky povídejte dětem a ne mně.«

»Aj, aj! podivná to věc! Právě takovými pohádkami vysvětlují neznabožští mudráci povstání všehomíra. Ty nejmenší částičky prý se samy tvořily jako v tanci a z toho motání prý

se vymotal nesmírný tento vesmír. A bláhoví lidé jim věří.«

Vidíte, Boucharone; že pouhý *obraz* (globus) nebeských těles nemohl se udělati sám od sebe, to nahlédne každý a za blázna má toho každý, kdo by něco takového opravdu tvrdil a dokázati hleděl, že ale sám se takovým způsobem udělal tento veliký svět, jehož hranic ani vypočísti ani dohlédnouti nemožno, tomu věří. Co v malém zovou bláznovstvím, tomu ve velkém říkají *věda*. Ó, jak mnohým pohádkám a lžím musí uvěřiti neznabozi za to, že nechtějí uvěřiti pravdě!«

»Což ale, vpadnul Kolečovi do řeči Boucharon, kdyby svět a vše, co na světě jest, bylo od věčnosti?«

»To nemůže býti již z toho důvodu,« pokračoval Koleč, »poněvadž jest svět podroben stálým změnám. Přírodopyt to aspoň dokazuje. I slunce vykazuje změny a jak učenci říkají, stárne. Kde ale jest proměna, tam o *věčném bytí* nemůže býti řeči, i musí býti bytost, mající důvod své jsoucnosti sama v sobě, která jest původcem všeho ostatního. Tato bytost sama od sebe bytující jest *Bůh*. K tomuto závěru dospěl již starověký mudrlec Aristoteles, který z pohybu a změny na světě soudil na vyšší bytost, která jsouc nezměnitelnou jest původem všeho pohybu. Pohan Cicero se vyjádřil: »Že Bůh jest, tak jest samozřejmo, že bych musil pochybovati o zdravém rozumu, kdo by Boha popíral.«

»Poslouchejte, Koleši, vaše vývody se mi líbí. Začíná mi býti jasno.«

»Těší mne vaše upřímnost,« pravil Koleč; »ale pro jsoucnost Boží máme ještě jiné důkazy. Pravím dále:

Bůh jest,

protože to *dokazuje 2. celá příroda*. Panujet tu takový pořádek, taková účelnost, takové důkazy moudrosti a moci, že bezděky jsme nuceni zvolati: Tu musí býti nějaký moudrý a mocný pořadatel a zákonodárce, který to vše tak krásně uzpůsobil. Pohlédněme *nad sebe*. V těch nedozírných končinách krouží nesmírná tělesa nebeská, opisující dráhy jim vyměřené. Každé těleso má svou dráhu — a meze své dráhy — a přece nikdy nevybočí — a se nesrazí. Jaký to pořádek! Jaká to moudrost v celém uspořádání! Nesvědčí to o velemoudrém Mistru a zákonodárci, jenž tělesům nebeským zákony dal a meze jim vyměřil?

Pohlédněme kolem sebe.

Táž moudrost, dobrota a všemohoucnost jeví se všude, kamkoliv patříme. Nerosty, rostliny i zvířata — vše to jakoby jedněmi ústy hlásá slávu a moc Tvůrce věčného. Souměrnost, pořádek, účelnost nemohou býti výsledkem *nějaké náhody* — naopak, vše svědčí o nejlepším plánu při stvoření. Ukáži vám na příkladu. Všimněme si ku př. oka.

První podmínkou, abych viděl, jest světlo. Slunce musí vysílati paprsky, abych viděl. Světlo každého paprsku, jak známo, může se rozložit

v 7 barev, jak jest patrnó u duhy. Vysíláním paprsků povstávají záchvěvy, jež u světla červeného obnášejí 450 billionů za sekundu, u světla fialového ještě jednou tolik. Mezi oběma rozloženy jsou ostatní barvy duhové v nestejném stupni. Délka každého záchvěvu jest malouninká, rychlost světla ale obnáší 42 000 mil. za sekundu.

Ať mi někdo řekne, proč slunce právě tento způsob záchvěvů vysílá? Jest to náhoda?

Namítne se: Toť zákon přírodní! Dobře. Ale pojem zákona vylučuje již náhodu a náhoda jest logickou protivou nějakého účelného záměru. Proto již každý zákon přírodní sám sebou dokazuje, že nikoliv náhoda, ale spíše *účelné stvoření přivodilo svět*. — Ale vraťme se k světlu.

Ptám se: Proč slunce nevysílá na místo 450 billionů záchvěvů, jež utvořují červené světlo, nějaký jiný počet? Proč ne 100? nebo 1000? nebo 7388? nebo 3 mil.? Proč ne 26 billionů? Proč ne 85.000 bill.? Proč? Poněvadž ve všech těch případech neviděli bychom žádné červené barvy a kdyby podobně počet záchvěvů ostatních barev vykazoval jiná čísla, neviděli bychom vůbec žádné barvy a neviděli bychom také toho bílého slunečního světla, jež podivuhodným způsobem se skládá ze sloučeniny barev duhových.

Tyto záchvěvy nenechali jsme doniknouti zatím ještě až k našemu oku. Jakým způsobem se tam dostanou? Mají potřebí více než 8 minut, aby ze slunce k nám došly; každá minuta obsahuje 60 sekund a v každé sekundě dle hvězdářského vý-

počtu urazí světlo cestu 42.000 mil.; a zatím, co světlo potřebuje ze slunce jen 8 minut cesty k nám, vyžaduje z některé stálice až i několik let cesty, z jiných stálic několik tisíc let. Táži se, kdo že se postaral, aby ten obsáhlý prostor byl něčím vyplněn, co záchvěvy přenáší? Jest snad šťastné setkání takové jemné etherické látky s rovněž šťastně vyvozenými světelnými vlnami (záchvěvy) také jenom nahodilé?

Konečně jsme se dostali ze stálic a ze slunce až k tělu lidskému. Kudy má vnikati světlo? Kterého místa má se dotknouti, aby proniklo až do vnitř? Zkusme to s nohou, zkusme to s tváří, budeme-li viděti! Avšak viděti můžeme jen tehdy, když rozbíhavé paprsky nějakého předmětu pomocí čočky spojovací (konvexní) se spojí v jeden obraz. Podle nauky Darwinovy o boji za život musila by jednoho krásného dne nastati šťastná náhoda, že by některému zvířeti narostla kdes čočka; tato čočka by náhodou musila býti průhlednou, zároveň pak by náhodou ono místo na těle musilo býti tak citlivé, že by obraz předmětu pojímalo, neboť nohou a rukou bychom neviděli, i kdybychom na krásně nejlepší čočku před nimi drželi. Tato zvířeti náhodou narostlá čočka by musila býti na místě, které »*náhodou*« opět se stalo citlivé — a musila by ta čočka »*náhodou*« opět býti ve vzdálenosti, jak optika ji vyžaduje. Posudte, Boucharone, nyní sám, jak mnoho pravděpodobnosti má do sebe nauka o těch »*šťastných náhodách*«. A to vám podávají za vědu!

Nikoliv, není náhody; co den objevuje věda přírodní nové a nové divy přírody, a všechny dokazují a každá zvlášť hlásá, že jest **Bůh**, že jest **Stvořitel**.

»Jsem zaražen tím, co mi povídáte, Koleši; nikdy jsem tak důkladně o tom nepřemýšlel. V listech social-demokratických přetřásá se stále, co hlásají nevěrci; ale co vede k Bohu, o tom se ani nehlesne. Toť věru podvod páchaný jménem tak zvané vědy!«

»Ještě jsem nedokončil svého důkazu; o tom, že

Bůh jest,
podávají nám důkaz 3. i dějiny.

Pravda, jednotlivec může se zapomenouti a proti Bohu postavit. Ale to jsou ojedinělé případy. Co jednotlivci si ve své hlavě vybájí, to může býti bludné, co ale veškeré lidstvo za pravdu uznává, to není možné, aby bylo bludným. To již veliký učenec sv. Tomáš Akvinský řekl: »Co všichni společně tvrdí, to nemůže býti bludným.« Dějiny právě dokazují, že se ještě ani jeden národ nenašel, jenž by v nějakou vyšší bytost nebyl věřil.

Když v předešlém století bezbožci ve Francii Boha zákonem sesadili a na oltář postavili nevěstku jako bohyni, chtěli svoji bezbožnost omluviti tvrzením, že nejen oni, ale celý národové nechtějí o Bohu ničeho slyšeti. Ale zapomněli nám toho podati důkaz.

Dobře praví Cicero v starém věku: «Žádný národ není tak hrubý a divoký, že by neměl víry v Boha, byť i jeho podstaty neznal.»

A jiný pohanský spisovatel, Plutarch, se vyjadřuje: «Můžete naleznouti města bez hradeb, beze škol, bez divadel, ale národ bez Boha, bez modlitby, bez náboženských obyčejů, bez oběti se ještě nenašel.»

Tak vidíte, Boucharone, *rozum, příroda a dějiny* dokazují, že *jest Bůh* a že *není náhody*. Mohl bych vám ještě mnohé jiné příklady uvést, ale blížíme se již k Hradci, kde se rozejdeme.»

«Škoda, přeškoda,» litoval Boucharon. Ale odkud máte tolik vědomostí? U nás hází se pořáde vědou, ale o takových přírodních vědomostech nemají ani ponětí. Samé fráze a nic více.»

«U nás v Jednotě jest ovšem jináče. Náš předseda chce míti katolíky uvědomělé a koná neděli jak neděli časové přednášky. To jsem si z nich zapamatoval.»

Zatím vlak zastavil.

Boucharon podal Kolečovi ruku na rozloučenou. »Odpusťte mi, jestliže jsem vás z počátku zprudka napadl. Byl jsem předpojatý. Nyní nejsem. Na shledanou v Praze!«

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 4.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Jest oprávněn kněžský coelibát?

Napsal **Václav Pokorný,**
kaplan v Liblicích.

Paběrky ze života sociálního.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Úvod.

Knihkupec Bačkovský v Praze inseruje a ve svých výkladních skříních doporučí knížku »Zrušte kněžský coelibát.« Spisek tento napadá katolickou Církev, hlavně pak její kněžstvo, že prý zachovává coelibát, což prý samým zákonům přírodním odporuje.

Na jedné učitelské schůzi konané nedávno ve východních Čechách byl napaden jistý dp. farář jedním učitelem slovy: »Vy jste kastou;« slovy těmi mířil také na kněžský coelibát. A co kalu a bláta bylo právě pro tuto povinnost katolických kněží naházeno, hlavně v listech socialistických!

Hledíce k těmto smutným faktům, umínili jsme si krátce všem rozumným lidem vyložit, že *coelibát kněžský jest zcela oprávněn* ano, že *jej vyžaduje charakter Církve katolické a kněžství Kristova.*

Coelibát kněžský byl v Církvi od prvních dob apoštolských.

Nepřátelé naši říkávají, že prý coelibát zavedl papež Innocenc III. aneb Řehoř VII.

To však odporuje skutečnosti. Coelibát kvetl už za nejstarších dob v Církvi a sice hlavně v Církvi západní. Vždyť vlastně původ jeho jest již z dob Ježíše Krista. Kdysi ptal se sv. apoštol Petr: »A my jsme opustili všechno a šli jsme za Tebou, co nám za to bude?« A Kristus jim zaslíbil, »že seděli budou na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení israelských.« Tedy důkaz, že již apoštolé opustivše své manželky šli za Kristem; Kristus sám jako Bůh ovšem musil vynikati ctností čistoty. A jeho následovali ve všem svatí apoštolé, proto nečiní se žádná zmínka o dětech aneb manželkách svatých apoštolů. Že sv. apoštol Pavel zachovával úzkostlivě ctnost čistoty a jiným ji doporučel, seznáváme z mnoha míst jeho listu. A také máme dosti četná svědectví z pozdějších dob poapoštolských, že coelibát v Církvi vždycky kvetl.

Tak sněm církevní v Eliberitáně roku 305 a 306 konaný doporučuje coelibát. Podobně sv. Jarolím žádá, by biskupové, kněží byli panici aneb vdovci. Spisovatel Siricius ve 4. století příkře vystupuje proti těm, kdož coelibát porušují. I v pozdějším věku hlavně ve století 8. a 9. tím

byl kněžstvu coelibát na srdce kladen. Jestli se píše, že ten neb onen biskup měl syny, tu se vysvětluje tím, že teprve po smrti své manželky knězem se stal. Slýchal však jsem sám o jednom knězi ze řádu Jesuitského, že byl dříve lékařem a jsa ženat, několik synů měl, a teprv po smrti své ženy do kláštera vstoupil a knězem se stal. Innocenc III. a Řehoř VII. coelibát nezavedli, nýbrž jen předpisy v něm přiostržili; hlavně poslednější vystupoval proti nepořádným kněžím. Ale příčina tohoto smutného zjevu nemůže býti přičítána na vrub katolické Církve, nýbrž tehdejším neutěšeným poměrům v Církvi vládnoucím, to jest, že obročí, fary a biskupství obsazovali jen světští panovníci a tím se stalo, že jejich milci místa ta obdrželi, kteří právě čistotou mravů většinou nevynikali. Z toho vidno, že coelibát kněžský jest právě tak starý, jako Církev sama.

Coelibát se srovnává s kněžským stavem.

Nyní ukážeme, že coelibát se stavem kněžským se srovnává, ano jest jeho nutným požadavkem. Jak čteme v knihách starozákonných, nebylo kněžím židovským dovoleno po ten čas, co konali službu v chrámě Jerusalemském, chrám opustiti a do svého domu jíti a sice jedině z té příčiny, by nestýkali se svými manželkami (srovnej případ se Zachariášem); byla-li těmto kněžím aspoň

po čas služby jejich přikázána zdrželivost, tím spíše má právo katolická Církev žádati čistotu na svých služebnících, kteří každodenně nejsv. obět přinášejí, sv. svátosti udělují, kteréžto úkony mají neskonale větší cenu nežli obřady starozákonné.

Coelibát kněžský nutně také vyžaduje svědomité vykonávání úřadu pastýřského.

Mohl-li by pak ženatý kněz své povinnosti náležitě vykonávati? Kristus Pán praví: »Já jsem pastýř dobrý, a dobrý pastýř dává život za ovce své.« Kněz tedy musí býti ochoten i život za své osadníky položit. Stává se často, že vypuknou nakažlivé nemoci; tu kněz musí býti ochoten jíti k nemocnému, byť i najisto věděl, že se nakazí. Uvažujme nyní: Kdyby kněz byl otcem četné rodiny, jež by smrtí svého živitele octla se v bídě a nouzi, nesnažil by se této povinnosti se vyhnouti?

A dále čteme v písmě svatém, »že nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti, neb jednoho miluje, aneb druhého nenávidí.« Jak by mohl kněz sloužiti Bohu a rodině? Myslím, že by každý, jsa od přírody k pozemskému nakloněn, staral se spíše o svou rodinu než o své povinnosti. Hlavně kněz četnou rodinou obdařený neměl by mnoho na církevní záležitosti času; vidíme to i v rodinách mnohých pastorů.

Kněz má dále vynikati svým životem nad ostatní věřící. Kristus pravil: »Buďtež dokonalí jako váš Otec dokonalý jest«; a sám chtěl, by apoštolé byli světlem světa, solí země, vojskem

andělů Božích. A kdo jest nástupcem apoštolů a učenníků? Zajisté nikdo jiný, než biskupové a kněží. A mají-li býti nástupci v jich úřadě, musí býti nástupci i v jich dokonalosti. A co jest první podmínkou dokonalosti, zdaž ne čistota? Kristus praví u sv. Matouše v 19. kap. 12. verši: »A jsou panicové, již se sami v panictví oddali pro království nebeské.« Těmi slovy dal na jevo, že ctnost čistoty jest podmínkou svatosti a dokonalosti. A že čistota jest hlavní oporou svatosti a dokonalosti, učí zkušenost. Nikdy člověk, jenž pozemskými závazky jest poután, na př. otec rodiny, nepovznese se k také dokonalosti, jako člověk od světa odpoutaný, na př. mnich v klášteře. Kněží v kázáních mluví o čistotě Ježíše Krista, Panny Marie, sv. Josefa, sv. Aloisia a vybízí lid k následování jich, ale »slova hýbají a příklady táhnou.« Kdyby kněz andělským jazykem mluvil, ale nekoná-li toho sám, co od jiných žádá, marné jest kázání jeho. A jak říká latiník »vox populi — vox Dei«, hlas lidu jest hlas Boží. Kněze, jenž vyniká bezúhonným, čistým životem i za našich dnů lid, aspoň zachovalý, velice ctí a jej si váží, kdežto, když některý v tomto směru pochybí, ztratí na své vážnosti velice. Právě pro čistotu považuje lid kněze za povznešenějšího, nebýti této, kněz by zevšedněl a neměl by vážnosti mezi lidem. A zde se vracím k slovu onoho učitele »Vy jste kastou.«

Právě tím, kdyby kněží neměli coelibát, byli by kastou. Nyní kněží vycházejí ze všech kruhů

obecenstva, chudí i bohatí věnují se stavu kněžskému. Ale zrušil-li by se coelibát, potom by to dopadalo, jako u Řeků, Rusů a evangelíků; jen synové duchovních stávali by se kněžími a chtěli by dědit fary svých otců a za manželky by brali sobě dcery kněžské. Tedy u Řeků a Rusů, zkrátka u církví východních, není kněžský coelibát závazným, ale přes to kněží neženatí těší se daleko větší vážnosti než kněží ženatí; a také k úřadům vyšším jako k biskupstvím, kanonikatům bývají povyšováni jen kněží neženatí, kdežto ubozí pové ženatí zápasí často s bídou, utápí čest a rozum v kořalce, jsouce tak ku posměchu celé obce.

Coelibát prý odporuje zákonům přírodním.

Někteří namítají, že coelibát odporuje zákonům přírodním, ano i ohrožuje zdraví lidské.

Že by odporoval coelibát zákonům přírodním a že by se musil každý člověk oženiti, nelze nikterak pochopiti. Nikde na př.: v Písmě svatém, ani v starých zákonech Řeků, Římanů a Egypťanů nestojí, že by se musil každý člověk oženiti. Že by coelibát ohrožoval zdraví lidské, neprohlásila dosud žádná lékařská autorita, ano právě naopak; a také se jistě žádný kněz neroznemohl z toho, že zachovával coelibát, spíše z přílišného namáhání. Proč právě lidé zachovávající čistotu vypadají zdravě a svěže, kdežto lidé mnoho pudům pohlavním holdující sestárnou před časem a v předčasný klesají hrob? A že by snad, jak mnozí tvrdí, ohrožovalo to snad po-

měry lidnatosti, jest více než směšno. V Čechách žije mezi 5 až 5^{1/2} millionem lidí as přes 4000 kněží, ti myslím, jsouce ženatí, by národ mnoho nevytrhli. Ale k tomu, že dnes jest mnoho starých mládenců, kteří zůstávají proto svobodni, poněvadž starost o rodinu jest jim bříměm, a nežení se proto, aby ve svém prostopášném životě nebyli vyrušováni, k tomu se dnes mlčí. Vždyť mnohým lidem jen z ohledů časných uložen coelibát na př. vojínům, učitelkám, služebníkům u vrchnosti atd.; pakliže stát má to právo a laikové, proč pak toto právo nemá míti Církev, kteráž vidí v coelibátě duchovenstva blaho své, jeho i věřících časné a věčné. Ostatně Církev nikoho nenutí ke stavu kněžskému; prve než biskup na novosvěcence ruce své vloží, napomíná tyto sám, by uvážili, jaké břímě a povinnosti na se berou. Jako Církev má právo žádati od manželů věrnost, také má právo žádati od kněží ustavičnou čistotu. A kdo dnes horuje pro zrušení kněžského coelibátu? Lid, nikoliv, ten jest se svými neženatými kněžími úplně spokojen, ale několik lidí, kteří kněze nikde nevidí, leč snad, když jej potkají na ulici, a kterým na Církvi zrovna tak málo záleží, jako nám Čechům na osudech ostrova Kamčatky, ale oni jsou naučení rýpati proti všemu, a to hlavně katolickému, proto i coelibát jest jim trnem v očích.

Jest to zvláštní, že právě ty listy, které nejvíc zuří proti kněžskému coelibátu, o každém poklesku proti tomuto se široce rozepisují a oby-

čejně nadsazují. Dnes jsou rozšiřovateli této myšlenky někteří odpadlí kněží jako dr. Iška a jiní, kteří pro smyslnou lásku k ženě, svému stavu a slibu se zpronevěřili. Že ti žádnému soudnému člověku měřítkem jednání býti nemohou, jest samozřejmo. Jejich náhledy v tomto směru kryjí se úplně s náhledy starých zlodějů o zachování majetku.

Proto važme si svých kněží, jaké k nám sv. Církev posílá. Kristus praví: »Já pak s vámi jsem do skonání světa«; a kdyby v tomto směru Církev byla pobloudila, jistě by Kristus s ní nebyl a byl by ji hned od počátku opustil a takového jistě nikdo nic tvrditi nemůže. Čím více kvete čistota mezi duchovenstvem, tím šťastnější osada, diecése a země, v níž působí.

Paběrky ze života sociálního.

Jaké jmění má Rothschild?

Největší boháči na světě neb alespoň v Evropě jsou Rothschildové. Jsou alespoň obecně pokládáni za nejbohatší. O jmění — o kapitálech největšího finančního barona světa — čtyř bankovních domů Rothschildovských nevíme nic

určitého. Drumont, francouzský učenec a statistik, cení veškeré jmění čtyř Rothschildů v Paříži, v Londýně, ve Frankfurtě a ve Vídni na 60 tisíc milionů franků; avšak tato číslce není spolehlivá. Jisto jest, že pařížský Rothschild má daleko přes pět tisíc milionů franků; dále jest jisto, že vídeňský Rothschild přiznal se berním úřadům na svých 800 milionů zlatých; lze tedy skoro s jistotou tvrditi, že veškeré kapitály čtyř Rothschildů 10.000 mil. franků, t. j. 5 tisíc milionů zlatých — daleko převyšují. Veškeré pozemky všech království a zemí v Cislajtánii cení se na 4 a půl tisíce milionu zlatých — mohli by tedy čtyři Rothschildové koupiti veškeré pozemky celé Cislaitanie kromě majetku měst, a ještě by jim zbyly peníze. Jen sám vídeňský Rothschild by mohl koupiti veškeré velkostatky v Čechách; neboť veškeré velkostatky v českých zemských deskách zapsané ve výměře 1,699 241 ha. cení se na 984,167.000 zlatých; jediný tedy vídeňský Rothschild váží v penězích tolik, jako 39 knížat, 107 hrabat, 66 baronů a jiných, jimž velkostatky v Čechách náležejí. Dále jest zjištěno, že jediný vídeňský Rothschild běře ze severní dráhy císaře Ferdinanda 15 milionů zl. ročních příjmů, nepočítaje do toho příjmy z jeho uhelných dolů ve Vítkovicích a Moravské Ostravě, a 3 miliony zlatých ročních příjmů z landesbanky.

Ku podivu, že naši socínkové o těchto pokladech ani nedutají.

Sociální demokraté — illustrování.

Sociální demokraté myslí prý to docela vážně se svým státem budoucnosti, ale na širší obecnostvo působí jejich utopie jen komicky. Ve Francii, kde »smích zabijí«, zmocnily se illustrované listy jejich slibované blaženosti v budoucím státě sociální rovnosti a přinášejí několik ukázek z obrazů budoucnosti. Parník jede za bouře po moři, tu náhle námořníci opouštějí svá místa — uplynulo totiž osm hodin práce! — K lékaři přichází pacient, který státní stravou, pro všechny stejnou, zkazil si žaludek. Poněvadž v socialistickém státě panuje úplná rovnost i v kuchyni — neuvaří se mu nic zvláštního, ale žaludkem nemocný smí se postiti, až se uzdraví. Socialistické vojsko stojí před praporečkem, který má prapor a na něm stkví se slova: »Pryč s vlastí!« Vojáci nadšeně hledí ku praporu. Přichází dělník na smrt nemocen ne osmi hodinami práce, ale osmi hodinami rozkoše, které každodenně jest mu absolvovati. Soudcové spí, nemají co souditi, ježto všichni zločinci, když zrušen byl osobní majetek, rázem se proměnili v samé anděly. S poukázkami na stravu, oblek, provádí se nejveselejší obchod, manželství se neustále uzavírají a rozlučují — lidé jsou přešťastní, nastala nová zlatá doba, staré předsudky, železný zákon mzdy, zlodějství osobního majetku už dávno přestaly. — Zatím se shledáváme s obrazy socialistické budoucnosti jen v illustrovaném humoristickém listě. Tam také patří.

Spisovatel Delafosse o socialismu.

Co jest socialismus? táže se Delafosse a odpovídá: Méně než nic, když jej chceme definovati, nesmysl, blouznění, přelud, můra, pomysl barbarský a zločinný, který by nežil ani hodinu, kdyby se učinil pokus, aby byl uskutečněn. Ovšem zřízení státní všude a vždy potřebují oprav; lidská povaha jest však nezměnitelná ve všech zemích a za všech časů. Neboť jest to zákon přírody, že každý člověk pracuje sám pro sebe a ne pro jiné, nechť jest jakékoliv jeho lidumilství, a že zanechává dětem, jím zplozeným a žádné kolektivité ovoce svých snažení a úspor. A tak kolektivismus, který jest národohospodářskou a politickou formulí socialismu, naráží na samotný instinkt člověka. Vlastnictví osobní, jehož oprávněnost socialismus popírá a které chce zrušiti, není ani smlouvou, ani usurpací, ani zlovykem, nýbrž jest jakýmsi druhem odloučení individua od druhého, rozšířením jeho zosobnělosti. Vlastnictví individuální potrvá, pokud lidé existovati budou.

Ale že se hlásá socialismus, aniž by se definoval, toť věc jiná! Stal se jaksi syndikátem všech nedefinovaných snah a všech beznadějných nespokojenců. Jest to hlas zmatený, ale strašlivý, hněvu a slibů, výhrůžek a naděje, vzpoury a blouznivých snů, nenávisti a bratrství, slovem všech nejasných vášní, blouznivých a rozpálených, které kvasí a bouří v srdcích vyděděnců lidské společ-

nosti. Dle intensivnosti a rozšíření těchto požadavků měří se politická a mravní hodnota vlády, za které socialismus vystupuje. Čím více vláda ustupuje, slibuje a lichotí těmto přeludům, tím více bude třeba za to vytrpěti.

Kněží a politika.

Při jedné schůzi osopil se jakýs odpůrce kněžstva na faráře, jenž právě řečnil, těmito slovy: »Kněz se má držet breviáře a ne politiky.« Farář odpověděl: »Breviář mne upomíná na povinnosti moje kněžské, ale poplatnická knížka na moje občanská práva.« — Jinde zase štval kdosi proti faráři takto: »Farář nechť je duchovním pastýřem a ne politikem.« Na to farář: »Ano, nechť jest duchovním pastýřem a pase ovce ve chrámě, ale nechť jest též pastýřem i mimo chrám, aby mohl zahánět vlky od svého stáda.«

Sociálně-demokratické oznámení úmrtní.

Následující úmrtní oznámení přinesl svého času sociálně-demokratický denník »Fränkische Tagespost«, vycházející v Norimberce: »Dnes skončil životní princip naší drahé manželky a matky a sice v 55. roce své existence. Hmota bude v sobotu dne 5. ledna na pohřebišti vrácena zemi. Jsme zarmouceni, ale to také vše, co lze nám památce její přinést za obět.« — Následují podpisy členů rodiny.

Komunismus v theorii a v praxi.

V r. 1892 četli jsme v jedněch novinách: Tři dělníci ze závodu Mandlova ve Vídni vyhráli hlavní výhru výstavní loterie vídeňské v obnosu 60.000 zl. na hotovosti. Šťastný los koupili si den před tahem ve Vetterově trafice od sl. Louisy Fidlerové, která si ho chtěla jako poslední sama podržeti. Nyní, když každý z nich 20.000 zl. obdržel, vzpomněli si také na jmenovanou prodavačku, a aby také ona byla účastna jejich nena-
dálého štěstí, k němuž jim bezprostředně pomohla, poslali jí dohromady ze svých výher — celých pět zlatých. Dívka však »stkvělý« dar tento nepřijala, nýbrž zaslala jej redakci časopisu »Wiener Tagblatt« se žádostí, aby byl chudým ve Vídni věnován. Zmínění tři dělníci byli až do nedávna zuřivými stoupenci strany sociálně-komunistické. Jak je ale vidět, tož nyní, když se stali boháči, ani je nenapadne, aby se k praktickému »rozdělení kapitálu« s ostatními »proletáři« odhodlali.

Maršál Moltke o Církvi katolické.

V německém spise nedávno vydaném »Ze života Theodora von Bernhardi« vypravuje spisovatel této knihy, S. Heizel, co mu sdělil zesnulý politik a publicista Bernhardi o svých rozmluvách s maršálem a vrchním vojevůdcem německým, hrabětem Moltkem. »Moltke byl málomluvný, upjatý až po krk — tak se vyslovil řečený Bern-

hardi — ale když projevil o něčem své mínění, mluvil velmi rozhodně, rázně a upřímně. Jednou hovořili jsme spolu o luteránské a katolické Církvi. Průběhem rozmluvy seznal jsem k nemalému svému překvapení sympatie maršálovy pro katolickou Církev. Moltke, sám luterán, vyslovil se takto: »Luther šel v mnohých věcech tuze daleko, vylil koupel i s dítětem, jak praví německé přísloví. Katolická Církev provádí za posledních dob velmi rozumné reformy, a děj se co děj, jednou musíme všichni znovu se státi katolíky. Přednost Církve katolické záleží v tom, že tato Církev má jednu nejvyšší hlavu, která jest nedotknutelnou, nejvyšší autoritou, všecko rozhoduje a všechny pochybnosti odstraňuje. Proto v Církvi katolické věrouce dogmatu nehrozí žádné nebezpečí, jako u nás luteránů, katolicismus silněji působí na srdce a obraznost lidskou, duchovní katolický zaujímá mnohem výhodnější postavení proti obci věřících, má silnější vládu a větší vliv.« Podobně vyslovují se i jiní svědkové o názorech Moltkeho. Proto také zesnulý maršál byl rozhodně proti Bismarckovskému kulturnímu boji a jakmile Bismarck počal svůj bezohledný boj proti Církvi katolické, Moltke přerušil všeliké bližší styky se »železným kancléřem«. Jak známo, Bismarck sám konečně uznal svůj omyl a — »šel do Canossy«.

hardi — ale když projevil o něčem své mínění, mluvil velmi rozhodně, rázně a upřímně. Jednou hovořili jsme spolu o luteránské a katolické Církvi. Průběhem rozmluvy seznal jsem k nemalému svému překvapení sympatie maršálovy pro katolickou Církev. Moltke, sám luterán, vyslovil se takto: »Luther šel v mnohých věcech tuze daleko, vylil koupel i s dítětem, jak praví německé přísloví. Katolická Církev provádí za posledních dob velmi rozumné reformy, a děj se co děj, jednou musíme všichni znovu se státi katolíky. Přednost Církve katolické záleží v tom, že tato Církev má jednu nejvyšší hlavu, která jest nedotknutelnou, nejvyšší autoritou, všecko rozhoduje a všechny pochybnosti odstraňuje. Proto v Církvi katolické věrouce dogmatu nehrozí žádné nebezpečí, jako u nás luteránů, katolicismus silněji působí na srdce a obraznost lidskou, duchovní katolický zaujímá mnohem výhodnější postavení proti obci věřících, má silnější vládu a větší vliv.« Podobně vyslovují se i jiní svědkové o názorech Moltkeho. Proto také zesnulý maršál byl rozhodně proti Bismarckovskému kulturnímu boji a jakmile Bismarck počal svůj bezohledný boj proti Církvi katolické, Moltke přerušil všeliké bližší styky se »železným kancléřem«. Jak známo, Bismarck sám konečně uznal svůj omyl a — »šel do Canossy«.

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 5.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

**Husův pomník na Staroměstském náměstí
a
sbor obecních starších v Praze.**

Na uvážení všem katolíkům podává

Hilarius Staroměstský.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Úvod.

Milý katolíku!

Co myslíš? Platí něco čtyřicet tisíc hlasů, anebo neplatí?

To jest tak, jak se to vezme.

Když čtyřicet tisíc katolíků hájících své náboženské přesvědčení pozdvihne hlasu svého v Praze, aby na Staroměstském náměstí socha Husova postavena nebyla, poněvadž tam stojí socha Panny Marie — — tu těch čtyřicet tisíc hlasů u pánů svobodomyslníků *neplatí nic*.

Tomu říkají svobodomyslnost!

Ale jináče jest, kdyby ku př.: čtyřicet protestantů — jménem svobody svědomí!! atd., jak ty fráze znějí — proti katolíkům u pánů svobodomyslníků na radnici Pražské něco chtěli. Tu ta svobodomyslnost se zalekne — a těch čtyřicet hlasů platí.

K vůli židům nepohne se při assanaci starým židovským hřbitovem — a starou synagogou — protože by to uráželo jejich náboženské city — my proti tomu nic nenamítáme, ale to samé právo žádáme pro sebe, když se naše katolické city urážejí! A naše hlasy neplatí! A tomu se říká svobodomyslnost!

Co jsou platny všechny řeči o zachování starobylého rázu Prahy — jakmile se ukáže, že jest to proti katolíkům, mlčí všichni umělci — oněmí všichni zastancové toho rázu.

Esthetické důvody musí jíti stranou, má-li se provésti demonstrace proti katolíkům — a jiného než demonstrace proti katolíkům hlasování o místě pro postavení pomníku mistru Janu Husovi nebylo.

Ze samých řad svobodomyšlníků slyšeli jsme: »Ale vždyť ten pomník tam státi nebude« — vždyť nemají peníze« — »to jest zosnováno proti Dru. Podlipnému« a pod.

Opatrní otcové na radnici staroměstské, rozvážili jste dobře krok, který jste hlasováním učinili? Bude k pokoji? K utišení myslí v rozháraných nynějších poměrech? Vážné otázky naléhají k spolupůsobení všech lidí dobré vůle —

Poměry socialní horší se den ode dne. — otázka národnostní volá všechny syny do svorného šiku — — — a vy — — vy házíte mezi lid oheň nových vášní — nových sporů — nových třenic.

Uvážili jste, kam vaše hlasování povede?

Pět set let v této zemi České jest Hus sporným bodem mezi rodáky a když by pokoj mohl býti zjednán, nové štvance zdvihají ti, na které by Hus dnes, kdyby žil, vyřknul kletbu pro nezachovávaní zákona Božího, ať jsou již se strany protestantské nebo nevěrecké.

V následujících řádcích chceme všem katolíkům otázku postavení pomníku mistru Janu Husovi dle pravdy vylíčiti. Pojednáme pak:

I. *O památné soše Bohorodičky na Staroměstském náměstí.* II. *O boji lžiliberálů proti této*

soše. III. *O hlasování ve sboru obecních starších dne 16. ledna 1899 v příčině místa pro pomník Husův.* IV. *Moderní lžihusité.*

I.

Není pravda, že socha Rodičky Boží na Staroměstském náměstí postavená jest na oslavu vítězství Bělohorského. Kdo tak mluví, nebo píše, buď vědomě anebo nevědomě lže.

O původě památné sochy Panny Marie na Staroměstském náměstí píše „Čech“ z r. 1884, číslo 20: Nejkrásnějším a každému příchozímu patrným pomníkem **vítězného obhájení měst Pražských proti Švédům** jest vysoký kamenný sloup se sochou neposkvrněné Panny Marie uprostřed Staroměstského náměstí, jejž zříditi dal císař a král Ferdinand III., rozkázav dekretem královské komory české *dne 22. dubna 1650*, aby **na věčnou pamět osvobození Prahy** vyzdvižen byl na náměstí tom. Dne 23. května téhož roku učiněn k témuž bohumilému dílu počátek kopáním jámy k základům. Kámen základní *položil jménem císařovým* nejvyšší hofmistr království Českého hrabě Bernard Ignác Martinic. Pískovcové balvany byly k účelu tomu na Staroměstské náměstí přivezeny z lomů žehrovických. Sochařskou práci provedl cís. sochař Jan Jiří Pendel, slovutný umělec, jemuž pomáhali kamenníci Arnošt Heidelberg, Stanislav Goldschneck a Melber. Dílo dařilo se tak dobře, že vysoký 70 centnýřů vážící korintský sloup z jediného kusu pískovce

zhotovený, byl již dne 26. září 1650 vztýčen, po čemž hned 30. září byla na něj vytažena socha Panny Marie. Posvěcení tohoto pomníku odloženo, až když císař do Prahy přijel, což se stalo 3. července 1652. Slavnost posvěcení konána s velikou okázalostí dne 13. července, v den narozenin císařových, u přítomnosti císaře a krále Ferdinanda III. i syna jeho Ferdinanda IV. Spolu učinil císař nadání, aby po všecy soboty a o všech hlavních svátcích Marianských jeden z kanovníků svatovítských z chrámu Týnského při zvonění velkým zvonem vedl k soše té slavný průvod, kde s doprovázením hudby zpívána litanie loretánská. Císař Ferdinand III. sůčastňoval se s celým dvorem svým, kdykoli v Praze dlel, těchto průvodů, což rovněž činíval císař a král Leopold I. O svátcích Početí, Narození a Nanebevzetí Panny Marie přicházely k této soše k dotčené pobožnosti též *marianské družiny* studentů z koleje Klementinské. Vůbec byly pobožnosti při soše Marianské na Staroměstském náměstí velice oblíbeny a od Pražanů horlivě navštěvovány.

Aby pobožnosti ty *rušeny nebyly*, rozkázáno dekretem král. komory české dne 17. prosince 1650 přenést šibenici nedaleko stojící s náměstí za ulicí židovskou na břeh Vltavský.

K nadání sochy náležel mezi jiným též dům č. p. 134 na Malé Straně, a majetníci jeho byli povinni 30 zl. do obecní pokladny odváděti.

Sluší připomenouti, že na podstavci sochy býval nápis nyní již nečitelný: *Virginí genitrici*

sine originis labe conceptae propugnatae et liberatae urbis erga Caesar pius et justus hanc statuam ponit.

R. 1757 po obléhání Prahy od Prusů byla socha jednoho ze čtyř andělů na podstavci sochy nepřátelskou kulí roztržena a teprve za naší paměti novou nahrazena.

Za císaře Josefa II. byly slavné průvody k soše té zakázány. Od té doby konala se fundovaná pobožnost Marianská v chrámě Týnském, avšak tím ocháblo účastenství lidu při ní tak, že konána na místě každé soboty a o všech svátcích Panny Marie, jakož z prvu bývalo, pouze jednou v měsíci, a to v 5 hodin odpoledne každou první sobotu, kdy znamení velikým zvonem se dávalo. Konával ji po 1 infulí kanovník svatovítský s assistencí dvou střídníků sv. Vítských i obou kaplanů týnských, při čemž řiditel kůru s vokalisty chrámu pěl litanii loretanskou na kruchtě. To trvalo až do r. 1874, kdy tato pobožnost přeložena byla do chrámu sv. Vítského. Lonského roku počaly opět slavné průvody k této soše a o svátku Nanebevzetí Panny Marie, sám Jeho Eminencí nej důstojnější Arcipastýř u slavnostním velikolepém průvodu všech spolků Pražských konal u památné sochy Rodičky Boží pobožnost.

V podstavci jest výklenek s obrazem Panny Marie, v němž zbožné ruce stále světlo udržují. Každodenně večer shromažďuje se tu zástup zbožného lidu, jenž se tu modlí a písně Marianské pje.

II. Boj lžiliberalů proti této soše.

Kamkoliv popatříme v stověžaté naší Praze, všude vidíme nepopíratelné stopy toho, že „*máti českých měst*“ byla a jest *katolickou*. Tento *katolický ráz* pálí mnohé svobodomyslníky jako sůl v očích; proto od mnoha let činí úsilné pokusy, katolický ráz nejen s vlasti ale i s Prahy setřítí.

Také socha Rodičky Boží na Staroměstském náměstí moderním vandalům zdá se překážeti. „Pomýšlí se opravdu“, tak psal „Čech“ dne 24. ledna 1884, na odstranění sochy Matky Boží na náměstí, způsobem asi takým, jakým odstraněny byly sochy sv. Jana a sv. Václava s náměstí sv. Václavského.

Ti, kdož o odstranění sochy dotčené ukládají, nemají dosud tolik smělosti, aby přímo se přiznali, že jim ta socha překáží, že jejich moderní husitské srdce uráží, nikoliv, oni počínají si opatrně, oni totiž mezi lidem rozhlašují, že socha již zvětralá jest, což dokázali ihned znalcem panem Čapkem, který kladivem andělíčkům na soše křídla a ruce zurážel, zítra snad tentýž znalec soše Matky Boží kladivem urazí hlavu, pozejtří celé tělo a popozejtří perl.ky a hevery rozrazí se celý podstavec — — quod erat demonstrandum — — že socha jest zvětralá.«

Tak psal „Čech“ v r. 1884 o snahách — odstraniti sochu Rodičky Boží.

Tenkráte katolíci Pražští se tomu rázně opřeli a si řekli: *Nedáme si sochu Matky Boží s námě-*

stí vzíti! V málo dnech sebrali na opravu sochy přes 1500 zl.

Zatím ustavil se v Praze spolek pro zbudování pomníku mistra Jana Husi. Hledalo se vhodné místo pro pomník. Nejprve se obrátil zřetel k malému náměstí Staroměstskému, ale brzo od tohoto projektu se ustoupilo. Spolek podal na to k městské radě žádost, aby k zbudování pomníku mistra Jana Husi poskytla místo v dolejší části náměstí Václavského. Na základě žádosti této bylo z nařízení městské rady uspořádáno několik porad komisionálních, k nimž pozváni byli nejčelnější umělci čeští, aby se stanovilo, zda zmíněné místo na Václavském náměstí anebo některé jiné z náměstí pražských by se hodilo pro zamýšlený pomník — Záhy se shodli se znalci na úsudku, že Václavské náměstí na zbudování pomníků jest nezpůsobilé. — Mimo jiné bylo také poukazováno, že v hořejší části téhož náměstí má býti postavena socha sv. Václava, *při čemž by ovšem dvě sochy, představující nejrozumnější směry náboženské na témže náměstí, nedaly se nikterak srovnati*, nehledě ani k tomu, že při postavení několika soch na jednom a tomtéž náměstí vzniká konkurence, při které pomníky na efektu ztrácejí. Naproti tomu vyslovila se komise znalců že pro pomník Husův bylo by způsobilé v první řadě Velké náměstí, v druhé pak náměstí Betlemské.

Pro náměstí Betlemské přimlouval se tehdy profesor *Josef Schulz* a architekt *Osvald Polívka*

(protestant), naproti tomu pro Velké náměstí horoval prof. *J. Myslbek* a profesor *J. Zítek*.

Rada městská, majíc na paměti zvláštní poměry Velkého náměstí, uznala za potřebné, aby zevrubně označeno bylo místo pro pomník Husův a, aby také o tomto místě byl slyšen podrobný úsudek znalců. Četná komise znalecké prohlédla náměstí Staroměstské, zejména vzavši v úvahu i místo zvláště vytčené, mezi tak zvaným domem Gránovým a palácem hrabat Vchynských, v severní polovici náměstí dle plánu předloženého výborem spolku pro zbudování pomníku Husova, načež po dlouhém rokování **uznala (všemi hlasy proti jednomu), že místo ono pro pomník Husův se nehodí, ježto by byl pomník příliš v ústraní a domy takřka zatopen, nehledíc ani k tomu, že má náměstí v místě tom neodčinitelný svah, z kteréžto příčiny by jedna strana pomníku musila býti zdvižena (viz administr. zpráva obce král. hlav. města Prahy za r. 1896, sešit 2. str. 110).** Za to však znalci uznali za vhodné pro pomník Husův ono místo, kde se křižuje osa uličky Týnské s osou radnice Staroměstské. **Mariánský sloup měl po dokončené stavbě Husova pomníku se posunouti blíže ke kostelu Týnskému, jenž by ovšem stržením obou domů před ním stojících musil býti odkryt a restaurován.**

Rada městská usnesla se dne 5 června 1896, aby pro pomník Husův věnováno bylo místo na Betlemském náměstí, anebo jiné vhodné místo,

kdyby se takové našlo — a rovněž sbor obecních starších dne 22. července 1896 **vyslovil se pro Betlemské náměstí.**

Ale spolek pro zbudování pomníku mistra J. Husi postavil si hlavu a obnovil svoji žádost za vykázaní místa pro pomník v severní třetině náměstí Staroměstského. Mezi tím hledalo se pilně v archivu městském, má-li jaká práva město na sochu Marianskou, po případě, zda-li by město o své újmě mohlo sochu postavit jinam. **Přišlo se ale k poznání, že se sochou Bohorodičky nesmí hnouti.** Zbylo tudíž pro pomník jen místo v severní třetině náměstí Staroměstského neda-leko domu Schierova, jak je označil p. Münzberger.

Rada městská na tento projekt lonského roku přistoupila, a sbor obecních starších po neslýchaném nátlaku ve schůzi dne 16. ledna 1899 toto projektované místo schválil.

Není nezajímavé vědět, jaké stanovisko v pří-čině pomníku Husova zaujaly radikální prote-stanté. „*Český Bratr*“, roč. XIII., str. 41, napsal:

Tázeme se však: kde na Staroměstském ná-městí má Husův pomník stát? Nemá-li se na nynějším jeho vzhledu nic změnit, *pak sotva by se tam dobře Husův pomník vyjímal a jistě by nepůsobil tím dojmem, kterým má působiti.* Již svého času napsali jsme v „Č. Br.“: „Má-li po-stavení pomníku Husovu v Praze míti skutečně význam působení Husova a husitů důstojný, pak nechť se mu věnuje místo na Velkém náměstí Staroměstském a *odstraní potupné sousoší, posta-*

vené tam po bitvě bělohorské na oslavu vítězství hrobařů české samostatnosti a slávy. Husův pomník a ono pro nás potupné sousoší vedle sebe státi nemohou; má-li Husův pomník býti postaven na Staroměstském náměstí, pryč s druhým sousoším!

Jak ušlechtilá (!?) to slova protestantského časopisu! Jaká to náboženská snášelivost! Nic nerozpakuje se zjevnou nepravdu tvrditi, jakoby socha Rodičky Boží byla postavena po bitvě bělohorské na oslavu hrobařů české samostatnosti a slávy!!

III. Hlasování ve sboru obecních starších v příčině místa pro pomník Husův.

Velice trefně začíná zpravodaj „Katol. Listů“ svůj referát o pohnuté schůzi obecních starších dne 16. ledna t. r.

„Již od volby starosty král. hl. města Prahy Dra Podlipného, píše, nebyla schůze obecních starších tolik četně navštívena a galerie a lože tolik nacpány — jako včera. Co byly millionové půjčky, co byla koupě elektrické tramwaye, co byly politické a osobní převraty na radnici staroměstské proti nejusilovnější agitaci — — proti včerejšímu zasedání. Ze svobodomyslníků musil každý přijíti pod nesvobodomyslným trestem vyhnání z mladočeského klubovního nebe. Nemocného ingeniéra Neuberta přivezli a odvezli — obecní starší Vendulák musil vzíti svou resignaci zpět — pohrozilo prý se mu vyhazovem z jízdního sokola — — stavitel Beneš přerušil svou

dovolenou k vůli hlasování — — israelita Dr. Scharf přijat na milost — — na mladočechy přebarvili se bývalí staročeši kamenník Kopp a ingénieur Fanta — —

Radnice poskytovala řídké divadlo — — —

Galerie bez včasného a rázného napomenutí **metala celé minuty nadávky** a urážky na zástupce města jinak smýšlející — — — —

Schůze začala o $\frac{1}{2}5$ hod odpoledne. Magistrální rada Gruss přečetl návrhy městské rady: Komise neodporučuje, aby socha Panny Marie odstraněna byla, poněvadž obec dle právního poměru k této soše k tomu oprávněna není a též z příčin náboženských odstranění její schvalovati nelze; zároveň činí komise návrh, aby ku postavení pomníku M. Jana Husi bylo zvoleno místo resp. bod na Velkém náměstí, navrhovaný obecním starším Münzbergrem; komise návrhy tyto zdůvodnila, že následkem toho nebude nutno sochu Panny Marie překládat a že nebude též třeba domy před Týnským kostelem upravovat.

Městský radní Dr. Milde jménem národní strany prohlásil se sice za ctitele Mistra Jana Husi — — horlil pro místo na Betlemském náměstí, rozhodně ale z důvodu starobylého rázu Starom. náměstí — z důvodů uměleckých, esthetických, náboženských — konečně politických byl proti postavení pomníku na Starom. nám.

Obecní starší Scheiner frázovitými obraty hledí seslabiti vývody předřečníka p. Dr. Milde — při čemž mu galerie hřmotem pomáhá — — ale

co mluví, samá voda — — — namlouval sobě a galerii, k níž často obracel zraky, že prý se nejedná o žádnou náboženskou otázku (toto!!) — o žádnou provokaci náboženského přesvědčení (toť se ví! Proto těch 40.000 hlasů katolických proti pomníku hodili někam do koše) — — — vždyť jsme — tak pokračuje — až na nepatrnou výminku všichni příslušníky katolické Církve — (p. Scheiner, protože jest tak výborným!! katolíkem, dal se zapsat do komitétu pro upalování mrtvol!) a když do nebe vynesl Husa pro jeho ctnosti (na pokoru zapomněl) — a pocuchal ty »klerikály« — skončil řeč svou za rámusu — atd. shromážděného »husitského lidu« na galerii a v loggii.

Se zlou se potázal pan školní rada Tonner, že mluvil proti postavení pomníku na Starom. náměstí. Jest stále rušen pokřikem odporu logie a galerie, tak že vůči nepřístojnosti té použil Horácova výroku: Odi profanum vulgus (= nenávidím obecný lid).

Městský radní p. Dr. Podlipský: Česky se to neodvažuje říci.

Obecní starší p. Březnovský: Co to povídal?

Městský radní p. Dr. Podlipský (s pokynem na galerii a loggii): že nenávidí lid. Nastává pekelný rámus. Sypou se nadávky — na staříckého vlastence — lumpe — ven sním — a starosta nedovede zjednat klid!

Starosta p. Dr. Podlipný: Vulgus jest luza — a ne — lid,

Obecní starší pan Tonner: Lituji, že v době, kdy všechny poměry v Evropě přibírají na sebe podobu tak hroživou a kdy zvláště o nás ukládají tak četní a mocní nepřátelé, nic jiného nemáme na práci nežli že se nesváříme k vůli pomníku, či *vlastně k vůli místu*, kde má stát: *Tak bezděky, ač poněkud nerozvázně, napřed již vrháme stíny událostí, z nichž pak sotva budeme s to se zodpovídat před potomstvem.* (Tak jest! v pravo.) Je to divno, že my Čechové, národ tak znamenitý . . .

Sledoval nový rušivý pokřik loggie a galerie.

Městský radní p. Dr. Milde: Pane starosto, volnost slova!

Ticho nastalo po několika minutách.

Obecní starší p. Tonner . . . *po několik staletí pracuje od pěti ke čtyřem. Trpká to pravda, ale pravda skutečná. A to proto, jelikož jsme nikdy my Čechové neměli v čas politického rozumu; mějme jej aspoň nyní!* (Hlučná pochvala v pravo a odpor vlevo.)

Mluvil ještě Dr. Chudoba a Dr. Baštýř. *Katolické stanovisko nezastával nikdo.* Při hlasování bylo 44 hlasů pro náměstí Staroměstské a 40 hlasů proti tomu. Ze staročechů nepřítomni byli pp. Gregor (náhle prý ochuravěl —), Pasovský (musil prý náhle odjet), Hlasivec (nevěděl sám, co mu bylo).

IV. Moderní Husité!

Hlasování o místo pro pomník Husův náleží dějinám. Jména »otců pražských« pro a proti

budou na věčnou paměť zapsána do letopisů. **Pokoj a mír v lidu Pražském a vůbec v lidu Českém pomník ten neznamena. K štvanicím politickým — a národním přidruží se náboženské** Jen si to představme: na jednom náměstí, téměř ve středu jeho, socha Rodičky Boží, kde se lid modlí — a hned vedle pomník Husův, jenž představuje radikálům — social. demokratům atd. boj proti autoritě vůbec — a církevní zvláště.

Tedy pokoje nebude.

Moderní Husité slibovali si z tohoto hlasování mnoho. Čekali, že rozproudíme agitaci proti tomu hlasování — z druhé strany že bude ale protiagitace, hlavně ale že potekou pro pomník Husův nové prameny příjmů jako vzdorná odpověď podrážděných moderních Husitů. Na pomoc proti »*katolíkům-klerikálům*« volaly »Nár. L.« ze dne 17. ledna z hrobu Havlíčka — scházeti nesměla v článku neomylnost papežská — sněm Vatikánský — atd. atd.

My katolíci předvídali jsme, jak asi věc za nynějších poměrů na radnici Pražské dopadne — hlasování nás nepřekvapilo. Snesli jsme klidně tento poliček se strany moderních Husitů — vědouce, že se jim nejednalo uctiti památku Husovu — ale zase jednou — jak bezpochyby v programu mají — poštvati na katolíky galerie »*husitského lidu*« — a těm venkovským Husitům naházeti písku do očí, aby znovu klopili penízky.

Ale tentokráte moderní Husité Pražští se

přepočetli. Kde nic — tu nic. Ten »národ husitský« těmi příspěvky jest již nějak unaven. Neví, kam dříve ten bídě sehnáný groš obrátiti: zdali na potřeby domácí — anebo na daně — nebo na rozličné spolky, na »školskou matici« — na Husův fond — konečně i na Husův pomník!

Že jsme my katolíci dobře vystihli agitační záměr moderních Husitů, vysvítá z svolání jejich k »národu českoslovanskému« (dne 29. ledna 1899), jehož trestí jest refrain: **Národe, klop peníze — plat — plat — — potřebujeme ještě 100.000 až 150.000. — — Tak vida, stavět nemohou, protože nemají peněz a přece štvou! Ti pokrytci!**

Jedno místo v svolání jest významné, totiž to, kde se praví: že sbor věnoval místo pro pomník Husův — **na historickém — krvi slavných hrdinných bojovníků českých posvěceném Velkém náměstí Staroměstském.**

Tedy pomník Husův na Staroměstském náměstí má býti **demonstrací** nejen proti nám katolíkům — ale i **proti někomu jinému.** O některých těch hrdinných bojovnících vypravuje Gindely »v dějinách Česk. povstání« nehrdinné věci. Ale o tom někdy jindy.

My katolíci budeme státi na stráži. Až přijde čas, budeme nejen po katolicku mluvit, ale i po katolicku jednat.

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 6.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Bludné cesty sociální demokracie.

Na obranu svaté víry
podává Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Kde jest pravda ?

Milý čtenáři !

Tuhle jsem dostal z Moravy pěkný lístek, který mne potěšil. Poctivý katolický dělník mi psal, abych mu zaslal některé starší brožury. »Nemám mnoho, píše, ale ty knížečky jsou dobré, moc dobré pro lid, a dva krejcary za měsíc nějak seženu — — Vím alespoň, co si o hanebných povídačkách těch lidí mysliti mám, kteří naši víru tupí. Jsem žádostiv, jestli se ten »občan« Boucharon, jak jste v jedné brožuře psal, s panem Kolečem v Praze sešel. S Pánem Bohem!«

Jsem tomu velice povděčen, že horlivého čtenáře »Slov pravdy« mohu uspokojiti. Boucharon se často po Kolečovi v Jednotě dotazoval.

»Ještě tu není?« ptal se na konci ledna člena Jednoty Jonáka, který právě byl bez práce a stál zamyšlen v průjezdě domu Jednoty.

»Ještě ne, dostal za odpověď, ale zítra přijede.«

»Tak mu vyřídte, že se těším na rozmluvu s ním. Ostatně mu zítra hned pošlu psaní.«

Večer druhého dne přišel Koleč do Jednoty a členové vítajíce ho srdečně tiskli mu přátelskou ruku.

«Tuhle máš nějaké psaní,» začal Ptáček; »to bude asi od toho Boucharona. Ani bych s ním nemluvil. Takový strannický agitátor sotva touží poznati pravdu — —«

»Neodsuzuj žádného,« pravil vážně Koleč. »Ten, který soudí, jest Bůh. Což nemůže, kdo zabloudil, přijíti na pravou cestu?«

Rozevřev psaní, četl Koleč nahlas, tak že ostatní členové dobře mohli slyšeti. Obsah psaní byl následující:

Ctěný pane Koleči!

Poptával jsem se po Vás častěji — ale Vy jako byste někam do vody zapadl. Ani slechu o Vás. Konečně včera mi řekl jeden člen Jednoty, že se již vrátíte. Dosud na mysli mi tane naše rozmluva ve vlaku. Stále a stále mi hučí v uších: Jest Bůh — — —, jak jste velice šťastně vykládal. V poslední době stihla mne krutá nehoda. Měl jsem dcerušku, která již na druhý rok navštěvovala školu. Dítka roztomilé. Matka se s ní vždy ráno a večer modlila. Nedržím sice nic na modlitbu jako socialní demokrat — také do kostela nechodím, ale nijak nebránil jsem tomu dobrému dítku, aby ranní i večerní pobožnosti konalo,

vida, s jakou radostí modlitbu koná, jak zbožně k obrazu Krista Pána vzhlíží, majíc ruce sepjaté. Ach, ta léta mladá! Kdo je vrátí? Plynou, utíkají jako proud divoké řeky — — — — — Ani nevím, proč mi kolikráte napadlo: »Hleď — tak i ty jsi jednou klečel — — ruce spínal — — tak i tebe zbožná matička učila se modliti — — Kde tvá modlitba? — — Kde tvůj Bůh? — — Kdo vypudil z nitra tvého modlitbu? — — Proč jsi opustil Boha?« — — —

Dceruška moje, moje radost a naděje, se roz-nemohla těžce — — — jest tomu právě čtrnáct dní — — — a než jsem se nadál, stála brozná smrt u lůžka, sahajíc mrazivou rukou po mém miláčku. Stíral jsem studený smrtelný pot s hor-kého čelíčka, hladil jsem rozpálené tvářičky, zatím co vedle moje žena hlasitě štkala.

»Matičko zlatá a dobrá, neplačte — — — půjdu k tomu Pánbíčkovi, o kterém jste mi tak často povídala, k němuž jste mne učila se mo-dliti — — — — —
— — — — —
a vy, tatíčku drahý, se také nermuťte — — — Velebný pán ve škole nám povídal, že jednou vstaneme z mrtvých, že se shledáme s těmi, kteří nás měli rádi. Tam u Pána Boha se shledáme a budeme se radovati všichni.«

Tak těšila nás dceruška, loučíc se s námi.

Pochovali jsme svého miláčka — — ale slova nevinného dítěte utkvěla mi v mysli. »Shledáme se« — — ta myšlénka jako oheň rozpaluje mé

nitro. Zapřel jsem Boha, zapomněl jsem modlitbu — — a vlastní dítě na smrtelné posteli mi volá: »Shledáme se« — — Kde? U Boha! — — Ach ano — je-li Bůh, jest věčnost — jest duše — — Socialní demokraté si namlouvají, že není Bůh — — Vědí to jistě? — — Kdo jim tu jistotu podává? — — Věda? Učenci? A nemohou se ti učenci mýlit? A nemění se ta věda? Nejsou to snad jen domněnky (hypothesy), kterými chlácholí své nitro? — — — — —

— — — — —
A jestliže se ta věda mýlí, pokud se týká pravdy o Bohu, o věčnosti, o duši, kdo bude za to trpěti? — — —

Vidíte, pane Koleši, jaké vlny pochybností zmítají mým nitrem.

Stal jsem se stoupencem socialní demokracie a horlivě jsem se pro stranu pracoval. Seznal jsem, že pro toho dělníka, jenž v potu tváří do únavy pracuje, musí se něco učiniti, že i ten dělník má svá práva — — že kapitál síly toho dělníka vyssává. Socialní demokracie hájení práv toho dělného lidu vzala do svého programu. Bohužel ale upadla dle mého soudu do výstřednosti opačné, popírajíc **práva Boží**. Čím dále tím více seznávám, že socialní demokracie počíná si strannicky. Tak na př. vydal Arnošt Berner spisek, zvaný: Socialistický katechismus neboli Červená abeceda. A tu hned na první stránce dobírá si katolické kněžstvo. Hledal jsem, zdali v tom směru také mluví o židovském rabí-

novi nebo o protestantském pastrovi — ale kde nic, tu nic. Ano na str. 21 docela chytrácky židy běře v ochranu. To mne zarazilo. Což ten český kněz není krev z naší krve? Jest ten rabín cennější a vzácnější, že na něho socialní demokracie se neosopuje, než ten syn České matky? Ta štvavnice proti kněžím se mi nelíbí a jest neoprávněna. Oni konají povinnosti, jaké jim náboženství ukládá, vedou lidi k Bohu, vychovávají je a učí pravdám náboženským. Rabín učí talmudu, pastor káže protestantismus — proč do těch si nezajedou? Názor neznabožský, jakého se drží socialní demokraté, člověka nijak nemůže uspokojiti. Ne v životě, ne v neštěstí, ne ve smrti. Názor neznabožský v důsledcích vede k nemravnosti a k zničení lidského pokolení. Že by lidstvo bylo původně jako stádo nerozumných zvířat? Že by byl to někdo dokázal? Toho důkazu nemáme. Tytéž zákony jsou, tytéž síly působí, proč by se i nyní ten vývoj nedál? Proč by se nedála táž proměna dle těchže sil a zákonů? A my vidíme, že se neděje, pokud sahá lidská paměť. Již dávno nesouhlasím s těmi »učenými« výklady o původě člověka o jeho cíli a o jiných povídačkách, kterými se ten dělný lid balamutí. Potřebuji někoho, kdo by mne více poučil, kdo by zejména o víře katolické, tak napadané, podal mi širšího nestranného rozhledu.

Pane Koleči, seznaI jsem, že jste sečtělý a ve věcech katolického náboženství zběhlý. Prosím Vás, rozžehněte světlo v mém rozumu, abych

nabyl klidu a kýženého pokoje. Povězte mi o ně-
kterých sporných věcech, jež v socialně-demokra-
tických listech stále se otřepávají a mnohé k ne-
znabožství svádějí. Budu Vám za to mnoho
vděčen.

Očekávaje, že vyhovíte mé žádosti, prosím,
byste v sobotu přišel ke »Stromečku«. Budu Vás
tam o 8. hodině večer očekávati.

Vám oddaný

Boucharon.

Koleš dočetl.

Členové Jednoty poslouchali napnutě zají-
mavý obsah dopisu.

»Nu, Ptáčku, co tomu říkáš? začal Koleš;
již jsi spokojen s Boucharonem?«

»Budu spokojen tenkrát, až jak se celá věc
s Boucharonem skončí,« prohodil Ptáček.

»Poslouchej, Ptáčku, pravil Koleš, pojd' se
mnou v sobotu ke »Stromečku«; přesvědčíš se
na své vlastní uši, jak Boucharon umí mluvit.»

»V sobotu? V sobotu? přemítal Ptáček . . .
Mne ten Boucharon opravdu zajímá. Budiž.
Půjdu.«

Příčina úpadku a nespokojenosti.

»Ani jsem se Vás, pane Koleši, nemohl do-
čkat,« tak vítal Boucharon Koleše a Ptáčka, když

po osmé hodině v sobotu dostavili se k »Stromčku«.

»Také jsem toužil s Vámi se shledati, chopil se slova Koleč. Vaše psaní, které jsem četl před ostatními členy Jednoty, působilo mocně na nás všechny. V něm zračil se jasně celý ten duševní boj — — ta nejistota — — v níž zmítá se vaše srdce. Vidím, že toužíte po pravdě, a proto jsem rád přijal vaše pozvání a vzal jsem s sebou sou-druha Ptáčka.«

Baucharon zavedl Koleča a Ptáčka k postrannímu osamělému stolu. V hostinci bylo jen několik hostů.

»Aspoň nás v rozpravě nebude nikdo vytrhovat,« prohodil Koleč.

»Ano, máte pravdu, začal Boucharon, když se byli usadili, že srdcem i myslí mou zmítá nepokoj. Nemám stání. Zvláště od té doby, co mi zemřela jediná dceruška, hledám klid a nenacházím ho. Kdo mne potěší? Kdo podá hojivý balsám na zraněné srdce? Nevěra? Snad nauka, že člověk jest zvíře a nic více? Ach, ta hrozná nauka dohnala by spíše člověka k samovraždě — — než k utišení rozbouřené hladiny srdce. Jak bych rád opustil stranu, jejíž základní zásady nedovedou potěšiti člověka! Ale zdá se mi, že přece v některých věcech strana socialně-demokratická stará se o zlepšení stávajících neurovnaných poměrů. Nechci tím ovšem říci, že by ve všem měla pravdu, že by ten »stát budoucnosti« byl tak vzorný, jak jej na př. Bebel líčí. Ostatně kdo ví,

kdy se toho dočkáme. Vždyť sám hlavní orgán social.-demokratický v Německu »Vorwärts« píše: »My socialní demokraté nemůžeme čekat na ten »stát budoucnosti«, vědouce, že dějinný vývoj státu a společnosti děje se dle zákonů, jichž působení člověk sice může urychlit anebo prodloužit, nikoliv ale je odčinít nebo podstatně změnit. Proto socialní demokracie vždy to odmítala (??) zabývat se líčením budoucích věcí (Opravdu? Což pan Bebel? Poznámka redakce) a takové líčení vždy odkazovala do říše bájí a jako utopie, t. j. jako sen a dým, které ve skutečnosti nejsou.«

Ptáček: To je divné, co píše »Vorwärts«. Pokud jsem slyšel a četl, socialní demokracie hlásala vždy násilný převrat a líčila ten »stát budoucnosti« svým soudruhům, že měli veliké laskominy. Takový násilný převrat ovšem po dobrém, bez boje a bez krve by se nepovedl. To také tvrdí předáci křesťansko-socialní a Dr. Horský ve svých řečech nejednou na ten krvavý boj poukázal.

Boucharon: V boji přítomném jde o věci docela jiné. Právil jsem dříve, že strana socialně-demokratická v některých věcech stará se o zlepšení stávajících poměrův. Na světě jsou veliké nerovnosti. Jeden na př. bohatstvím oplývá a má, čeho hrdlo ráčí — a druhý umírá hladem. To není v pořádku. I ten chudšas má právo na život. Socialní demokracie chce vyrovnání těch nesrovnalostí.

Koleš: K tomu cíli má soukromý majetek přestati a obrátiti se v majetek společenský. Ale v tom právě spočívá veliké nebezpečí pro společnost. Či snad věříte, že se to tak hladce provede? Rolník, řemeslník a živnostník by se pěkně poděkoval, aby jednoho krásného jitra byl vypuzen ze svého majetku a obchodu, aby svůj majetek, své úspory těžce nabyté jen tak leda-bylo vydal a pouhým dělníkem se stal, který by na rozkaz jiného zcela neobvyklé a ponižující práce musil konati. Bez násilí a bez krveprolití sotva asi by se tyto podivné záměry socialistické daly provést. Ovšem společenské poměry utvářejí se co den hrozivěji a nespokojenost roste. Nespokojeným dnes jest bezmála každý. I ten kapitalista stěžuje si do těch špatných poměrů, chudákovi se ovšem diviti nemůžeme. Bída a chudoba byla vždy na světě vedle zámožnosti. Ale dříve lidé lehčeji tu bídu snášeli, protože nevěra a smyslná požívavost neprosákly takovou měrou všechny vrstvy lidu, jako jest to dnes. Přidruží-li se k bídě duševní — ještě bída hmotná, jako to lze viděti u velikého množství dělníků, není divu, že nespokojenost se stupňuje až k zoufalství, tak že jest možno obávati se toho nejhoršího. Prosím vás, čeho se neodváží člověk bez víry? Co ho odstraší, aby do ruky nevzal smrtící zbraň, kterou by chtěl dojíti uskutečnění svých zámyslů? A padne-li — co na tom? Co ztratí? Pro něho není žádná budoucnost — žádná od-

plata — — žádná věčnost. V takových domněnkách ubohý žije.

Ptáček: Toho náhledu jsem také, že nespokojení a nevěreční dělníci jsou velikým nebezpečím pro společnost. Ale je tu vojsko, které v nejhorším případě zjedná pořádek.

Koleš: Tak soudí jen, kdo nezná dějiny. Proslulý vůdce katolického středu, Windhorst, bez obalu pravil, když se roku 1888 v německé sněmovně jednalo o prodloužení výmínečných zákonů proti socialistům: »Pouhé násilí proti socialistickým ideám jest malomocné.« Prohlásili to sami anarchisté, když se jednalo r. 1894 o vydání výmínečných zákonů ve Francii a Italii proti nim. »Myslíte,« tak psaly jejich listy, »že nás zničíte násilím? Vy jste se domnívali, že odpravením Ravachola srazíte hlavu anarchii, ale zmýlili jste se; po Ravacholovi přišel Vaillant, po Vaillantovi Henry, po Henrym Caserio, a přichystejte se, že dnešní vaše násilná opatření proti nám jen propagandu činů rozmnoží.« Bláhovec jest ten, kdo by se domníval, že zničí jedovatý strom, když setřese s něho ovoce; strom se brzy zase osype květem a z květu uzraje ovoce nové a snad ještě hojnější než dříve. Co platno, kdyby bodáky a náboje ztenčily řady živlů podvratných, dokud bude bujeti jedovatý strom, na němž uzrává ovoce násilí? Nebezpečí trvá. Nedávno zemřelý říšský kancléř Caprivi pravil: Jdeme vstříc těžkým časům; bez-

božecký názor světa jest největším nebezpečím budoucnosti.

Boucharon: Socialní demokracie jest mocí, s kterou se musí počítati, to říkám upřímně a bez obalu. Vzrůstá den ode dne a pozvedá vždy hrozivěji svou hlavu. Uvedu jen jeden příklad: V Německu dostali socialně-demokratičtí kandidáti r. 1871 do říšského sněmu 118.655 hlasů a r. 1898 2,100.000. Ta čísla mluví.

Ptáček: Ovšem, ovšem. Za přemýšlení to stojí. Jsem samostatným zámečníkem — — ale krušně dnes řemeslník sežene ten groš, aby, jak se říká, vyšel. Ptám se často jiných řemeslníků, jak se jim vede. »Zle, špatně — tak bídný rok ještě nebyl —« takové stesky slyším se všech stran. Naříká obuvník, láteří krejčí, o špatných obchodech mluví truhlář, krátce, řemeslo jest dnes ve psí. A ptám-li se rolníka, jak jemu se daří, smutně dává odpověď: »Čím dál, tím hůř« Pro Bůh! Kdo jest vinen tím, že to došlo k tak bídným koncům?

Koleš: Stromem, z něhož veškera ta zloba vyrostla, jest liberalismus. Símě tohoto stromu jest bezbožectví (atheismus), které v předešlém století tak zvaní svobodní myslitelé zastávali a rozšiřovali. Popírali Boha, věčnost, duši; náboženství jim nebylo ničím. O domněnky těchto svobodných myslitelů opírají své zásady socialní demokraté. Tak zvaní reformátoři odvázáli lid od autority Církve, rozumáři (rationalisté) odvázáli lid od autority svatého Písma, a bezbožci (mate-

rialisté) odvázáli lid od autority Boha samého. A na zříceninách těchto povalených autorit vyrostl liberalismus, jenž hlásá: Ty, člověče, jsi svým svrchovaným pánem, který nikomu nejsi zodpovědným a poddaným než sám sobě a který žádné jiné autority uznávati nemusíš, leč své vlastní; tys vlastně sám svým pánem bohem. A toto odvázáni lidstva od Boha a jeho zákonů nazvali krásným jménem »s v o b o d a«. Tato liberální nauka o nezávislosti člověka od Boha a jeho zákonů způsobila v lidstvu ohromný převrat. Na poli náboženském nechává liberalismus člověku na vůli, chce-li vůbec v Boha věřit a dle přikázání jeho žíti nebo ne. Liberalismu jest náboženství věcí soukromou a proto prohlásil bezkonfessionelnost (bez vyznání) za dovolenou. Za bezkonfessionelní prohlášen byl stát; za bezkonfessionelní prohlášena škola, za bezkonfessionelního může se prohlásiti i každý jednotlivec, jakmile proběhl obecnou školu, a aby bylo hnuto i základním pilířem státu, zavádí liberalismus i občanský sňatek, kde se to jen dělati dá, jako se to stalo na př. v Uhrách. Kněz z veřejného života soustavně jest vytlačen. Patří prý do kostela. Dle této zásady musil by patřiti také rolník jen k pluhu, učitel do školy, řemeslník do dílny, advokát do kanceláře.

A výsledky té chválené »s v o b o d y«? — Musí se stavěti trestnice, káznice a polepšovny pro ty, kteří tou »svobodou« stali se lidstvu kletbou a neštěstím. Liberalismus zavinil,

že vzmohl se koukol nevěry a vníkl v široké vrstvy lidu. Zkáza šla se shora. Páni na vysokých školách nevěru přednášeli — — veřejně na jevo dávali, že náboženství jest jim věcí vedlejší — — a to símě — ten příklad — nyní uzrává v ovoce, ovšem ovoce jedovaté.

P t á č e k: Mluvíš mi ze srdce, Koleči.

K o l e š: Na poli národohospodářském provedl liberalismus převraty největší. Sliboval každému hory doly. Rozdrobiv lidstvo na jednotlivce úplně prý sobě rovné, prohlásil svobodu ve všech národohospodářských odvětvích. »Ty, rolníku, — tak šveholil k sedlákoví — budeš mítí nyní zlaté časy. Nakládej si se svým statkem, jak chceš. Můžeš jej dle své chuti třeba rozdrobiti, zadlužit a promarniti.« A řemeslníka navnadil: »Tu máš zlatou svobodu řemesel. Nebudeš více vázán pouty zpátečnického cechovnictví, budeš moci svobodně provozovati živnost a řemeslo, které budeš chtít, a to bez učení a bez průkazu.« Nezapomněl také na dělníka: »Tu máš také dárek: volnost stěhování a volnost práce.« Plni radosti — děkovali rolník, řemeslník i dělník za ty skvostné dary. Ale běda, brzy zakusili cenu těch darů! Rolnictvo dnes vidí, že místo slibovaného povznesení stavu rolnického jeden sedlák za druhým klesá, řemeslník hledá pořádek to zlaté dno svého řemesla — a nenalézá ho, a dělník seznává, že krutovláda bezbožeckého liberalismu nadělala z dělnictva proletariat. Socialista Berner jen balamutí své soudruhy, když

v »Socialistickém katechismu« píše: Drobný průmysl nebyl pochován živnostenskou svobodou — ale světovým obchodem a velikým průmyslem. Drobný průmysl byl pochován kapitálem, nacházejícím se v rukou známých dobrodinců. Bez učení, bez průkazu ten, kdo měl peníze, mohl provozovati živnost. Chudý řemeslník a živnostník octnul se proti vůli své v rukou, které vládly kapitálem; stal se otrokem kapitálu.

Boucharon: Zcela správně. Ve zmíněné knížce zcela zřejmě straní Berner kapitálu.

Koleš: Také na poli politickém způsobil liberalismus převrat. Autoritu Boží odstranil, ale prohlásil sebe za svrchovanou autoritu. Tím ale zahodil pevný podklad opravdové mravnosti. Na místo tohoto základu prohlásil za podklad mravnosti vůli lidskou, když tato se projeví v zákonech státních. Lidská vůle ale jest měnivá. Je-li měnivá lidská vůle jediným zdrojem práva a toto právo jediným zdrojem mravnosti, pak jest i mravnost něco měnivého, pak vlastně ani žádná opravdová mravnost není. A skutečně liberální stát se na žádné zásady neohlíží, jakoby mravních zásad vůbec ani nebylo. Vizme, jak si počíná. Na místo stavovského zřízení nastoupil parlamentarismus, kde vládne nahodilá neb získaná většina, získaná třeba čímkoliv a jakkoliv. Zdali jsou na tom základě vydané zákony v souhlasu s věčně platnými zákony Božími, na to se liberální stát neptá, ano

on se ani neptá na to, zdali jsou vydané zákony ku prospěchu poddaným, jen když jsou ku prospěchu státu. Dělníku se v tom liberálním státě vedlo dosti zle — —; v novější teprve době dějí se pokusy o nápravu.

Boucharon: To jest vůbec známo, že liberalismus ve prospěch dělníka velmi málo učinil a že na smutných poměrech dělnictva má lví podíl.

Koleš: Kdo ví, kam lidstvo dospěje, půjde-li po této srázné cestě. Snaha po nápravě jeví se na mnohých místech. O tom, jak by se měla náprava státi, porozprávíme příště.

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 7.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Červený a černý.

Veselá historie z našich dnů.

Napsal

Ladislav Fiala.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

»Mámo, vem kartáč a přetáhni důkladně mou kajdu! Ať se hezky blejská... To víš, dnes je paráda a já budu řečnit. Lidé koukají taky na šaty. Tohle bude zas jednou poprask, hehe!«

Z chumlu umolousaných peřin vynořila se teď baňatá, přirudlá hlava s přizrzlými, rozčechranými vlasy, s pronikavýma, bodavýma očima, tlustým nosem, pod kterým široká ústa skoro se ztrácela ve věnci ježatých vousů. Pak se ukázalo zavalité tělo, vzduchem zašermovaly dvě krátké ruce a v minutě zacupala na hliněné podlaze tlustá noha, za ní pak druhá.

Spáček chvíli founěl, chvíli táhle zíval, že se leskly v ústech dvě řady bílých, zdravých zubů a teprve potom upřel své oči do kouta, kde žena u kamen cosi kutila.

»Tak víš tedy, co — he,« spustil po malé přestávce, vstávaje, »kajdu vyblejsknout a boty, Více pro dnešek nepotřebuji!«

»I ty si toho naporoučíš,« mrzutě říkala žena, nahlédajíc na oko upjatě do hrnce, jako by ani neslyšela. »Pořád jen samé schůze, samé noviny

— a konec konců zanedbáš řemeslo a dluhy přibývají. Jen si pamatuj, že tu jsou děti, ať neproděláš — «

»Mlč, a nestarej se! Ty mně nepopleteš se svými výklady, máš moc malý na to rozum . . . My musíme tak dlouho do toho mlátit, až přijde čas a povolí to . . . A pak, kakraholte, panečku, se rozdělíme o majetek, hehe. To budeš koukat — jako Honza na nová vrata! Budeme mít plné kapsy peněz, já s potěhem krátce praštím do kouta, ty si objednáš hedvábné šaty a děti dostanou všechno z brusu nové. Pak nebudou mně říkat tihle hlupáci: mistře Křepelko, ševče — hrubiáni! — pak budou říkat: jemnostpane Křepelko. Co tomu říkáš, stará?«

»No, no, jen se ještě nezblázní. Tak to kalupem nepůjde, jak myslíš. Napřed musíme počkat, a to hezky dlouho počkat,« poznamenala zase žena, už trochu udobřená, protože se jí přece náhle zalíbilo, že by mohla někdy hráti velkou paní.

»Ty myslíš, že počkáme? A jo, dej pozor, jak to dnes rozsekáme!«

»Já to tak myslila,« dobřila žena rozohněného Křepelku. »Aspoň pan farář tuhle na kazatelně povídal, aby si lidé podobné darebnosti vypustili z hlavy, že se nikdy nevyplní . . .«

»Hloupá huso, a ty věříš?« obořil se Křepelka zhurta. »Že ještě na to kvákání do kostela chodíš, už jsem tuhle zakazoval, a ty jako bys uši neměla! Ten tomu rozumí . . . Ať se raděj drží svého kostela a modlí Otčenáš — — ta-

kové věci pro nás už nejsou. Však my mu pak taky zatopíme... Prozatím ať mi ten klerikál dá pokoj!*

Z koutka světnice zavřískaly v tu chvíli dětské hlasy, tak že nezbylo ženě času ani k rozumování, ani k odpovědi. Musila se o tu drobotinu starati. Muž zatím vyhledal si škopek, k němu postavil džbán s vodou a začal se mýti a strojit.

Byla právě neděle, ký div, že si dal na práci záležitosti...

Žena děti mezitím myla a česala, samým rozčilením zapomínajíc, že voda na oukrop připravená, klokotem se vaří a sádlo vypryskuje z pekáčku. Dnes skutečně byla celá proměněná. Doposud slyšela jen samé sliby, čítala v novinách, které muž přinášel domů, leckdys také vážněji o všem přemýšlela, ale dnes — kdy červení měli na blízku veřejnou schůzi a její muž měl se jí činně účastniti — dnes všechny vrtochy a pochybnosti jí pomalu vycházely z hlavy. Není přece možno, aby takoví lidé neprorazili! Když je jich tolik, tolik řečí nadělají, tolik hluku natropí — není možná jinak.

Žena dospívala vrcholu blaha. Časem pokradmu se podívala na muže, jak natáhl strakaté kalhoty a vysoké boty, tmavou vestu a okolo krku hodně křiklavou šálu. Při tom se několikrát kouknul do okna, které přichýlil ke zdi, aby lépe bylo viděti a líbezně se pousmál. Sluší mu to, jen co je pravda. Soudruzi samou závistí z kůže vyletí.

»Ted' si ještě něco přečtu,« povídal, »abych věděl, kudy do toho. Ono to není jen tak tentoc — tam jsou samé chytré hlavy!«

»Nezapomeň na cestu. Snad abys raději šel!«

»Je oukrop hotový?«

»Hned bude. Ani čtvrt hodiny nepočkáš.«

»Tak teda dělej!«

Mistr usedl na třínohou stoličku, popadl po-
maštěné noviny, které se na okně na kůžích a
příštipkách válely a které se pyšnily hrůzným
nápisem »Plameny« a začal slabikovat některé,
modrou tužkou podtrhnuté články. A zapomněl
hnedle na spěch, na snídání i na děti. Aspoň se
to ukazovalo tím, že chvílemi kýval hlavou a po-
hazoval pravicí. Někdy stáhly se boubelaté tváře
k vítěznému úšklebku, někdy se zařehotal, až se
mu dlouhé uši otřásly a tak to trvalo delší chvíli,
dokud nebyl se čtením hotov.

Hodil novinami posléze na verpánek.

»Ne, takové listy stojí za něco,« vykládal
rozjařeně, »od a do c, jak by z evangelia člověk
četl. A nejde jinak! Co by s penězi ti chlupáči
dělali... Mají jich plnou kapsu, plný stůl a ka-
napé, ať taky k nám jednou se podívají, co,
Káčo? — To budeš se otáčet a nafukovat, he?«

»Dej to Pánbíček na nebi —« zatoužila žena.

Přistavila stolicí blíž ke stolu, nalila kouřící
se polévku na mísu, co zatím mistr chopil lžící,
aby okusil, jak to chutná. Zamlaskal pochvalně
jazykem.

»Jako křen,« liboval si. Pak otočil hlavu do kouta, odkud stále hlučněji zaléhaly dětské hlasy, stáhl tvář k přísnému výrazu a dodal káravě: »Kluci nevázaní! Neznáte manýr, abyste mlčeli, když váš tatík čte? Podruhé vás přetáhnu — to uvidíte. A teď hajdy sem, ať mne nezdržujete. Pospíchám pryč. — Alou!«

Dva hoši, jeden větší, druhý menší, jeden usměvavý, druhý potměšilý, přihnali se k otci, vtiskli mu na objemnou ruku hlučný polibek a na pokyn matčin se pokřižovali, než začali jísti. Jindy i Křepelka dobrým příkladem předcházela, dnes zapomněl na celý svět — na všecko.

Jazyk oněměl, co ústa a ruce pracovaly, jen mlaskání bylo důkazem, že všem náležitě chutná. Když krajíce černého chleba zakončily jídlo, mistr vstal, utřel si rukávem ústa a protáhl údy, až to v zádech chrupalo.

»Tak, a teď půjdeme. Kluci, poslouchajte matku, nic nekalého nevyvádějte, dokud budu pryč. Sice poznáte, kde nechal tesař díru. A ty, stará, přetáhni mi ještě kajdu kartáčem. Tak, tak.«

»Muži, přijď brzy. Víš je to daleko a cesta k večeru špatná.«

»Já vím, ale co naplat. Kdybych nešel, přijdu o peníze i o dělení — a máme konec. Musíme všichni do toho — všichni dohromady a tak se nás pantátové leknou. Já to znám dobře.«

»Jen mne mrzí, že je schůze v hospodě,« napomínala žena. A ta svádí. Obyčejně se dáte do karet, pití a ty s nimi.«

»Nic bát. Krejcar ňáký musí prasknont., však já si ho zas vydělám. Proto neměj starosti, přijdu-li trochu pozděj. Dnes budeme řečniti a to víš, všechno z gruntu rozebereme, že nezůstane zdravého místa na těch — tento... Tak jsi snad upokojena, co? Jak by taky ne. Hned nelítají pečení vrabci do úst a něco se musí do větru taky pustit, potom bude dobře. Hehe.«

Křepelka se zařehťal radostně. Natáhl kostkovanou kazajku, do náprsní kapsy zastrčil číslo novin a do postranní hlíněnou dýmku. Na hlavu si narazil placatou čepici. Slušelo mu, jen ještě se poohlédnout, zda nic na zevnějšku neschází. A mistr tomuto vnitřnímu pobídnutí neodolal, prohlédl se od paty k hlavě a zpět, co jen mohl.

»Dobře, půjdeme. Buďte zatím zdrávi —«

»Tak nezapomeň! Pamatuj na večer a na návrat!«

»Však ti neuteku, stará. Přijdu zase!«

Křepelka raději prolezl úzkými dveřmi, aby ušel dalším domluvám a napomenutím. Když je srovnával dohromady, uznal, že jsou správná — vždyť on byl do nedávna pořádný občan, který dbal na pořádek, až dostal do rukou ty lákavé listy od souseda Vocáska a slyšel ty divné nápady jeho — ale proto měla by se Kačka přece mírniti... On je hlava domácnosti a co on řekne nebo vykoná, musí býti nejlepší. Zvláště kdy se jedná o bohatství... Nezbude, než jí jednou dů-

kladně levity povědíti a bude dobře; potom zmoudří.

»To taky udělám,« umiňoval si, »jen co přijdu domů. Aby mě — chlapa starého — zbytečně urážela!«

Vypnul se pyšně u vědomí své svrchovanosti, protože cesta vedla ho právě kolem malé, přívě-
tivé zahrádky. Všude panský se rozhlížel, sem
toliko mrsknul okem. Neušlo mu, že mezi ze-
lením kmitá se černá postava, která právě v pro-
cházce ustala, sotva jej shlédla . . . Pan farář . . .

»Aha, to je ten klerikál,« šklebil se Křepelka
v duchu. »Kouká, kam jdu. Just nepozdravím,
abys věděl, že před tebou mám málo respektu.
Já tě nepotřebuju, spíš ty mě — —«

Přidal proto do kroku, chtěje uniknouti zvě-
davým zrakům pana faráře, jež ho sledovaly,
dokud za rohem blízkého stavení nezmizel. Zde
spadl mu kámen s prsou: tohle byl nejhorší kus
cesty.

Teď to šlo veseleji.

Obloha promodrávala, zrovna jako modří
malířovou by byla natřena, letní slunce žhou-
cími polibky častovalo celý kraj a hřálo, že dech
v prsou se tajil. Zpěváčkové rozjařeně šermovali
vzduchem a zpívali, div si hrdélka nevyzpívali.

Křepelkovi připadalo, že to jemu na oslavu
velikého dne. Ký div, že si tedy vykračoval, až
se pod ním prášilo.

Lidi sotva uviděl. Byla neděle, a kde kdo
chystal se do kostela: Do polí málo kdo zašel.

A i ze soudruhů nepotkal nikoho. Patrně první spěchal do schůze, ze všech nejhorlivější.

Teprve když po hodinové chůzi zdáli při silnici čechrala se došková střecha na špinavé, žlutě natřené chalupě, pozoroval, že se tu i tam trousí lidé. Některý už trochu sehnutý, většinou však mladíci s nepatrným chmýřím na rtu. Skorem hoši . . .

Byl u cíle.

Skoro před samou hospodou dohonil ho soused Vocásek, ten, co mu tak popletl hlavu. Měl radost, že vidí bratra Křepelku časně na místě a s chloubou poklepával na náprsní kapsu, která byla různými čísly novin nacpána, div nepraskala.

„Už nás beztoho čekají,“ volal, tiskna nadšeně mistrovi ruku, „jen se podívej, brachu!“

Ukázal na chalupu . . . Vchod nízký, dvěře na spadnutí, okna začernělá, za to štít na průčelí nápadně očištěný a lesklý. Představoval unaveného poutníka, jemuž velikán kýs podával skleňku, naplněnou mokem posilujícím. Zrovna jako na pobídnutí vcházejícím! A co nezmohl svůdný obraz na štítu, to dodělával potměšilý úsměv krčmáře, jenž venku na zápraží stál a hosty vítal.

Křepelka znal už dobře tu prostřední, nahrblou postavu v dlouhém šosatém kabátě a nízkýma, prohnutýma nohama. Obličej trochu protáhlý, snědý, nos zobákovitě skřivený, oči jak dvě jehly pichlavé.

Na něj ukázal Vocásek, před ním oba po zdravovali dřív, než potomek přeletavého národa na svou ušpiněnou čepičku sáhl. Věděli, že mu patří čest. Kde také jinak, v jeho ruku spočíval klíč k soudkům a různým sklenicím, jež v hostinské jizbě lákaly, a to u žíznivého občánka mnoho znamená . . .

„Panstvo čeká,“ řekl huhňavým hlasem, ukazuje do vnitř šenkovny. „Začneme brzy.“

Hosté vešli a jedním pohledem poznali, jaké to je panstvo. Seděli u nejzazšího stolu tiše se bavíce a jen chvílemi na četné pozdravy přikyvující. Počtem dva. Jeden docela mladý s rezavým knírkem a rudou mašlí na krku, druhý starší, zavalitý a s obličejem šenkýřovu na vlas podobným. U vesty houpal se mu zlatý řetěz, na tučných prstech zářily prsteny.

Nějaký prý doktor a jeden redaktor z Prahy, kteří přišli červené přívržence povzbudit k boji a vytrvalosti. Patrně se domlouvají. Zatím, než počnou, možno se nějakou skleničkou rozjařiti.

A učinili tak. V pár minutách stál na stole posilující nápoj v malých skleničkách. Vzduch zvolna plnil se kouřem z tabáku, povyk, šum a klení bylo čím dále tím hlučnější.

Když posléze zacinkal zvonek na znamení, že schůze jest zahájena, černala se šenkovna dýmem, tváře byly zarudlé po požitých nápojích, oči se jiskřily. Tam chtěli oba jednatele své posluchače míti, aby dobře pořídili. Proto hned začali a dobře pořídili; za každým slovem klidili

pochvalu, za každou ráznou pohrůžkou bouři souhlasu a na konec hlučné »sláva«.

Potom ještě Vocásek promluvil o hojnějším kupování čaaopisů a přivedl i Křepelku k předsednickému stolku, aby své náhledy a přání nahlas projevil.

Ubohý mistr v rozjaření zapomněl, co vyčetl z novin. Pracně sbíral své myšlenky a ještě tížeji je projevoval.

»Tak tento, kde začít — eh, snad u těch peněz, hehe,« začal svůj výklad a bouchl mozolnou pravicí na stůl, až zapraskal, a oba řečníci polekaně se uhýbali. »I to nic, páni kmotři, to já mám takový zvyk, když s Káčou doma se vadím, abych ji zastrašil. Nic bátl — Tak teda ty peníze . . . Jo, holečku, na ty čekáme všichni. Scházejí mi často a vám, hoši tady taky, hehehe. Koukáte na mě, věřím rád, a vy taky rádi slyšíte, že budeme — tentoc se dělit. No, bude to už brzo; páni kmotři nám to kakralentsky různě pověděli, až mám z jejich řečí laskominy, a sliny se mi usazují na jazyku jako podešev . . . Eh, to bude dělení! Ušijeme pytle hezky hrubé, aby vydržely, tam hodíme ty bílé mršky, zatočíme a hajdy domů. Pak ať si pro ně přijdou, ti taškáři!«

Šenkovnou zaburácel smích, který oba jednatelé doprovázeli. A sám mistr řehtal se z plna hrdla. Byl hrdý, že svou slavnostní promluvu tak dobře provedl.

Soudruzi podávali mu připíjeti, jeden natahoval se více než druhý, jen aby ho od stolu dostali. Na Křepelku působil nápoj jako magnet. Čím více okoušel, tím více mu chutnalo. A na posledy poručil si sklenici sám.

K tomu přistoupily karty; jedno zamíchání — a Křepelka zapomněl na všecko i na domov.

Usměvavý, tichý den skončil důkladnou bouřkou a lijákem. Silnice zvlhly, příkopy zalily se vodou. Roztrhanými mráčky prohlédl měsíc a jakoby měl potěšení z toho, že půda oživla nebeskou rosou, klidně houpal se na oblacích.

Celá planina byla ozářena jeho bílým světlem.

V tom zahrčel vůz, s vozu zalehlo tiché cinkání — a zase ticho. To odjížděl pan farář do vzdálené vesnice s poslední útěchou k nemocnému.

A trvalo přes hodinu, než vracel se zpátky. Tentokrát jel však pomaleji, nebylo už na spěch jako dříve.

»Milostpane,« ozval se vozka zpátky do vozu.
»Ráčeť poslouchat, někdo volá o pomoc!«

»Jdi na kolo. Snad nemyslíš na nějaké loupežníky?«

»I jo, poslouchaj. — Hej, kdo tu?«

Z příkopu u silnice ozýval se plačtivý hlas.

»Všichni svatí a andělíčkové vyrvete mě ze lví jámy! Kde já se to octnul — já ubohej, zmlácenej mistr ... Kačko, kdybys věděla, ti mně

jich nandali — — achich, achich — — záda mě brní, údy mě bolí, to jsem jich nabral — těch ran a štulců... Jemine, víckrát mě tam neuvidí! Dušičko křesťanská, kde jaká jsi, pomoz, oh, pomoz, a já ti za to k nohám padnu, jejé, to je tu smradu — a vlhko —

»Jděte, vytáhněte ho, někdo sem spadl,« povídal pan farář a nahnul se z vozu, co zatím vozka s kostelníkem slezli dolů a vyhlíželi příhodné místo, kde by sestoupili do škarpy.

Sklouzaly sice nohy, bořily se do bláta, ale co naplat. Pomoc byla žádoucí. V několika minutách táhli s sebou — bědujícího Křepelku. Byl všecek blátem pomazaný, tu a tam kapala mu ze šatu špinavá voda.

Pan farář spráskl rukama nad hlavou, sotva takhle vyfintěného mistra spatřil.

»Kýho kozla jste to vyvedl, nešťastníče! Vypadáte hůř než hastroš, když na něj týden prší!«

Sám sestoupil dolů a ochotně pomáhal Křepelkovi do vozu. A dostali ho tam po důkladném tahání a posunování. Ubohý mistr ze samé radosti, že se dostal šťastně z nepohodlného lůžka, rád by byl svým vysvoboditelům padl kolem krku, jen kdyby ho šlakovitá opička v mezích patřičných nedržela.

»A milostpán bude s ním tu sedět?« ptal se škaredě vozka. »Co by na mne přišlo, já bych ho raději vyhodil hned zas na silnici. Vždyť tu všecko umaže blátem!«

»Nic nevadí,« chlácholil ho farář. »Povoz patří mně — a dá se lehce vyčistiti. Nesmíme ho přece nechat samého! Neví ani, co mluví a co dělá . . . To bude pěkné přivítání doma. Ale myslím, že to udělal naposledy. V posledním čase chudák trochu se pobláznil a teď asi vystřízliví na dobro. — Tak ku předu! Práskni, hochu, do koní a nejdříve zaměř k jejich chalupě —«

Vozka mrzut uposlechl.

Povoz kmital se nyní rychle po silnici, aby nahradili, co zmeškali. Brzy byli u cíle. A možno si představit radost ženy, když zmoženého muže spatřila a doslechla, že mu nic neschází. Vděčností líbala panu farářovi ruce.

»Teď ho nechám,« slibovala, »ale ráno uvidí, co dostane. Já mu ty jeho nápady vyženu z hlavy! Beztoho jsou hloupé a málem by mě byl samou také popletl.«

Rozloučili se, pan farář zamířil domů, žena uklidila muže, jenž byl v tvrdém spánku.

Ráno se strhla nová bouře, jenom že byla omezena na jejich domácnost. Co sobě pověděli a také prakticky navzájem i dokázali, nikomu mistr neřekl. Avšak to samé dopoledne byl na faře a pak spokojeněji domů se vracel. Od té doby zmoudřel úplně a mezi červené už ani krokem víc nepáchl.

SLOVA PRAVDY jsou nejlevnějším katolickým časopisem. Ročně vychází 18 sešitů (brožur) a stojí toliko 36 kr. „**Slova pravdy**“ vydává a redakci vede Dr. Josef Burian. — Administrace a expedice jest v Praze-VI., číslo 90.

Z pera kanovníka Dr. Josefa Buriana vyšly následující spisy:

„Socialismus na líc a na rub“.

Cena 25 kr.

„Louňovice pod Blaníkem“.

Cena 50 kr.

Týž kanovník jednak sepsal, jednak vydal ve „**Slovech pravdy**“ následující brožury:

- » *Vraťte lidu náboženství!*«
- » *Červený papež svobodných zednářů.*«
- » *Gustav Adolf, král Švédský.*«
- » *Církev a klerikalismus.*«
- » *Hrrr na klerikály!*«
- » *Pravda o pokrokářích.*«
- » *Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí.*«
- » *Kdo má pravdu, křesťanští socialové nebo socialní demokraté?*«
- » *Obrázky ze světa: Pan sekretář Šizuněk.*«
- » *Katolíci, vzmužte se!*«
- » *Kdo ohlupuje lid?*«
- » *Čech a Němec.*«
- » *Proti Bohu, proti bližnímu, proti vlasti.*«
- » *Ježíš Kristus jest Bůh.*«
- » *Obrázky z hospodářství soc.-demokratického.*«
- » *Jaká zkáza hrozí křesťanské rodině z možného vítězství nauky socialně-demokratické.*«
- » *Oprávcí světa.*«
- » *Spiritismus.*«

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 8.

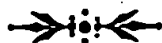
Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Socialní demokraté svět nenapraví.

Na obranu svaté víry

podává Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Fantasie socialní demokracie.

Koleš: Jak jste si přál, pane Boucharone, přišli jsme zase se soudrubem Ptáčkem, abychom dnes porozprávěli o tom, odkud možno čekati nápravu nynějších trudných poměrů společenských.

Boucharon: Jsem žádostiv, jaké stanovisko v ohledu tom vy zaujímáte. Stanovisko socialní demokracie jest již ustálené. V budoucím řádě společenském dle Marxe*) mají býti následující zařízení**): a) Společné vlastnictví všech prostředků výrobních a sice zavedené vy vlastněním uchvatitelů (kapitalistů) skrze massu lidu, tedy cestou demokratickou. b) Společenské užívání prostředků pracovních na základě součinnosti svobodných dělníků, t. j. veřejná organisace práce, avšak na základě demokratickém. c) Výtěžek práce jest společenským výrobkem celku.

*) Karel Marx jest hlavním sloupem socialní demokracie. Nar. r. 1818, zemřel r. 1883 v Londýně.

**) Socialismus. Které jsou jeho základy a lze-li jej dровésti. Napsal P. V. Cathrein, S. J.

Ptáček: Prosím vás, to se všechno pěkně povídá, ale ve skutečnosti jest tomu jinak. Mně to připadá jako blouznění, jako pohádka o zakleté princezně. Nějakou teorií (soustavou) se světu nepomůže. Takových soustav (teorií) již si lidé vymyslili na sta a tisíce, ale brzy se ukázalo, že to není nic jiného, leč bludička, leč fantasie. A jak to má býti se soukromým majetkem ve státě socialistickém?

Boucharon: Soukromého majetku nebude; každý bude pracovat pro celek, pro společnost a společnost postará se každému o všechny potřeby. •Nová společnost bude od svých členů požadovati, aby každý se chopil určitého zaměstnání v průmyslu, zemědělství, nebo v jiném oboru lidské práce, aby tak určitý pracovní výkon k ukončení stávajících potřeb vykonal a své povinnosti zadost učinil. Bez práce nižádného požitku, nižádné práce bez požitku. *) Nová společnost nebude žítí nuzně, proletářsky, nýbrž tak, jak žádá žítí národ na vysokém stupni kultury se nalézající, a to ve všech jeho členech, od prvního až do posledního. **) Rozdílu mezi »líným« a »pilným«, »intelligentním« a »hloupým« žádného nestává, poněvadž to, čeho jsme pojmem tím rozumívali, více neexistuje.«

»Ha, ha, ha!« začali se najednou smáti Koleč a Ptáček.

*) Bebel: Žena v minulosti, přítomnosti a budoucnosti, strana 350.

**) Týž na stránce 361, týž na stránce 377.

»Čemu se smějete?« durdil se Boucharon.

Koleš: Ty vaše povídačky jsou k popukání.

Boucharon: K popukání? Co vám to napadá! To vše tvrdí Bebel v knize »Žena«, a socialní demokraté věří tomu všemu jako Písmu.

Koleš: Toť smutné! Rozdíly v lidech byly, jsou a budou, pokud svět bude světem a pokud lidé budou na tom světě. Rozdíly budou v síle, v pilnosti, v schopnostech. Budou jedni lenoši, jedni pilní, jedni nadaní, druzí omezení. Toho neodčiní ani Bebel, ani socialně demokratická společnost. V socialně demokratickém státě budou lidé se svými přednostmi i slabostmi, se svými ctnostmi i výstřednostmi. Lidé zůstanou vždy lidmi a ne anděly. Ostatně dnes socialní demokraté se vzdělávají dle svých zásad v hojné míře; mají své časopisy, samé schůze, samé přednášky, a výsledek? Samá vášeň, nenávist — zloba. Kde mají vrch, tam provozují násilí proti ostatním, jako na př. v některých městech ve Francii, kde zmocnili se vlády — a vláda jejich obyčejně končí hospodářským krachem.

Boucharon: To se snadno řekne, ale dokázati byste to nemohl.

Koleš: Nerad něco tvrdím, co bych nemohl dokázati. Připomínám jen sklárnu v Albi a fiasko, jakého se tam domohla socialní demokracie.

Ptáček: Mně nejde na rozum, jak by odstraněním soukromého majetku otázka socialní se rozluštila.

Jakým způsobem se otázka sociální nerozluští.

Koleš: Soudíš zcela správně. Touto cestou se nedojde ke kýženému výsledku a také se nezažehná hrozící nebezpečí. Nebo zrušíme-li veškeren soukromý majetek, uzmeme člověku možnost, dopomoci si vůbec k nějakému majetku a své postavení si polepsiti. Jestli člověku — aspoň spořádanému — vrozeno, že pilností a spořivostí domáhá se nějakého statečku a v této snaze nachází jakési upokojení. K tomu cíli napíná svých sil a nabízí se v službu jiného; aby něco uhošpodařil, klade si meze. Kdyby ale měl veškeren soukromý majetek přestat, pak ovšem přestala by i ta pobídka k zvýšení pilnosti a spořivosti, člověk by konal jen to, co by nevyhnutelně konati musil; byl by to krok zpátky, byl by to balvan, zdržující člověka od plodné činnosti, a nemůže tudíž o nějaké společenské nápravě na této cestě býti ani žádné řeči.

Ale ještě jiný důvod mluví proti zrušení soukromého majetku: byla by to totiž **veliká nespravedlnost**.

Neboť člověk má přirozené právo na získání majetku. Zvíře totiž jest odkázáno svým pudem na přítomnost, člověk ale řídí své snahy dále do budoucnosti. A ptám se, co člověku poskytuje záruku, že najde i v budoucnosti potřebné výživy? Není-liž to půda s těmi plody, jež k výživě slouží? Z toho následuje, že i člověk má při-

rozené právo, nejen aby mohl z plodů země býti živ, nýbrž že má i právo, aby měl vlastnictví této půdy. Jest sice pravda, že země poskytuje vše, co k zachování života jest potřebno, ale děje se to snad bez pomocné ruky člověka? Vzdělá-li si člověk s pílí a námahou pole, zaseje-li v zúrodněnou půdu semeno, nebude klidně přihlížeti, když by jiný výsledek jeho píle a námahy násilně chtěl mu urvati. »To jest mé!« volá, »tady jest můj pot, mé mozoly a to si vzíti nedám,« a zcela správně. Vystaví-li si kdo chaloupku, těší se, že konečně může klidně zdřímnouti ve svém a divně by se díval na toho, jenž by řekl: »Teď jsi tady již byl dost dlouho, nyní tu chci býti já.« »Zpět!« tak by jistě vzkřikl, »ta chaloupka jest majetek můj!« Věru, bylo by největším bezprávím, někomu násilně vzíti jeho majetek. A takové bezpráví by se stalo, kdyby soukromý majetek byl odstraněn.

Konečně jest ještě jiný důvod, proč soukromý majetek nemůže přeměněn býti v majetek společenský, totiž **ohled na stát sám**. Jaká jest povinnost státu? Stát má jednotlivce v jeho svatých právech chrániti a obecné blaho lidstva podporovati. V zájmu státu jest, aby zavládl mír a svornost mezi jeho příslušníky, ač li mu na tom záleží, aby se udržel ku blahu všech. Kdyby ale veškerého soukromého majetku, k němuž člověk s tělem i s duší lne, se zmocnil, zdaliž by tím nevyvolal největší nespokojenost a roztrpčenost? Kdyby sám toliko byl všeobecným chleboďárcem,

tak že by každý u něho takořka žebrati musil, nevzplanula by pak nepřízeň, žehravost, různice, jež by učinily život nesnesitelným?

Dále, kdyby člověku veškera pobídka k činnosti odňata byla, jak by byl pak blahobyť možný, kdo by se staral o budoucnost?

Za takových okolností by sotva možno bylo, aby stát prospíval ku blahu všem, zvláště, když by jednotliví členové nedůvěru chovali k tomu státu, když by mezi sebou byli rozdvojeni a jen nuceně konali práci. V zájmu státu samého tedy jest, aby soukromý majetek zůstal posvátným a nedotknutelným.

Na této cestě tedy, kterou doporučují socialisté k rozluštění socialní otázky, sotva se k cíli nějakému dojde.

Ptáček: Hned jsem si myslil že lidé, kteří nemají žádného náboženství, a také o žádné náboženství v státě nestojí, daleko to přivést nemohou.

Boucharon: A vidíte, pane Ptáčku, oni to přece někam přivedli. Mají již své zástupce na říšské radě.

Ptáček: Bohužel, mají. Ale stálo to namáhání! A což ty agitace! Rád bych věděl, kdo jen těm »chudým dělníkům« na ty agitace dal tolik peněz? To musilo státi tisíce!

Boucharon: Nechme toho! Vedlo by nás to daleko. Mluvme raději o něčem jiném. Pan Koleč tu tvrdí, že socialní demokracie svými zásadami pořádek ve společnosti lidské není s to zavést. Odkud tedy kyne spása?

Odkud kyne spása.

Koleš: Odkud kyne spása? Pravil jsem, že od socialní demokracie spásu lidstva očekávati nelze. Náprava státi se musí a k této nápravě spolupůsobiti musí Církev a stát, prácedárce a dělník.

Boucharon: Prosím vás, co pak má Církev se socialní otázkou co dělat? Ta se stará o duši a o život věčný. Od Církve přece nemůžeme očekávati, že by odpomohla socialnímu zlu.

Koleš: Frází a předsudků socialně-demokratických jste se ještě nezhodil, jak vysvítá z vaší řeči. Jste na velikém omylu; neboť bez pomoci Církve není možno rozluštití onu otázku, která obrací na sebe zřetel celého světa. Chováť zajisté Církev onen tajuplný kvas nebeských nauk, jenž prostoupiv srdce, promění je tak, že boj, jenž se nyní vede mezi majetníky a nemajetnými, buď úplně se urovná, aneb aspoň ztratí mnoho na své příkrosti

Otázka socialní není jen otázkou žaludku, ona jest také otázkou náboženskou, jest otázkou mravů. A tu Církev svými věroučnými a mravoučnými naukami podává mocný prostředek překlénouti prohlubeň mezi boháči a mezi chudými. Církev jedny i druhé upomíná na povinnosti, jichž šetřiti dlužno, a všem na srdce klade zásadu: dávati každému, což jeho jest. Podporujíc tak spořádaný křesťanský život, napomáhá Církev zároveň k obecnému blahu lidstva; neboť život křesťanský jest půdou, na níž jedině vykvétají

ctnosti, bez kterých o časném blahobytu nemůže býti ani řeči. Tyto ctnosti jsou: Pracovitost, střídmost, šetrnost, mravnost, bratrská láska, spokojenost. Co zpomohou všechny pokusy uleviti socialní bídě, scházejí-li tyto socialní ctnosti?

Ptáček: Co prospěje sebe větší mzda tomu, který se nenaučil šetřit anebo který jest zvyklý na rozmařilý život? Čím více vydělá, tím více prohýří.

Koleš: To potvrzuje zkušenost.

Ale Církev nejen svými naukami, ale i svými praktickými zařízeními přispívá velmi, aby zmírnila bídu chudým a dělníkům. Vizme ku př. jen socialní působení Církev rozličnými řádů jako jsou: milosrdné sestry, šedé sestry, anebo rozličnými spolky, jak ku př. jest spolek sv. Vincence z Pauli atd.

Z toho ze všeho vidno, jak Církev v sobě chová bohatý poklad socialního působení. Jen nedouk anebo zlomyslník může říci, že Církev k ulevení bídy nic nedělá.

Boucharon: Nechci býti nespravedlivým; uznávám socialní působení Církev; ale tím ještě neodstranila trudné poměry dělnictva. Zvláště, pokud se mzdy týká, nestala se ještě žádná náprava a kapitál až dosud vzdor socialnímu působení Církev vyssává dělníka.

Koleš: Připouštím, co pravíte. Ale již z předu jsem naznačil, že povinností státu jest, vydávati takové zákony, jež slouží všeobecnému blahu. »A čím svědomitěji,« jak dobře připomíná sv.

Otec Lev XIII. v známé encyklice „o otázce dělnické“ *) stát tuto úlohu zastávati bude, tím méně bude třeba hledati jiných prostředků ku zlepšení poměrů dělnických. Především,“ praví tyž osvícený papež, **) musí míti stát na zřeteli chudinu a jí zvláštní péči věnovati, neboť boháči nepotřebují tolik ochrany státní, ježto sami s dostatek mají prostředků k vlastní obraně. Chudina však, na nic spolehnouti se nemohouc, zcela jest odkázána na stát. A proto musí stát vzíti dělníky do zvláštní ochrany, ježto jsou většinou zcela bez majetku.“

Boucharon: Jak vznešené to myšlenky! A tohle že hlásá sám papež? Podivno, podivno. Socialně demokratické časopisy ani slůvkem se o uvedené encyklice nezmínily, nanejvýše ji hned odsoudily. A přece se tu svatý Otec dělníků tak vřele ujímá!

Koleš: Nedivte se, vůdcům socialní demokracie encyklika papežská „o dělnické otázce“ přišla velmi nevhod. Proto ji umlčeli. Sdělím s vámi ještě jiné krásné myšlenky z encykliky svatého Otce, abyste poznal jeho lásku k práci jícímu lidu. Právil jsem dříve, že svatý Otec vybízí stát, aby do zvláštní ochrany vzal dělníky, ježto jsou zcela bez majetku.

Především žádá sv. Otec (a s ním celá Církvev) za ochranu statků duševních. Duše naše

*) Viz „Časové úvahy Roč. I. číslo 3. str. 24.

**) Čas. úvahy R. I. č. 3. str. 27.

jest stvořena k obrazu a podobnosti Božímu. Vzhledem k tomu jsou si všichni lidé rovni, není žádného rozdílu mezi boháči a chudasy, pány a služebníky, panovníky a poddanými: neboť ten-
týž Pán jest všech. Nelze nikomu beztrestně vztáhnouti ruky své na důstojnost lidskou; nemá tudíž žádná moc zadržovati člověka na cestě k dokonalosti, jež má jej vésti k životu věčnému na nebesích. Ba ani člověk sám nemůže v této příčině jednati o své újmě, k čemu jej jeho přirozenost nakloňuje, neboť nejedná se tu o jeho vůli, nýbrž o nevyhnutelné, svaté povinnosti k Bohu.

Co se pak klidu nedělního týká, praví svatý Otec, že se tímto klidem nerozumí požitky lenivé nečinnosti, tím méně úplnou zahálku, podporovatelku neřestí i marnivosti, jakéž si mnozí přejí, nýbrž míní se klid posvěcený náboženstvím. *)

Stát má také povinnost pečovati o blahobyt hmotný, o statky časné dělnictva. V té příčině třeba vyrvati ubožáky z rukou krutých vyděračů, již bez milosrdenství jich vykořisťují ku svému prospěchu, za zboží a nikoliv za lidi je považujíce. Dlužno tedy přihlížeti k tomu, aby denní doba pracovní nebyla delší, než jak stačí síly dělníků. Co dokáže zdravý, silný muž, nesmí se vyžadovati od ženy nebo docela od slabého dítěte. Též sluší dobře uvážiti, že některé práce nehodí se pro ženy, jež vlastně jsou povolány k řízení

*) Časové úvahy. Ročník I., číslo 3., str. 29.

domácnosti. Vůbec dlužno přesně ustanoviti dělníkům tolik odpočinku, kolik jest třeba k nahrazení sil prací ztrávených.

Boucharon: Čím déle poslouchám, tím větší úctu chovám k sv. Otcí. Jaký to veleduch! Jaké to široké pole pro opravy společenské!

Koles: Ano, v těchto siněrech by měl stát činně blahým zákonodárstvím v otázku sociální zasáhnouti. Tím není řečeno, že by otázka sociální těmito opravami úplně byla vyčerpána. Zbývá ještě dosti místa k řešení různých otázek, na př.: Jak by bylo možno, aby se domohl i ten dělný lid nějakého, byť i malého majetku.

Ptáček: Kdyby pracující třída měla nějaký soukromý majetek, na př. nějaký domek nebo kus políčka, přilnula by více k svému rodišti a nevyhledávala by cizích krajů.

Boucharon: Stát by měl míti hlavně k tomu zřetel, aby dělník, živnostník a rolník nebyl daněmi přetížen, za to se může hojiti na kapitalistech. A ještě jednu věc nesmíme přehlédnouti, totiž urovnání poměrů, pokud se týká mzdy. Jest to přece přirozený požadavek spravedlnosti, aby poctivý dělník ze své mzdy mohl uživiti sebe a svou rodinu. Dnes ale jest dělník takorča odkázán na libovůli prácedárce. Co mu chce dáti, to musí přijati. V ohledu tom přece by se mzda měla zákonem urovnati.

Koleš: Pravda, že by mzda měla býti přiměřena práci, ale státu nepřísluší do toho se mí-

chatí, ježto záležitost ta jest věcí svědomí. Na
prácedárce jest, aby dělníku takovou mzdu dal,
jakou před Bohem a před svým svědomím může
srovnati. Poněvadž otázka mzdy zůstavena jest
svědomitosti prácedárce, přicházíme k třetímu
činiteli, jenž při nápravě socialních poměrů
musí spolupůsobiti — **jest to prácedárce**. Nesmí
si mysliti prácedárce, že dělník jest nějakým otro-
kem, a podle toho s ním také zacházeti. Před
Bohem jsme si všichni rovni, neboť t ý ž P á n
j e s t v š e c h. Mimo to poctivý dělník jest hoden
úcty, poněvadž v potu a v namáhání protloukati
se musí tímto životem. Nečestno a nedůstojno
zároveň by bylo, kdyby prácedárce dělníka k vlast-
nímu zisku využítkoval a ho za pouhý stroj po-
važoval.

Prácedárce má platiti mzdu práci přiměřenou
tak, aby dělník nejméně to obdržel, oč dle poža-
davek přirozené spravedlnosti hlásiti se může.
Z lásky ovšem a pro svědomí může více dáti,
než co jest povinen, a to tím spíše, má-li z vy-
konané práce zvláštní prospěch anebo nachází-li
se dělník ve zvláštních, mimořádných poměrech,
na př. je-li churav, v bídě atd.

Prácedárce nemá se dělníkům straniti. Nic ne-
bolí chudého dělníka více, jako když pozoruje,
že pro chudobu — anebo pro nízký stav — jest
povrhován, a že jen tehdy se vyhledává, dokud
jest jeho služeb potřebí.

Tím ovšem propast mezi bohatým a chudým
roste, a poměr mezi prácedárcem a dělníkem stává

se napjatým. Má-li se nějaké sblížení státi, musí se prácedárce k dělníkovi nakloniti. Příležitost k tomu se mu naskytuje nejednou. Získá jen na vážnosti, navštíví-li na př. čas od času dělnický katolický spolek, konečně i osobní poměry jednotlivých dělníků podávají příležitost, získati si jejich srdce. Na př. návštěva v nemoci atd.

Boucharon: Zním jednoho prácedárce, který se svých dělníků velice ujímá. Na svůj náklad staví dělnické domky uprostřed malého políčka a přenechává je za určitý obnos v majetek svým dělníkům, kteří každého roku povinnou splátku prácedárci odvádějí. Po letech mají pěknou chaloupku a k tomu políčko.

Ptáček: To chválím. Dejž Bůh takových prácedárců více!

Boucharon: Dosud byla řeč o prácedárcích. Ale mám za to, že k nápravě socialních poměrů přispěti musí také sami dělníci.

Koleš: Zcela správně; neboť od dělníků zvláště to závisí, docílí-li se šťastné rozřešení otázky dělnické nebo ne. **Dělníci tvoří čtvrtého spolučinitele** při nápravě poměrů socialních. Čeho se žádá od nich? Především, aby se nedali svést svůdným hlasem těch, kteří na rozvalinách nynějšího společenského řádu chtějí zavést nějaký řád nový, ale sami nedovedou říci, jak se utváří. Nejméně domohou se zlepšení společenských poměrů odstraněním soukromého majetku. Socialní demokraté dosud nic nepostavili — — k zlepšení poměrů ničím nepřispěli. Oni jen boří. K této

straně dělníci přidati se nemohou, ač-li to poctivě sami s sebou smýšlejí. Dělníci musí se slučovati ve spolcích, založených na základech křesťanských; neboť jedině křesťanství dává prostředek a ukazuje cesty, jak by se z nynějších zmotaných poměrů mohlo vybřednouti. Křesťanství vytáhlo společnost z bahna prohnílého pohanství, a v té míře, jak se šířilo, šířila se i pravá osvěta a vzdělanost. Křesťanští národové mají v křesťanském náboženství spolehlivý prostředek, jímž mohou socialní zlo hojiti. Proto se musí dělníci slučovati ve spolcích, spočívajících na křesťanském základě.

Právem doporučuje svatý Otec všude zakládání katolických dělnických spolků. V nich dovídají se dělníci, že náboženství a život křesťanský jest základem všeho. Tu vine se druh k druhu, tu poučuje se o důležitých otázkách časových. Při spolku zřizují se podpůrné pokladny v případě nemoci anebo v čas nedostatku práce a ve stáří. Ovšem, jak praví dobře svatý Otec, náboženství, základ vši mravnosti, musí býti také základem každého spolku dělnického, nebo by spolek v brzku svůj původní ráz ztratil a ocitl by se na témže stupni s oněmi spolky, jež si náboženství nevšímají a je zavrhují. Spolky katolické mají podávati vzor života katolického; tu se musí ukazovati to živé, praktické křesťanství, jímž lze obroditi společnost lidskou.

Boucharon: Nevykládejte mi ve zlé, jsem-li jiného náhledu; neboť vzdor působení kře-

stanství dospěli jsme tak daleko, že nevíme kudy kam.

Koleš: Mluví z vás zase naučená fráze. Křesťanství toho vinu nenese, naopak spíše **nedostatek toho křesťanství**. Tak daleko bychom byli nedospěli, kdyby dělnictvo nebylo ztratilo ducha křesťanského. Nevěra a s touto souvisící nevázanost mravů probouzejí v člověku drímající vášně a zavádějí ho na cesty nesvědomitosti. Tvrdí se dnes, že i bez náboženství může být člověk šťastný — ale dějiny a zkušenost dokazují, že opak jest pravdou. Dnes lidé raději každé hlouposti spíše věří než Pánu Bohu. Ale o tom si porozprávíme až za týden, ovšem, bude-li se líbiti panu Boucharonu.

Boucharon: S velikou radostí přijdu; neboť se mi v těch rozpravách otvírá pole nových vědomostí.

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 9.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Odkud svět? Odkud život?

Na obranu sv. víry

podává

Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Příroda prý jest Bůh.

„Tak, tak, dobře, že přicházíte,“ začal Boucharon, vítaje Koleča a Ptáčka u večer v sobotu. Ta náprava společenského řádu, o níž jsme posledně rokovali, vrtala mi mozkiem. Vyšel jsem si v neděli za město, chtěje užiti trochu toho svěžího vzduchu. Na cestě setkal jsem se se starým známým z minulých let. Jest nyní truhlářem v B. Podal mi ruku, pousmáv se.

„Vy jste se dal k socialním demokratům?“ — oslovil mne.

„Ano, hlásím se k nim. Ale, vám to mohu říci, není mi u nich již delší čas volno. Samé opravy, samé sliby — samé fantasie — samá vzdělanost — a kde nic, tu nic. A u které strany jste vy?“

„Já? U žádné! Dejte mi pokoj s těmi stranami! Pořádě jen se to hádá, a pak chtějí napravit svět. Ať napřed napraví sebe —“

„Kam jdete? Do kostela?“

„Ha, ha, ha! Do kostela! Z toho jsem již vyrostl. Věřím v Boha, ale ovšem v jiného

než tady ti bláhoví lidé. Můj bůh není uzavřen v nějakém kostele — můj bůh jest venku, v přírodě. Příroda jest tím bohem — — — vše jest bohem.«

»Kdo Vám tohle namluvil?«

»Kdo? Učení páni a já tomu věřím, to jest má víra.« — »Nu, co tomu vy říkáte?« skončil Boucharon.

Ptáček: Ti učení páni mají někdy divné nápady, ale přijde na to, je li vše pravda, co píší a co mluví. Vše ostatní by přivolili — — jen Pána Boha, soudce věčného, nechtějí uznati.

Koleš: Divím se kolikráte těm jejich nápadům. Prostý člověk zdravého rozumu často dříve k cíli dojde, než ti »učení páni« po všelikých učených oklikách. Prosím vás, co tohle jest za řeč: Vše — celá příroda jest bohem.

Ptáček: Chce-li býti někdo nevěřcem, musí tedy také věřit?

Koleš: Toť se ví! A mnohem více musí věřit než my v našem svatém náboženství. Chci učiniti o tom dnes rozpravu, jak pošetilí lidé vše vyhledávají, ke všemu přisvědčují, ano i k těm největším nesmyslům, jen aby nemusili uznati Pána Boha.

Ptáček i Boucharon: To bude časová rozprava.

Koleš: Nevěřci vtipkují rádi o katolících říkajíce, že prý jest to přece jen mnoho žádati, aby každý věřil, co Bůh zjevil a co Církev za pravdu

předkládá. Ale poslyšme, co namlouvají lidem, aby tomu věřili. Namlouvají totiž, že prý

1. vše jest bůh.

Celá příroda, lidstvo má býti bohem. Chápete tento nesmysl? To bychom měli krásného boha! Podle toho, kdybychom vzali do ruky kus kamene anebo kus dřeva, měli bychom v rukou vlastně kus »boha«, poněvadž kámen i dřevo jsou částí »veliké přírody«. Ale žerty stranou! Jaká bytost jest Bůh? Bůh jest bytost, jež má důvod své jsoucnosti sama v sobě čili, jak tomu bohoslovcí říkají, jest bytost sama od sebe bytující*) (ens a se). Tedy neděkuje svoji jsoucnost nikomu jinému. Kdyby ale celý svět byl bohem, musil by tento »bůh« opět nějakým jiným Bohem býti stvořen, nebo svět a vše, co jest na světě, jest podrobno ustavičné změně. Každá nová věc, změna vyžaduje své příčiny a nemůže se začít ani končit sama ze sebe, nýbrž něčím jiným mimo ni. Co totiž vzniká, to dříve nebylo leč pouze možným; kdyby vznikalo samo sebou, tedy by bylo nutné a nevznikalo by teprv nyní, nýbrž bylo by od věčnosti. **)

Ptáček: To jest pravda.

Koleš: Kdyby veškeré lidstvo bylo »bo-

*) Viz Apologie křesťanství, sestavil Dr. Pavel Vychodil, str. 88. — **) Tamtéž str. 84.

hem», uznáte sami, jak malomocný a jak omezený by to byl »bůh«. Ani nejnepatrnější travičku nemohl by stvořiti, o tom, že by v čase příhodném dával požehnaný déšť anebo jasné slunko ani nemluví, tím méně by mohl býti pánem života a smrti. Kdyby lidstvo bylo »bohem«, nestávalo by rozdílů mezi lidmi, pak by nadaný a schopný člověk musil se zcela rovnati člověku slabomyslnému, pak by řádný a poctivě se živící na roveň státi musil s obyčejným zločincem. Kdyby veškerenstvo lidí bylo »bohem«, pak by tento »bůh« musil býti původcem všech nesmyslů a špatností, jež lidé již provedli anebo ještě provedou.

Boucharon: Nesmyslnost této nauky bije na první pohled do očí.

Koleš: A což teprve, až seznáte následky této nauky, již zovou »pantheismus«, což jest, jako bychom po česku řekli »všebožství«! Kdyby vše bylo »bohem«, pak jest vše také stejně dobrým, pak není rozdílu mezi dobrem a zlem, mezi ctností a nepravostí. Je-li vše »bohem«, pak nemá člověk žádné svobodné vůle, žádného svědomí, nýbrž musí tak jednati, jak jedná. Z toho následuje, že pak největší zločiny jsou dovoleny, že o vině a trestu nemůže býti řeči. Okrade-li tě někdo, oloupí-li tě, zabije-li tě, zapálí-li tvůj dům — — — to vše dle nauky pantheismu (= všebožství) není trestuhodným. Kam pak dospějeme, budou-li se lidé dle této nauky řídit? Těch konců bych se věru obával! A přece tato nesmyslná a zhoubná nauka pantheismu (všebož-

ství) má býti „náboženstvím budoucnosti“, jak by si berlínský filosof Hartmann a jiní přáli. Do takových bludů upadá lidstvo, spustí-li se a zapírá li Boha.

Ptáček: Ku podivu, lidé jinak nadaní a učení zapadají v takovou propast nesmyslných nauk; a přece, kdo chce, poznává nejvyššího Tvůrce z jeho díla. Na mne si nepřijdou, abych takovým hloupostem a báhorkám věřil. Zůstanu tím, čím byl můj otec, můj děd — — — dobrým katolickým křesťanem.

Koleš: Tak by měl mluvit každý. Bohužel — — — lidé mnoho zapomínají — — — zapomíná syn, co dobrého pro něho vykonal otec, zapomíná dcera, kolik slz pro ni vyronila matka — — — zapomínají lidé, kdo nad námi vládne — — — kdo jest Pánem všeho. Toho Pána nechtějí uznati, bez toho Pána chtějí žíti. Ale kterak vysvětlí počátek světa — a počátek života bez Boha? Rozum i srdce se ptá: Odkud to vše? Odpovídají: Z hmoty a samo sebou bez jakékoliv součinnosti Boží. Bezbožecké nauce této říkáme:

materialismus (hmotařství).

2. Jak vypadala naše země původně? Geologové (zemězpytci) mají za to, že země byla dříve tekutinou žhavou, ohnivou. Někteří jdou dále, majíce za mínění pravděpodobné, že před tím žhoucím tekutým stavem předcházel ještě jiný

stav plynňý, kde všechny živelné částice, z nichž i nyní země složena jest, smíšený byly v míře asi takové, v jaké skutečně i nyní zeměkoule z podstatných součástí jest složena. *) Z této plynňé smíšeniny vyloučily se nejprve nejtěžší kovy a utvořily pevné neb tekuté jádro, jež se ponenáhlu zvětšovalo a rostlo přitažlivostí stejnorodých částí. Tak znenáhla stala se země žhavou, tekutou koulí, obloženou obzorem vzdušným. Nízká teplota prostoru světového ochlazovala žhavou zeměkouli. Zemní jádro též ustavičně chladlo a tím se více stahovalo, čímž nastaly prázdné prostory mezi jádrem a pevnou korou, která byla, hledíc k obsahu, příliš objemná; kůra horninami smíšená do těchto prostorů místy se propadávala a tím na povrchu objevily se sníženiny (údolí) a na nich rozsedliny a trhliny. Propadlé vrstvy tiskly ohnivé jádro a tímto tlakem protlačily se rozsedlinami a trhlinami žhavé tekuté horniny na povrch, pozdvihly částečně vrstvy pevné zemní kůry a jako tmelem sloučily pozdvižené hmoty břidličné ve směru více neb méně nakloněném. **)

Když takto kůra zemní mnohokrát se byla rozštěpila a zase srazila a spojila, ustavičným uvnitř chladnutím do hloubky na tloušťce přibývala, tuť posléze utišila se, trhliny již málo kdy se opětovaly a povrch její byl pokojnějším a pevnějším. Páry vyšších poloh vzduchových ochladly

*) Viz Střebský: Bible a příroda str. 85. — **) Tamtéž str. 86.

a v podobě deště dopadaly na zem — a tak se utvořilo povlovně nezměrné moře.

Ptáček: Tot jest velezajímavé. Ovšem jest to jen pokus, vysvětliti vývoj naší země — jest to, jak říkají učenci, theorie. Nicméně zůstaly v této theorii některé otázky bez odpovědi, kterých vůbec nelze přírodovědě rozřešiti a sice: Odkud prvotná hmota, z níž vývojem a proměnami země vznikla? Proč ta prvotná hmota nezůstala v prvotném stavu svém? Odkud prvá příčina k nesčetným proměnám? Odkud zárodek a pud k vyvíjení se hmoty? Odkud síly, které působily na hmotu, že se pohnula, dělila, chladla, hustla, tvrdla a upevňovala? Odkud zákony, dle kterých se právě toto vše za tím účelem dělo?*)

Koleš: Milý brachu, to právě jest tvrdý oříšek pro nevěrecké učence, kteří popírají Boha. Na to nedovedou dáti odpověď jen tu, že hmota jest věčná.

Ptáček: Odkud to vědí? Mohou to dokázat?

Koleš: Nemohou, oni jen se tak domnívají, čili jinými slovy, zase je to jen theorie.

Ptáček: Pěkně děkuji za tu jejich učenost. Boha popírají — — — a pro své tvrzení nemohou podati důkazů — leč jen pouhých domněnek. Mně se to zdá býti velikou nesvědomitostí. Chtějí, aby lid věřil jejich domněnkám, a zavrhují víru v Boha!

Boucharon: A socialní demokraté to vše po-

*) Střebský: Bible a příroda str. 88.

kládají za bernou minci, za věc nade vší pochybnost dokázanou — — a zatím vlastně dokázaného není nic! Na domněnkách ovšem společenský řád postavit není možno. Začíná mi svítati

Koleš: A jako o původu světa vůbec a země zvlášt nemohou nevěrečtí učenci podati makavých důkazů — — — rovněž tak se jim daří, mají li vysvětliti

původ života na zemi.

Otázka, jak povstal život, přivedla učence nevěrecké do mnohých rozpaků. Jen to kdyby mohli vyzkoumat! Co by za to dali! — Pak by ovšem byl Bůh, Pán života a smrti, pohřben na vždycky!

Otázkou, jak povstal život, zabývalo se lidstvo ode dávna, otázka ta zajímá nás a musí zajímati. *) Učenci ve středověku se domnívali, že Bůh dal hmotě vlohu, aby se sama od sebe vyvíjela dle všemoudrého úmyslu Božího. Dnes učení nevěrci již nevěří, že by dokonalejší druhy rostlinstva a zvířectva povstaly samy od sebe, ale namlouvají, že začátky života, byť i nyní se tak více nedálo, přece kdysi před dávnými časy povstaly samy sebou. Jsou ve vodě rostliny, sestávající z jediné trubičky, anebo z jediné vlákniny, a rostliny ty se rozvětvují; jsou

*) Viz: Antworten der Natur auf die Fragen: Woher die Welt, woher das Leben? Strana 38.

některá zvířátka, která nemají očí, uší, nohou, sestávají z malého pupence a rozmnožují se dělením. To prý jsou rodiče všech živých bytostí. Zárodky tyto ale nemohly býti na zemi od počátku, vždyť země byla původně ve stavu žhavém a vykopaninami z vnitra země vybranými podává se důkaz, že v nejspodnějších zemských vrstvách nenalézá se stopa nějakého organismu. Z prostor obsáhlého všehomíru nemohl se k nám život také dostat — — meteority třením vzduchu se rozžhaví, následkem čehož by musily zničit veškeren život — a mimo to nastala by pak další otázka: Jak tam ten život povstal?

Bezbožeční učenci jsou tu ve velikých nesnázích. Jak jen ten život vysvětlíme? O tuto otázku rozbijí se všechny naše domněnky a co nám z té vědecké slávy zbude?

Už to máme, volají chemikové — — — ten život vyvinul se sám od sebe (*generatio spontanea*) — — šťastným sloučením uhlíku, vodíku, kyslíku a dusíku — — — — — Ale důkaz! — — — — stalo se tak někdy? — — — — —

Páni bezbožeční učenci jsou tu se svou učeností v koncích. R. 1868 Huxley, prof. v Londýně, nobsled Darwinův, domníval se, že našel na dně mořském kolébku všech živých tvorů; byla to hmota šlemovitá, sliznatá. Patron všech nevěrců prof. Häckel přihlásil se tomuto *prášlemu* za kmotra a nazval ho *Bathybius*, po česku asi tolik, jako v hlubinách žijící. Ve světě

nevěreckém z toho nálezu byla veliká radost. Ale radost těchto lidiček, chtějících stůj co stůj dokázati, že není Boha a že život povstal sám sebou, netrvala dlouho. Zkouškami se dokázalo, že »B a t h y b i u s« vlastně není nic jiného, leč š l e m o v i t á vá p e n i t á h m o t a (siran vápenatý), kterou ze sebe vylučují houby mořské a zvířata mořská. Louis Pasteur, profesor chemie v Paříži, na slovo vzatý učenec, podrobil samoplozenství t. j. domněnku, že život povstal sám od sebe, nejprísnějším zkouškám. Uvedl vodu do největšího varu a pak uzavřel ji tak, že vzduch k ní neměl přístupu. A co se ukázalo? Že ve vodě té, pozorované mikroskopem, neobjevila se ani nejmenší stopa živoucí bytosti, ač i v nepatrné kapce přirozené vody sta malých zvířátek, zvaných infusorií, se nalézá. S toutéž vodou učinil další pokus. Spojil totiž nádobku tu se vzduchem, ale tak, že vedl z nádobky rouru, která byla žhavá — — a život nepovstal žádný. Pak přivodil do nádobky s vodou vzduch rourami, naplněnými na některých místech střelnou bavlnou — — — a žádný život. Konečně všechny roury odstranil a nádobku spojil přímo se vzduchem a hle! po několika hodinách byla voda plná malinkatých zvířátek. Co tím dokázal Pasteur? Že zárodky těchto zvířátek, o nichž učení pánové tvrdili, že povstávají samy sebou, se vznášejí ve vzduchu, a jakmile najdou dostatečných podmínek, se vyvinují. (Žhavou rourou byly usmrceny, střelnou bavlnou zachyceny.)

Profesor Tyndall v Londýně (hmotař a bezbožec) pečlivými zkouškami dospěl k přesvědčení, »že theorie (domněnka), jakoby život povstal sám sebou, jest zabita.« Akademie věd v Paříži prohlásila po mnohých protizkouškách, že profesor Tyndall má pravdu. Tohotéž náhledu jest prof. Virchow a jiní slavní učenci jako Justus Liebig, Cuvier a j.

Otázka vzniku života jest příliš vábivá a svůdná, než aby se ledabylo odhodila. Opět a opět bezbožeční vědátoři se namáhají, aby způsobem chemickým pomocí tepla a elektřiny atd. vyvodili živoucí hmotu. Myslí, že již našli součásti života, jak v rostlinách přicházejí, ku př. bílkovina, alkohol, chinin, látka cukerná, ale tyto látky utvořené jsou a zůstávají vždy ve stavu nečinném, z umělých těch látek nemůže se vyvinouti nikdy zárodek. Uměle utvořené vajíčko nevysedí žádný pták, umělé víno, umělé mléko má snad chuť — barvu — pravého vína a mléka, ale nikdy nemá ten účinek. Ani jediného bylinného vlákna, ani jediné buňky nedocílila chemie. — V organismu, tedy v bytosti živoucí — — pojí se k součástkám hmotovým jejich chemické síly, které tu dospívají docela k jiným výsledkům, než jak obyčejně se stává; jsou tudíž podřízeny zvláštnímu řízení. Toto řízení chemických sil konečně může dovedný chemik převzít a může mrtvou součást látky nutiti, aby také mimo organismus podobně působila, ku př. může z kyseliny uhličitě vyloučiti kyslík, jako to činí bylina, ale aby

se tak stalo, musí tu *nutně býti chemik*. Nyní se ptám: Zdali také v organismu není potřebí podobného chemika? Kdyby se tedy i na krásně podařilo lidskému chemikovi zhotoviti živou bílkovinu (t. j. podstatnou látku lidského života), co by tím provedl? Nic jiného, leda že by po dlouhém výpočtu a po nekonečných zkouškách vyzvěděl konečný výsledek přírody, ale věc hlavní, t. j. *ten chemik v přírodě*, který jednodušeji a jistěji stále tvoří bílkovinu, ten by *pořád ještě zůstal tajemstvím*.

Ptáček: Čím dále, tím zřetelněji poznávám, že se nevěreckým učencům nejedná ani tak o hlásanou vědu, jako o snahu dovoditi, že není Boha. Ale celá příroda, vše kolem nás i nad námi volá: Jest Bůh — jest Tvůrce! To jest ten veliký chemik v přírodě. Na nejdůležitější otázky zůstávají odpověď dlužni. Žádáme zvěděti pravdu — a oni vyhýbajíce se, říkají: My jen se domníváme. Krátce: Máme *věřiti* báchorkám lidí — a opustiti *pravdu* Boží!

Koleš: Tak jest, o nic jiného se nejedná. A těch báchorek nám již tolik napovídali, že nevíme ani, ke které dříve sáhnouti. Cílem všech těch báchorek učným jest — — hlásati, že není Boha. — — K tomu cíli také se nese tvrzení nevěreckých učenců, že prý

člověk povstal z opice.

3. *Ptáček*: To by ještě scházelo!

Boucharon: Na socialně demokratických schůzích to veřejně hlásají jako nějakou vědu (??) a ve spisech so-

cialně demokratických se toho můžete dočísti. Berner píše: „Z nerozumného, nemluvného zvířectví člověk se pomalu vyvíjel.“ *) Také Bebel, arciootec socialní demokracie, má původní stav lidský za zvířecí! **) Ovšem důkazů zase nikde nepodávají, přidržující se toliko domněnek některých nevěreckých učenců.

Koleš: To jest známá věc, že socialní demokraté přidržují se nevěrce Darwina, který snaží se vysvětliti vývoj jednotlivých rodů, druhů a odrůd. Dle něho povstalo prý vše z živoucí buňky. (Ten chytrák zase nepovídá, odkud se ta živoucí buňka vzala.) Z takových počátků vyvinuly prý se jednak rostliny, jednak zvířata. Tvorové tito se zdokonalovali. Na zdokonalení jejich prý měli vliv rozličné okolnosti: 1. okolí; 2. ponebí; 3. potrava; 4. nepřátelé; 5. péče o potomstvo. Působením tímto vyvinulo se prý jinak oko a jinak ucho u zvířat na zemi a u zvířat ve vodě. Drsné ponebí způsobilo u zvířat polárních hustou a dlouhou srst. Zuby u dravců staly se mohutnými následkem jich potravy. U pronásledovaných zvířat vznikl strach a ze strachu vyvinuly prý se u nich ochranné zbraně a pokrývky ku př. u želvy krunýř, u ježka ostny, u včel žihadlo, u housenek chlupy, každý tvor přizpůsobil se životním poměrům co nejlépe! Tak se rozmanitost vysvětluje dle nevěrce Darwina. Ale bezbožci právě chtějí zavést opačný pořádek. My věřící divíme se moudrosti Boží, jak vše spořádala a i toho nejmenšího červíčka opatřila, čeho k živobytí potřebuje — — nevěrci zavrhnou Boha a praví, že tvorové se o to postarali sami. Proč si ryba neudělala takové ucho ku př. jako osel? Z čeho a jak udělala želva krunýř a proč takový krunýř nemá ku př. žába? Proč má ježek ostny a myš jich nemá? Proč nemá motýl žihadlo a včela ano?

Příroda, tak vykládá Darwin, nemá pro své tvory dosti potravy a proto nastal boj na život a na smrt; každý živoucí tvor bojuje o své bytí — o potravu — o pohodlí —

*) Arnošt Berner: Socialistický katechismus, neboli Červená abeceda.

**) Bebel: Žena v minulosti, přítomnosti a budoucnosti.

vůbec o všechny společné zájmy. Slabší rody hynou, silnější rody se rozmnožují. Takovým způsobem hynou tvorové nezpůsobilí, pozůstalí se zdokonalují, až konečně povstávají rody nové. Takovým zdokonalováním se rodů povstal prý i člověk. Dle vývojové theorie (domněnky) Darwinovy povstal člověk z opice a sice z druhu opic skrovnonosých, které prý žily dávno a dávno — — — — Z opic těch prý se vyvinuly druhy: totiž opice širokonosé a druh lidský. Prvý člověk žil prý na stromech. Pak se mu prý zachtělo chodit po zemi — — začal chodit a tu prý celá stavba těla se změnila. Bývalé pazoury u předních nohou a útvar šlapadel proměnil se v ruce — — — i nohy se změnily — — saly se plochými — — — prsa zmohtněla — — chlupy na kůži vypelichaly — — — mozku přibýlo — — a ejhle člověk tu.

Járku — — — není to hezké?

Člověk jest po těch řečech jako v Jiříkově vidění. Kdyby bible něco podobného tvrdila, pak by celé hejno nevěrců protestovalo proti něčemu tak podivnému. Ale nevěra dovoluje si vše — — jen když jest to proti Bohu. Hleďte, co máme na světě přátel — — ta opička — ten kůň — ten vůl — ta slepice — — — — samý bratranec — samá sestřenice. Žert stranou!

Vy učení pánové, když už nás chcete udělat zvířaty, teď s pradu ven! Kde pak ti naši předkové jsou? Dějiny uvádějí člověka vždy, síly přírodní také stále působí — — tedy ten vývoj by musil pokračovat — — — proč nepokračuje?

Tedy honem s tím naším předkem — — ukažte nám opici, z níž člověk povstal!

V tom právě jest háček — — —

Tyto opice, které by měly býti předky člověka, není prý uožno nalézt — — — oni prý buď bojem o život zahynuly anebo náhlou potopou. Neví se ani jak. Nezůstalo po nich ani zbytků — — — — článek řetězu mezi člověkem a opicí schází — — — snad se někde najde.

„Už ten článek mám“ — — — volá jakýsi Dr Eugen Dubois, který se zdržoval mnoho let na ostrově Javě a tam v naplavenině, v bahně ostrova Trinilu našel lebku,

dva zuby a stehenní kost. Tyto tři kusy jsou jeho vědeckými podklady — kolem nich točí se celý spor. Dubois byl již se svým trinilským nálezem v Paříži, v Londýně, Leydenu, Berlíně a vozí sebou celou galerii lebek velikých opic pro srovnání! A výsledek — — — — —

Žádný neví nic jistého. Na slovo vzatý Rudolf Virchow vyjádřil se takto: Lebka náleží velké opici druhu *Hylobates*, Dubois důkazu svého neprovedl — totiž že by byl vynášel ten hledaný čánek řetězu mezi člověkem a opicí.

A prof. Aibert Gaudry bez obalu praví: Právě úplně se lišící útvar lidské čelisti činí možným, že člověk může mluvit a, pokud není nalezen druh opice, jehož útvar čelisti a hrtanu alespoň poněkud by připouštěl možnost článkovité řeči, není nalezen spojující člen mezi člověkem a opicí

Theorie Darwinova se přežila, více neplatí; dnes již žádný pravý učenec nepřisvědčuje domněnce, že by člověk povstal z opice. Mezi opicí a člověkem zeje hluboká propast.

Ptáček: Dnešní rozprava byla velmi poučná. Víme teď přece, co si máme mysliti, čteme-li a slyšíme-li: Vše jest „bůh“, vše povstalo z prašlemu, člověk pochází z opice.

Boucharon: Jsem vám, přátelé milí, za dnešní rozpravu nad míru povděčným. Vyléčili jste mne z mnohých pochybností, v nichž jsem, nemaje nikoho, kdo by mne lépe poučil, tonul. Na tu „opičáckou vědu“ mne již nechytne nikdo více. Dnes jsem hrdým na to, že jsem člověkem a ne zvířetem!

Ročník IX

Cena 2 kr.

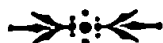
Číslo 10.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Kněží, nepleťte se do politiky!

Napsal

Vinc. Drbohlav, kaplan.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Kněz ať je v kostele a v sakristii.

»To je opravdu až moc — fí, to jsem se dohřál.«

»Co pak se vám, pane domácí, přihodilo?« ozvala se celá společnost u stolu, když se celý uzardělý dobrý ten muž u stolu na svém místě objevil.

»Jdu zrovna ze schůze, kde náš poslanec Chytrý chtěl mluvit o politické situaci. A je již po třetí rozbita. Jednou ji roztlukou socíni, po druhé agrárníci a dnes náš kaplan. Přišel tam se svou partají křesťanských socialů a podával nějakou repliku. Strhl se hřmot, a schůze byla rozpuštěna. Co pak jemu je do politiky? Ještě kněží — — — a pardon, vás se to, velebníčku netýká. Vy jste tichý a mírný občan, ale někteří z vás — — — však já to domluvím panu děkanovi. Dělá to poboršení po městě. Jak pak má míti kdo úctu ke knězi? — — — Vás mám rád.« — — — —

»Děkuji za kompliment,« odvětil velebníček.
»A co, prosím, ten kaplan vyvedl?«

»To víte,« začal své zásady rozvíjet, vytýkat — kde pak, nejsme sto let pozadu.«

»To je pravda« — ozval se od stolu doktor Chytil — v posledním čase počíná se kněžstvo příliš plésti do veřejných záležitostí na úkor důstojnosti svého stavu. Co má s tím kněžstvo co činit? Ono patří všem stranám. Jejich pravé pole činnosti je kostel, sakristie. Oni mají na starosti polepšení srdcí, věčnost. Co jim je do záležitostí tohoto světa? Nemám pravdu?«

»Inu, pozoruji, že z toho bude debata.« namítal velebníček. »Dobrá, ať je, ať se přece stanovisko kněze i v socialním životě objasní.«

»Snad také s tím kaplanem souhlasíte,« ozval se ne příliš vlídně pan domácí. »Vida! —«

»Nevím, co ten kaplan mluvil, ale zde se jedná o to, zdali má právo také zasáhnouti ve veřejných debatách. Já myslím, že ano. Jest jako každý jiný občan svobodný a proto může mít i pro sebe své politické mínění, a nikdo nemá práva mu to za zločin pokládati. On je svobodn mimo svůj úřad a může proto své mínění stavu svému přiměřeně a vlídně a opatrně hájiti. Jestli se ten kaplan ozval, zajisté zastal se buďto svého stavu, nebo kato-
lictví.«

»Inu, doktor Chytrý poslal klerikálům několik hořkých pilulek.«

»Vidíte, důvod tu byl. Nu a v jaké formě to pronesl?«

»Je jako úhoř, vlídně, uhlazeně, ale každé slovíčko bodlo. Jeho mu tleskali, druzí hřmotili a bylo to.«

»Vše má své meze,« namítl doktor. »Nelze to schvalovati.«

»To je, prosím, osobní mínění. Jestliže lidé různých stavů, učenci, žurnalisté, úředníci, lékaři, doktoři, řemeslníci, dělníci cítí se oprávněni spolu mluvit, proč by se kněží tím ta schopnost upřela, kteří přece většinou z lidu jsou a jeho zájmy, bídu, potřeby neméně tak dobře znají, jako ti, kteří o těch věcech velké slovo vedou. Sismondi dí: Církev po staletí jediné pečovala o všechny zájmy a dostačila, proč by neměla i nyní dostačiti?«

»Tak, tak« — hučel pan domácí, »zaveďte nás zase šest set let do zadu.«

»Ale, pane domácí, jen tak černě nemalujte. Co pak kněží zavedli národy? Měl z nich národ náš škodu? Neupřete, že v probuzení jeho hrají první úlohu.«

»Jo, to byli chlapíci!«

»Nu a nynější proň ztratili srdce, vidte. Zapřel některý z nich svou vlast, svou rodnou řeč?«

»To ne, ale systém (soustava), systém človíčku, kterého se drží, ten jest nám škodlivý.«

»To jest program, chcete říci, jaký sledují.«

»Nu ano Dejme vám plnou moc, co z toho zbude? Stlačíte úroveň vzdělání, zadržíte pokrok, zavedete inkvisici a ještě hrůznější věci.«

»Brr — až po mně mráz jde, pane domácí.«

»O, v něčem má pan domácí pravdu,« namítl pan doktor. »V těch zemích, kde je katolicismus vládnoucí, jest znatelný ve všem úpadek, a kde je protestantismus v čele, tam je vzmach. Anglie, Německo, Spojené státy jsou toho důkazem.«

»He, dostal jste« — chechtal se pan domácí.

»Ještě nestrkám, jako pštros, hlavu do písku. Kdo ví, jestli není pan doktor na omylu.«

»Máte tvrdý oříšek k rozlousknutí,« ozval se pan rada.

Velebníček se usmál.

Protestantismus prý pozvedl národy.

»Upírám, že je příčinou toho vzmachu protestantismus. Což neměli nikdy národové katoličtí svou slavnou minulost? Kdy byl zlatý čas blahobytu? Ve středověku. Nebylo tolik socialní bídy jako dnes. Po vestfalském míru katolická Francie byla v čele evropské civilisace, Španělsko žilo ze slávy Isabely katolické, Portugalsko bylo námořní velmocí. I Rakousko v jisté době hrálo prim v evropském koncertě. To byly říše kato-

lické. Zde tedy nebylo katolictví na závalu
vzmachu. Hollandsko a Švédsko měly také svou
slavnou dobu, ale nyní patří minulosti a jsou to
země protestantské. Patrně, že i protestantismus
není ochrannou známkou proti úpadku. A snad
znáte to tajemství, co dělá vlastně převahu.
Jsou to peníze a děla a ne protestantismus. —
Rusko není protestantským a jakou má váhu.
Konečně musíte uznati i to, že tyto země po
10 století ssály z ňader Církve a že jádro vzdě-
lání jich je katolické, protestantismus přišel před
třemi sty lety k hotovému.»

»Právě, právě protestantismus dal jim živel
pokroku, občanskou a politickou svobodu.«

»Hm, co se týče těch svobod, ty byly dávno
před reformací. Quizot sám dí, že reformace
svolovala k porobě v Německu, Döllinger mluví
podobně o Hollandsku, Švédsku a Švýcarsku. Po-
slyšte, co praví o tom (Chateaubriand): Všude
v severních krajích, kde vznikla reformace a se
udržela, vidíme jedinou vůli panovníka. Švédsko,
Prusko, Sasko zůstaly absolutními monarchiemi;
v Dánsku dosáhl despotismus zákonodárné moci.
Naproti tomu nevymohl si protestantismus přístupu
do republik. Benátky a Janov byly jím ušetřeny. Ve
Švýcarsku daří se mu dle povahy v aristokratických
kantonech a také tu byl brannou mocí zaveden.
Demokratické kantony Schwyz, Uri, Unterwalden,
Lucern, kolébka helvetské svobody, odmítly ho.
V Anglii nebyl pákou zřízení. Toto pochodí z té
doby, kdy byla Anglie katolická a kdyby zůstala

katolickou, byla by totéž dosáhla. Víte, co protestantské státy činí velikými? Ony Boha ze svého středu nevyhnaly. Náboženství jest jim základem občanského a politického zřízení. Veškeré náboženské síly stojí jim k službám, a stát je opatruje. Svěcení neděle, nedělní klid, pěstění úcty k vrchnostem, to jsou známky, že náboženství je ožívuje. A podívejte se do katolických států do Španěl, Francie, Italie a do našeho Rakouska. Co tu vidíte? Od dvou století boje proti Církvi. Španělsko učinilo počátek, následovala Francie, Rakousko s Josefinismem a konečně s loupeží papežství Italie. Vztáhly se tu ruce na hlavní základy, na kterých blahobyť spočívá. Vlády setřásly katolicismus — ony nemají náboženství, toliko jich poddaní. *Justitia elevat gentes*, spravedlnost povýšuje národy, ale hřích je bídnými činí.“

„Ale to je jisté“ — namítl po chvílce doktor — „kde obě náboženství vystupují, tam jsou protestanté agilnější, čilejší, průmyslnější a tedy i bohatší.“

„I na to podám námitku. Baštou protestantismu v Německu je Prusko. A právě tady nejbohatší kraje jsou katolické provincie: Porýní, Vestfálsko, Slezsko. Za to Pomořany a Brani-borsko jsou nejchudší a protestantské, Ermland bohatší, je katolická. Protestantismus bohatství neplodí. Víte, kdo je v Americe bohem? Dollar. A nejlepší ctností? Šikovnost, chytrost, tam se po cti nikdo neptá. To je pravda, protestantské

státy mohou svět dobyti (jako islam), ale pozvednouti, zušlechtit, nadchnout pro něco velkého, to nemohou, neboť jim scházejí nadpřirozené ctnosti. Montesquieu děl: Podivno, křesťanské náboženství, které jen blaženost života na onom světě má za předmět, zakládá blaženost přítomného. A s tím blahobytem v protestantských zemích nesmíme tak plýtvat. Vedle ostrého světla jsou obyčejně příšerné stíny, jak nás o tom poučují obrazy bídý velikých měst v Anglii a Americe.«

„Vyslechl jsem vše,“ ozval se pan rada, „a musím také uznati, že není protestantismus příčinou vzmachu a blahobytu národů. Jestli nyní protestantští národové na výsluní jsou, odbudou si také na jevišti světa svou roli a půjdou za ostatními a jiní nastoupí na jich místo. Že katolictví nestojí v cestě pokroku a blahobytu, proto má své vysvědčení v minulosti. Pravda však je, že úpadek náboženství ochromuje vše, neboť se jím lidstvo zbavuje mocné mravní síly, která drží jedny, aby neklesli, druhé aby se nezapomínali.“

Kněžstvo prý dnes není národní.

„Dejme tedy tomu, že připouštím,“ pravil doktor, ale tvrdím, že vliv kněžstva je naší národnosti škodlivý. Oni nejsou pravými vlastenci,

mají jiné ideje, jiné plány, jich střed je ultra montes, za horama.*

»Pane doktore, nezapomínejte na naše probuzení.*

»O, ano, tehdy byli kněží, ruce jim zulíbat, ale nyní — —*.

»Mezi tehdejšími kněžími a nyní není žádného rozdílu, neboť těmitěž katolickými zásadami se řídili, jako my. Ale poměry se změnily, lid se změnil, národ je jiný. Tenkrát ctil lid ve svých kněžích své vůdce a duchovní otce, ale nyní panuje úsilovná snaha jisté části národa, která myslí, že má privilegium vlastenectví, kněze lidu zošklivit, jeho autoritu mu podrýti. Nyní je vše hezké a dobré, co není katolické. Pro rabína, pro pastora, jest více ohledu, než pro katolického kněze. A proč? Kněží ctí a milují svou národnost, jako každý jiný, jenom že si nechodí na své vlastenectví bráti patent k naším svobodomyšlným žurnálům. Církev nebrání vlast milovat. Ona ví, že národnost patří k přirozenosti lidské. To je lidské, sdružovati se, milovat domovinu, mateřštinu, sourodáky. Láska k vlasti tkví v srdci tak, jako láska k rodičům a pokrevencům. Vlastenectví je náboženskou povinností, je věc svědomí. Katolík miluje vše svou vlast a vždy, ale neměří své vlastenectví výsledkem politiky, nýbrž dle čtvrtého Božího přikázání. Kněžstvo brání to, co bylo již starým pohanům nejsvětější a co bylo s jich národností nerozlučitelně spojeno, totiž své náboženství. Ale naši

vlastenci šli dále v tom ohledu než pohané, oni vytlačují náboženství z národnosti, nebo je tupí, ač toto živí, posiluje a nařizuje vlastenectví.«

»Dobře, dobře — ale mám pro vás poslední trumf a toho nepřebijete.«

»I jen ho vyhodte.«

»Nevíte, co pravil Kristus? »Má říše není z tohoto světa. Nu, to je jasné, co?«

»Dobrá, dále.«

»Následovně náboženství, jehož on je zakladatelem, nemá se záležitostmi světskými co činiti.«

»Aha« — smál se pan domácí — »co na to vy, také zakuklenče, řeknete.«

**Náboženství prý nemá se záležitostmi světskými
co činiti.**

»Hm, mne to neomráčilo. To je známá věc, že má svaté písmo také své zvláštní vykládače. Ale nejšpatnějšími jeho vykládači jsou politikové. Milý pane doktore, abychom slovům sv. písma porozuměli, nesmíme do nich vkládati své mínění, ale musíme jich pravý smysl ze souvislosti vyňati. Slova tato byla pronesena od Pana Ježíše, když stál před Pilátem. Tento na obžalobu židů tázal se Pana Ježíše: Ty jsi král židovský? Ježíš odpovídá: Má říše není z tohoto světa. Kdyby byla, tak by sšůžebníci moji bojovali, abych nebyl židům vydán.

Ale nyní má říše není odtud. (Jan 18, 33—38.) Co tím chtěl říci Kristus? Patrně toto: Má říše nepochází, nemá původu z tohoto světa, jako ostatní, není původu lidského. Kristus má na mysli svou Církev. Tu vyslovil velikou pravdu. Neboť kdyby byla původu světského, jako ostatní zřízení, tak by na ni lidé hlodali, ji reformovali neustále. Ač jeho říše, Církev, není původu lidského, přece je pro svět, pro lidi. Ale ona tu ještě nebyla, to naznačují slova jeho: ale nyní má říše není odtud, totiž: tohoto času není. Nejprve Kristus musil dílo vykoupení dokonati, aby se vyplnila jeho slova: a já až povýšen budu, všechno potáhnu k sobě — potom mně budou všickni náležeti.

Rozumíte nyní smyslu těch slov: Má říše není z tohoto světa? Ona není z tohoto světa, ale je na světě, tak jako duše není od těla, ale je v těle.«

»Dobře, tedy nemá se světskými záležitostmi co činiti, zase já uzavírám.«

»Jen počkejte. Co pak přišel Kristus na svět, aby vyhnal národní boby a atheismu (bezbožectví) místo učinil a Božství vůbec sesadil? Bůh evangelia není bůžek, s nímž by lidská společnost neměla nic společného. »Skrze mne knížata vládou a mocní pořádají spravedlnost, dí písmo« (Prov. 8.). Právě náboženství je zákon národův. Ono je duchem a pravdou a nebylo by pravdou, kdyby celého člověka neobjímalo. Anděl

Gabriel zvěštoval Panně Marii, že království Ježíšovo nebude míti konce. On sám děl: učte všecky národy. Evangelium odtud stalo se zákonem národů. Svým božským vlivem přeměnilo vše: náboženství, mravy, zákony a práva. Stalo se uzdou, kterou barbaři přivedeni byli k civilisaci. měla tedy Církev co se světskými záležitostmi činiti?

Kristus není králem každé říše a nevnucuje, jako obyčejný vládce, zákon svůj donucovacími prostředky. On je duševní král králův, mravní vůdce vlád, nebeský vojevůdce společností. Jaký byl by konečný závěrek: má říše není z tohoto světa podle vašich slov? Bůh nemá se světem co činiti, a tím by se veškeré náboženství vyloučilo. Nu a přece náboženství musí býti, jinak bychom byli v tom hůře, než pohané. My potřebujeme mravního zákona, idealu rozumu, spravedlnosti, pořádku, společnosti, povinnosti, dle čehož bychom si své zákony činiti, naše práva řídit, naše poměry zajišťovati, naše veřejné události řídit mohli. Nuže, toto nám dalo náboženství Kristovo, to je ten universální zákon a ten zavrhnout, znamená lidstvo zahubit. Z toho následuje, že má Církev ve jménu spásy lidské společnosti i v záležitostech veřejných právo slovo pronésti.«

»Vy jste nám tu udělal exhortu, že vlastně nevím, na čem jsem,« zahučel pan domácí. »To musím uznat, že by to bez náboženství nešlo.«

»Už vás chytil? — smál se mu doktor. — Naposled budete také klerikálem.«

»To ne, hájil se pan domácí. Já se jejich programu nedržím.«

»A znáte náš program?«

»Tak ho povězte, ať vím, jakého to máme před sebou »toho klerikála.«

»Náš program krásně vyzpívali andělé u jeslí betlémských. Snad víte, jak zní? Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Můžete proti tomu něco namítati?

Kristus ho potom opakoval slovy: Dávejte, co císařovo, císaři a co Božího, Bohu. Slovem císař rozumí se každá vládní forma. Bohu čest, na zemi pokoj mezi lidmi, mezi národy. To je program klerikálů, aby přišlo k nám království Boží, za něž denně prosíme.

A proto výrok, kněží neplette se do politiky, je naprosto neodůvodněný a nespravedlivý «

Nastala pomlčka — — — —. Debata byla u konce.

Upozorňujeme na starší ročníky

„SLOV PRAVDY.“

Jsou to brožury velmi cenné a při odebrání nejméně 100 výtisků starších ročníků zasíláme se 40% srazkou. Objednávky na tyto ročníky se dějí přímo v administraci (Praha č. 90.-VI.) proti hotovému zaplacení.

Ročník IV.

- Č. 7.—8. »*U stolu moudrosti.*«
Č. 9.—10. »*Všecko společně, všecko stejným dílem.*«
Č. 11. »*Milosrdenství nebo švindl?*«
Č. 12. »*Škola sociální demokracie.*«
Č. 13.—14. »*Účel posvěcuje prostředky.*«
Č. 15. »*Čeho se anarchista přece bál?*«
Č. 16.—17. »*Liberalismus, socialismus, anarchismus.*«
Č. 18 »*Reförmator.*«

Ročník V.

- Č. 1.—2. »*Účel posvěcuje prostředky.*«
Č. 3.—4. »*Svobodomyslníci a sociální demokraté.*«
Č. 5. »*Anna Kropáčková, tovární dělnice.*«
Č. 6. »*Červený papež svobodných zednářů.*«
Č. 7. »*Jest náboženství soukromou věcí?*«
Č. 8. »*Gustav Adolf, král Švédský.*«
Č. 9.—10. »*Červení a černí.*«
Č. 11. »*Nepečem!*«
Č. 12. »*Kvasnice.*«
Č. 13. »*O náboženství.*«
Č. 14. »*Život rodinný.*«
Č. 15. »*Jed.*«
Č. 16. »*Nemodlil se. Od matky.*«
Č. 17.—18. »*Potřeba, důležitost a úkol katol. Jednot.*«

Ročník VI.

- Č. 1. »*Rolník sobě!*«
Č. 2. »*Zde se prodává cholera!*«
Č. 3.—4. »*Spořivost zlatá cesta — — —*«
Č. 5. »*Církev a klerikalismus*«.
Č. 6. »*Hrrr na klerikály!*«
Č. 7. »*Pryč s konkubinátem.*«
Č. 8. »*Rodina opilcova.*«
Č. 9. »*Vědík a Věřík.*«
Č. 10. »*Pravda o pokrokářích*«.
Č. 11. »*Bohatí a chudí.*«
C. 12. »*Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí*«.
Č. 13. »*Socialní demokraté dle slov a dle skutků.*«
Č. 14. »*Koho voliti* «
Č. 15. »*Kdy byl národ český šťastnější?*«

Ročník VII.

- Č. 4. »*Matka chudoby.*«
Č. 5. »*Katolíci, vzmužte se!*«
Č. 6. »*Kdo ohlupuje lid?*«
Č. 10. »*Proti Bohu, proti bližnímu, proti vlasti*«.
Č. 11. »*Katolíku v Čechách a na Moravě, važ si dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.*«
Č. 12. »*V poblouzení.*«
Č. 13. »*Kořalka matka chudoby*«
Č. 14 — 15. »*Ježíš Kristus jest Bůh*«.
Č. 16. a 17. »*Jak smýšlel Palacký na sklonku svého života o náboženství v Čechách.*«

Č. 18. »*Poměry nábož. v Čechách v 16. stol.
a blah. Canisius.*

Ročník VIII.

Č. 1. »*Jaká zkáza hrozí křesťanské rodině
z možného vítězství nauky socialně-demokratické.*

Č. 2. »*Život a působení blah. Petra Canisia.*«

Č. 5. »*Základy společnosti lidské.*«

Č. 6.—7. »*Pan sekretář Šizuněk.*«

Č. 8. a 9. »*Čech a Němec.*«

Č. 10. »*Dvě památná jubilea*«

Č. 11. »*Kdo vyvolil nejlepší stránku?*

Č. 12. »*O bratřích Páně.*«

Č. 13. »*Hovor o Husovi na železnici.*«

Č. 14. »*Bílý červený a červenobílý karafiát.*«

Č. 15. »*Spiritismus.*«

Č. 16. »*Zrcadlo socialně-demokrat. strany.*«

Č. 17 »*Upomínka na císařovnu a královnu
Elišku.*«

Č. 18. »*Jsou kláštery zbytečné?*«

Ročník IX.

Č. 1. »*Náboženství není pouze věcí soukromou.*«

Č. 2. »*Obmezujme taneční zábavy!*

Č. 3. »*Bůh jest, náhoda světem nevládne.*«

Č. 4. »*Jest oprávněn kněžský coelibát?*«

Č. 5. »*Husův pomník na Starom. náměstí a
sbor obecních starších v Praze.*«

Č. 6. »*Bludné cesty social. demokracie.*«

Č. 7. »*Červený a černý.*«

Č. 8. »*Social. demokraté svět nenapraví.*«

Č. 9 »*Odkud svět? Odkud život?*«

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. II.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Kořaleční mor.

Pro výstrahu všem, kteří kořalku rádi mají.

Píš **Konstantin Volařík.**

Líhové nápoje a jich škodlivé následky.

Napsal **F. Gössl.**

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Motto: Kořalka nadělá větších
spoust než mor, hlad a
vojna.

Ano, zlatá slova tato promluvil veliký státník anglický W. Gladstone v parlamentě. Tato slova nejen jsou zlatá, ale i smutně pravdivá, že kořalka větších spoust nadělá nežli mor, hlad a vojna.

Tyto tři hrůzy, které navštěvují občas tu velikou rodinu společnosti lidské, tyto hrůzy po sobě nechávají stopy smrti a kupy mrtvol, ale horším zlem a horší hrůzou jest kořalka.

Mor, hlad a vojna podtínají rychle kořeny životu lidskému, a tu zdá se společnosti lidské, že jsou výstražným znamením, ano, že jsou prstem Božím za poklesky lidské. Ano, morem, hladem, neúrodou a wojnou trestal, trestá a trestati bude Pán těch, kteří toho zasloužili. Však kořalkou trestá se člověk a lidstvo dobrovolně samo, a Bůh pak dvojnásobně pokutuje člověka za skutky, které v opilosti vykonal, a kdyby žádných se ne-

dopustil, již to jest před Tváří Páně trestuhodné, že se člověk kořalkou opil, neboť Hospodin pravil: »Bud' střídmy v jídle a pití,« a tím řekl, že brány nebes člověku obžerství holdujícímu jsou na sedm západů uzavřeny.

Povážíme li, že kořalka, ten jed, to mléko čertovo, jak přísloví praví, jest největším zlem pro lidstvo, dojdeme k tomu úsudku, že ani mor, ani vojna, ani hlad tolik spoust nenadělají jako — kořalka.

* * *

Kořalka není nic jiného nežli líh obyčejný a voda. Líh čistý, kdyby v kořalce obsažen byl, nebyl by sám škodný, jako jeho přátelé, kteří zároveň s ním v kořalce jsou.

Jsou to alkohol amylový, propylový, butylový a aethylový. Tyto alkoholy nedají se při nejlepším čištění zcela odstraniti a právě ony otravují kořalku a účinkují hrozně na tělo a ducha člověka.

Alkohol obsažen jest v kořalce, koňaku, absynthu, ve víně, pивě a jiných nápojích těmto podobných, též v medovině, slivovici, borovičce a opět v jiných a v jiných nápojích, ať už mají krásná či škaredá jména, ať jsou domácím či cizím výrobkem.

Erlangenský fyziolog Rosenthal stanovil následující: V pивě ve 1.000 stupních jest nejméně 39·7, nejvýše 82·4 dílu alkoholu.

*

Ve víně v 1.000 dílech jest nejméně 99·3, nejvýše 195·5 dílu alkoholu.

V kořalce v 1.000 dílech jest nejméně 495·0, nejvýše 770·3 dílu alkoholu.

Pravé bavorské pivo má 4—6% alkoholu.

* * *

Kořalka působí velice zhoubně na tělo a ducha lidského. Ona neslouží tělu ani za výživu, ani za potravu, ani není mu podstatnou a nevyhnutelnou součástíku výživy, ona život lidský ničí a urychluje svým škodlivým působením ten pobyt člověka v tomto slzavém údolí.

V životě lidském jest ustavičná proměna a proměnu tu provádí kyslík. Kyslík obsažen jest ve vzduchu, vzduch dýcháme, a tím, že vzduch dýcháme, přivádíme kyslík do těla. V těle lidském provádí kyslík spalovací proces. Hmota celého těla jest mu podřízena. Aby člověk žil, musí požívat pokrmů a nápoje a musí voliti jen takové, které tělu jsou ku zdraví a ne ku škodě, tedy kořalka zajisté není vhodným nápojem pro tělo lidské.

Tyto vhodné pokrmy a nápoje obsahují v sobě mnoho látek výživných, sloužících, abych tak řekl, za topivo tělu lidskému. Nejdůležitější látkou v dobrých pokrmech a nápojích jest bílkovina (protein). Tato bílkovina jest látkou tělu našemu velmi prospěšnou, neboť obsahuje v sobě veliké množství dusíku, plynného to prvku, kterého velice potřebuje tělo naše. Požijeme-li nějakého pokrmu neb ná-

poje, tu tělo potřebné látky ku svému životu sobě vezme a nepotřebné vyloučí, a tu právě tyto bílkoviny musí tělo si podržeti, neboť ony tvoří tkanivo těla lidského.

Jscu i jiné látky v pokrmech a nápojích obsaženy, které nemají dusíku, jako tuky, cukr a škrob (uhlohydráty) a tyto bezdusíkaté látky mají za účel tvořiti stejnoměrnou teplotu těla lidského. Jest tedy mylné mínění kořalečníka, který tvrdí, že kořalka sytí a zahřívá. Kořalka nedodává tělu lidskému pražádné teploty. Po požití kořalky proudí krev v žilách rychleji a žene krev k povrchu těla a tu vyluzuje na kůži klamný pocit tepla, po kterém ihned následuje tím rychlejší ochlazení, čím více tepla zdánlivě z těla vyšlo. Alkohol nezvyšuje činnost svalů, naopak kořalka svaly napíná k nadčinnosti, které nemohou snést, tím ty svaly vysiluje a ony ochabují.

Kořalečník, který delší dobu kořalku požívá, ten olupuje sebe o jediný svůj kapitál — o sílu svalstva a napjetí šlach. Kořalečník olupuje se o zdraví, o ten dobrý dar, který mu Pán Bůh dal. On zúmýslně bere sobě, ač pozvolna, život, on jest sebevrahem, a přece Bůh mu dal život a také Bůh má jediné právo svíci života člověku zhasnouti. Kořalka bývá příčinou předčasné smrti.

* * *

Kořalka jest pramenem četných lidských nemocí.

Kořalečník může onemocněti ochrnutím srdce aneb jeho zvětšením. Nemoci jaterní, ledvinové a žaludkové jsou následky pití kořalky. Dna a ochrnutí soustavy nervové jsou synové nepravosti, které matka kořalka plodí. Z ochrnutí soustavy nervové pochází blbost. Nepřímým způsobem přivádí kořalečníkovi smrt tím, že člověk alkoholista zmrzne, utopí se, oběsí se, spadne a ublíží si na těle. Opilec pustí uzdu svým vášním, hněvu a vzteku, rve se s jinými a buď někoho sám poraní a zabije, aneb sám sobě zhoubu přivádí, jsa od jiných zbit, aneb zabit. Ano, opilec urychluje si život tím, že upadnuv do nemoci, v mnohých případech ani zachráněn býti nemůže. Opilec přivádí si i náhlou smrt, jako mrtvici, a z jiných zastaralých nemocí, kterých pitím kořalky nabyl, povstává též předčasná smrt. Kořalečníkovi ztuční srdce, neb zatvrdnou mu játra (cirrhosa jater), tepny stávají se křehčími a jiné nemoci, které předčasnou smrt opilcovu vyvolávají. Na tělo působí tedy kořalka velmi zhoubně.

* * *

Ještě zhoubněji působí na duši. Jak tělo malátní, slábne a stává se neschopno k práci, tak také duch slábne, malátní, zakrní v myšlení, až docela zatemněn dělá z člověka blbce, který pak není s to, aby ani tělu, ani duši poručil. Kořalečník nerad ducha namáhá, on ducha svého nevzdělává, o duši starost nemá, on nepřístupen jest pěkným a ušlechtilým myšlénkám. Opilec po-

činá tratiti rozdílů mezi dobrým a zlým, mezi krásnem a zlem. Opilec netouží po slušné a ušlechtilé zábavě, po užitečných přednáškách, po poučných výkladech, on nedá se unést ani v kostele pěkným kázáním, velebnou hudbou chrámovou. Na opilce nemají dojmy ušlechtilých zábav žádného vlivu. Opilec stává se hmotou mrtvou a za nejkrásnější a jemu nejvhodnější považuje vysedati dny a noci beze stravy v smrduté, kouřem tabákovým naplněné putyce, kde při poháru kořalky může se oddati netečnosti a poznenáhla samovraždě. Takový ideal má opilec — kořalečník.

Kořalečník straní se dobré a hodné společnosti, jest nepřístupný napomenutí a polepšení.

Opilec stává se nedůvěřivým a závistivým oproti těm, kteří jsou hodní a pořádní občané.

* * *

*

Tento nemrav rozšiřuje se den ode dne u větší míře.

Chudobní praví, že nemají tolik peněz, aby si lepšího popřáli, a právě že kořalky si dopřávají, hynou a chudnou jak na kapse, tak těle a rozumu. Ano, ošklivé a hnusné jest viděti muže kořalkou přemoženého, ale hnusnější a ošklivější jest viděti ženu kořalkou zpitou.

Stává se, že mnozí otcové jsou tak nerozumní a dávají »zavdávati« dětem tohoto jedu, když dítko pro otce od matky jsouc posláno do hostince dojde.

Hříchem do nebe volajícím jest, kdy nerozumná matka dítěti malému dá opojného tohoto jedu k pití, aby usnulo — a bylo potichu. Těžko odpoví taková matka tuto vraždu svého dítěte před Pánem!

V Německu dělá se kořalka ze rmutu pšeničného a ječmenného, v Uhrách též ze rmutu kukuřice.

Avšak nejenom z bramborů se obyčejný alkohol vyrábí, též z jablek, obilí, z hrušek, z ptáčnic, ze švestek.

Jestliže se víno destiluje, dostáváme kořalku koňak zvanou. Kvašením šťávy třtiny cukrové nabýváme rum. U Kirgisů kvasí se mléko a mají kořalku arsa zvanou.

Hrůzy třicetileté války přinesly do Evropy kořalku.

První palírna zřízena byla roku 1750 v Monsheimu ve Falcku. V této palírně vyráběla se kořalka z bramborů. Tak šířila se pak tato jedovatina po celé Evropě a tam, kde ona vstoupne, tam její družka smrt brzy zaklepe.

* * *

Podívejme se na opilce, jaký život vede zde na zemi a jakou smrtí schází. Jaký život, taková smrt.

Jdeme-li vesnicí a prohlížíme-li si domky a usedlosti osadníků, můžeme na první pohled dle zevnějšku rozeznati usedlost pořádného občana a občana opilce. Hospodářství takové jest zanedbané

a leží na pokraji úpadku. Takový hospodář o nic se nestará, ponechává všechno ženě a milejší jest mu zajíti sobě na kořalku, než moudře rozkazovati, čísti odborné hospodářské knihy, rozumě čeládku vésti a jestli sám nepracuje aspoň rozšafným způsobem práci dělníkům rozdělití a sám na práci dohlížeti.

Hospodář opilec pije za hotové, nemá-li, trýzní ženu a, nemá-li ani ta — pak dělá dluhy. Dluh roste jako veliká voda, a nemá-li čím platiti, přijde usedlost — na buben, a hospodář takový udělal sebe, ženu a děti nešťastnými, a děti, až jednou vyrostou, proklínají pak rodiče. Takový otec odsouzení v tomto údolí slzavém si již přichystal. Hospodin praví: »Chci navštívití dítky za zločiny otců až do třetího a čtvrtého kolena.«

Opilec omámený kořalkou podobá se němé tváři. Jeho krok prozrazuje nám, že má více než dosti. Jeho tvář jest zarudlá, oko vytřeštěné, zrak a pohled matný a mdlý. Takový zjev dává na ulici pohoršení; jak malým dítkám, tak dospělým lidem ošklivá jest podívaná na opilce. Jaké jsou řeči opilcovy, to stydno zde pérem vypisovati. Nejenom zjev samého opilce, ale i jeho řeč dává maličkým pohoršení, a Pán Ježíš praví: »Běda tomu, kdo by pohoršil jedno z maličkých!«

Opilec prohřešuje se sám na sobě, na ženě, na svých dětech, na společnosti spoluobčanů. Opilec kazí mravy jiných, svým zjevem dává pohoršení maličkým, v opilství dopouští se různých nedovolených skutků a mnohdy jedná velmi

hříšně, jak proti zákonům Páně, tak proti zákonům světa. Opilec prohřešuje se sám na sobě tím, že hubí své zdraví, připravuje se o rozum, vůli, čest, cit a mravní charakter a takto duši své odsouzení místo radostí rajských připravuje. Opilec prohřešuje se na své choti tím, že ji trýzní, vyhrožuje před dětmi, jí nadává a kolikráte i na ni rukou sáhne. Opilec oproti svým spoluobčanům jest neurvalým, hrubým, nedůvěřivým a okem závistivým pohlíží na požehnání Boží, které vznáší se nad střechou bohobojného spoluobčana. Opilec stává se v mnohých případech příčinou mnoha neštěstí, a tím majetek nejenom svůj ale i spoluobčanů do záhuby přivádí. Stává se, že opilec neopatrně zachází se sirkami aneb ohněm vůbec, a tím přivádí neštěstí ohně nejenom svému majetku, ale i majetku spoluobčanů, a tím a jiným prohřešuje se na svých spoluobčanech. Opilec se společnosti dobrých lidí vyhýbá a práci, kterou lidé podnikají pro blaho svých spolubližních, podceňuje, před jinými zlehčuje a ztrpčuje jim jejich blahodárné působení a takto prohřešuje se na celé společnosti lidské. Opilec svým zjevem podkopává sobě vážnost jak u dětí a domácích, tak u mladých a starších spoluobčanů, kazí sobě pověst hodného, dobrého a spořádaného občana. Takový občan — kořalečník stává se výstrahou dětem a jiným hospodářům mladým a konečně jest nesnesitelným břemenem obce.

Proč stávají se lidé opilci a chytají se kořalky?

Zde jsou různé příčiny. Někteří zdědili to jako děti od rodičů a nemohou tomu odvyknouti. Někteří zapomínají na práci, a aby čas zabili, opijí se. Jiný pije kořalku ze zlosti, jiný z bolesti, jiný ve hněvu a každý opilec hledá výmluvu sobě proč otravuje se — kořalkou.

Některý hospodář, aby zapomněl na mrzutosti, nesváry a hádky v rodině a domácnosti, opijí se. Jiný zase v žalosti, neštěstí a jiných trampotách bere útočiště a útěchu — v kořalce. Jak zpozdíle jednají takoví! Koho Pán miluje, toho křížem navštěvuje a seslal-li na někoho kříž, kříž snad těžký a nesnesitelný, ať nehledá útěchy v kořalce, ale ať jde do chrámu a tam ať si klekne před Spasitele, tam ať mu otevře srdce své a pronáší modlitbu: »Pane, ne vůle má, ale vůle Tvá staň se; můžeš-li a chceš-li odejmi kalich utrpení ode mne, ne má vůle, ale Tvá vůle staň se!« Ano, v modlitbě nalezne každý útěchu, ale nikdy v kořalce.

Pán Bůh stvořil člověka ku práci a za to člověk má býti Bohu vděčen, že jej zachovává, má mu děkovati, k němu se modliti, jeho prositi za odpuštění, když ho bříchem urazil.

Účel člověka Bohem určený na tomto světě jest Boha vyznávat, jej milovat, k němu se utíkat, dobře činiti, aby po smrti každý vzal odplatu hojnou a dobrou. Pán Bůh jako pečlivý hospodář stará se o člověka, neboť všechno, co

zde potřebuje, uložil do klínu matky přírody, a člověk musí si jen prací toho vydobyti, čeho potřebuje, aby se nasýtil a něčím přioděl. Kořalku však Pán Bůh přírodě nedal — tu si člověčenstvo samo udělalo a tím jednalo a jedná nejenom proti přírodě, ale proti Bohu. Žije-li člověk střídme a požívá-li jen věcí přírodních, nepozbývá síly, nezakrňuje duchem a dosahuje dlouhého stáří.

Naši staří předkové jsou nám příkladem a vzorným příkladem. Oni nepili kořalky a zachovali si železné zdraví a obrovskou sílu. Jejich síla byla světoznámá. Vojíní, rytíři a ostatní lidé požívali úcty a vážnosti celé Evropy, neboť významovali se lví silou, bystrostí ducha, odvahou, hrdinstvím, rekovností a zbožností, a to proto, že neznali kořalky. Ať každý střeží se toho jedu a tak zachová sebe a potomstvo toho mocného národa matky Slavie zdravé, silné, hrdinné, rekovné a bohabojné! — Dej Bůh!

Lihové nápoje a jich škodlivé následky.

Napsal F. Gössl.

Odmítnu-li nabízený mi doutník s námitkou, že nekouřím, neshledá v tom zajisté nikdo nic neobvyčejného, ba mnohý bude snad se mnou souhlasiti řka: Dobře máš, je to drahý zlozvyk. Rovněž

tak nepozastaví se nikdo nad tím, nepřijmu-li podávané kávy, čokolády neb čaje s podotknutím, že něco podobného vůbec nepiji, poněvadž mne to rozčiluje, neb mi nesvědčí. Když však nechám státí sklenici piva neb vína a sáhnu raději ku sklenici dobré vody, bych žízeň uhasil, a řeknu-li, že pití lihových nápojů, byť i v malých dávkách, považuji za naprosto zdraví škodlivé, tu jsem v očích všech ihned přemrštěncem. A přece mám ku svému tvrzení důvody velice závažné, které každý soudný člověk musí uznati za pravdivé a platné.

Namítá se mi ihned, že pivo a některé opojující nápoje nejlépe hasí žízeň. Já pravím naproti tomu, že názor onen je velice mylný, poněvadž zkušenost nás poučila, že pivo buď žízeň neuhasí aneb jen velice málo, naopak, kdo se chce občerstviti pivem, pocituje při každé plné sklenici tím větší žízeň a touhu po pití. Proto také ti, kdož cestují pěšky, pak distanční jezdci na kole, chodci a podobní amatéři se zdržují lihových nápojů. Jak sládci sami doznávají, jest pivo pijavě vařeno, to jest, že uměle vyvclává a rozmnožuje žízeň, čímž také se vysvětluje nepřirozené množství piva, jaké piják ze zvyku vypije, a přece stále ještě žízní. Co v pivě žízeň hasí, jest pouze voda a té lze si opatřiti laciněji než u sládka.

Při nezkažené chuti poslouží nám výtečně a příjemněji než líhové nápoje sodovka, limonáda, ovocné šťávy, mléko a podobné. Ovšem má se všeobecně za to, že pivo sílí člověka a prospívá zdraví. Však těžko něco podobného tvrditi.

Dle nejsvědomitějších chemických rozborů pivo obsahuje tak málo výživných látek, že to ani nestojí za zmínku. Nejlepší kulmbašské exportní pivo má 86 31⁰/₀ vody, 5 29⁰/₀ líhu a pouze 8 4⁰/₀ extraktu, jak skutečně dokázáno chem. analysí.

Dle výroku Dr. Meinerta v Drážďanech nemá sklenice piva ani tolik výživných látek, co lžíce tvarohu, který sotva stojí 2 hal., kdežto za sklenici výše jmenovaného piva se platí 36 hal., tak že líh a voda v něm obsažená stojí 42 hal. Líh (alkohol) jest jed a to jeden z nejtěžších — omamujících prostředků, jehož účinek rovná se chloroformu, morfiu a pod. více.

Líhové nápoje ve svém účinku podobny jsou lichváři, který dává, aby zase vzal zpět vše s lichvářskými úroky; neboť i když síly naše vzpruží a pocit únavy potlačí, děje se tak pouze na krátkou dobu, po které se dostaví ochablost tím větší. Je dále dokázáno, že požívání lihových nápojů i v sebe menších dávkách, děje-li se pravidelně, porušuje zažívací ústroje, pije-li pak někdo líhoviny ze zvyku ve větším množství, přivádí si nezřídka onemocnění žaludku, srdce, jater, ledvin a t. d. Zdraví pak u těch pijáků vrací se jen zvolna, nebo vůbec se již nenavrací.

Anglické pojišťovny na život nejlépe dokazují, jaké zhouby působí na zdraví lidské požívání lihových nápojů a jak život lidský tím se zkracuje. Jest též dokázáno, že děti a často i vnoučata lidí oddaných nemírnému pití lihových nápojů stíženy

bývají padoucníci, posunčinou, blbostí a jinými neméně hroznými chorobami.

Znameníť chemik a přírodopysce Liebig praví: »Dva litry nejlepšího piva netvoří tolik krve, co mouka na hrot nože.«

Mnozí také tvrdí, že pijí líhové nápoje, zejména víno a kořalku proto, poněvadž hřejí, zvláště v zimě. Arciť že vyrábí se v těle větší množství tepla následkem požívání líhu, a to proto, že líh v organismu našem shoří, pak ale následuje ochablost a zima tím větší. Učenci vysvětlují úkaz ten tím, že kůže následkem ochromujícího účinku alkoholu stává se chabou, pory se otvírají a tím volně propouštějí teplotu, na to se dostaví chladnutí, což také teploměr ukazuje. Zkušenost učí nás podobně: Nansen a jeho společníci procestovali Gronsko, zemi věčného sněhu a ledu, aniž měli s sebou alkohol, proto že věděli, že nehřeje, naopak činí člověka nezpůsobilým ku snášení většího mrazu a nesnází. Mnozí lidé tvrdí, že pouze při pivě neb jiném opojujícím nápoji mohou býti veselí a při tom že zapomenou snáze na své strasti a nesnáze.

Bylo by vskutku nanejvýš smutné, kdyby tomu tak bylo, než bohudíky jest ještě dosti lidí, kteří dovedou v kruhu přátel srdečně se veseliti, aniž dříve se musí rozjařiti pivem. I zde jeví se účinek alkoholu klamným; člověk ztrácí pitím soudnost zdravého rozumu a pak považuje uměle vyvolanou náladu za přirozenou veselost. Zkušenosti nás také poučují, že každý cítí se na

duchu i na těle zdravější, čilejší a veselejší, kdo opovrhne podobnými dráždidly.

Můžeme tedy směle tvrditi, že líhové nápoje nepřinášejí nikomu ani nejmenšího užitku, leda že sládci, vinárníci a kořalečníci bohatnou. Dokázanou věcí jest, že nesmírné požívání líhovin je přímo kletbou pracovnímu lidu, který propijí celotýdenní výdělek v líhovinách; tím podkopává se rodinné štěstí a mír, ničí se zdraví a náboženský cit, což dokazují nedělní výtržnosti a rvačky v hospodách.

Proto jest povinností každého šlechetného člověka zasazovati se o to, aby se každý úplně zdržoval od požívání líhových, nápojů, nebo pouhým střídým požíváním nedosáhne se ničeho, an každý pijan střídmostí začal, a střídmy vždy ještě sám pijanem a vůdcem jiných státi se může.

V oněch zemích, ve kterých se mohou vykázati s úspěchem v boji proti alkoholismu, děkují to pouze úplné zdrželivosti (Amerika má na 10 mil. Anglie na 6 mil. zdrželivých). — Necht se i u nás sejdou muži nezvratné vůle, seřadí se v pevný šik a společně pracují proti alkoholu, pro blaho lidstva. — „Budoucnost patří statečným zdrželivým.“

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 12.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 36 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Pravda a lži o papežích.

Napsal
Jan Bělina.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Slovo k čtenáři.

Kristus Pán přišel na svět a měl nepřátele. Založil na zemi svou církev; i ta měla a má nepřátel dost a dost. Zničení katolickou církev je heslem tak mnohých lidí. Aby pak svého účelu dosáhli, k tomu používají prostředků všemožných, mezi nimi ale na předním místě prostředku jednoho, na který poukázal již Kristus Pán, pravě: »Bíti budou pastýře, a rozprchnou se ovce.«
»Zostudíme věřícím jejich kněze, biskupy, papeže a oni se rozprchnou,« to je hlavní zásadou nepřátel církve. Jaká tu tedy radost mezi nimi, když by tak mohli ukázati na něco nepřístojného u katolického kněze! Co by u jiného člověka nestálo za řeč, to musí, jedná-li se o kněze katolického, projíti všemi novinami a dostatí se až do poslední chýžky. Poněvadž se jim ale takové pochoutky dostane zřídka kdy, a oni ostuditi přece chtějí, proto lhou. Co tu bylo a je lží o katolickém duchovenstvu!

Ovšem, řeč se mluví, a papír snese vše. Takřka denně se však opakující lži by mohly lebbe nabýti zdání pravdy. Proto je vhodno ukázati, jak dalece tyto lži jsou vzdáleny pravdy.

V tomto čísle „Slov Pravdy“ chceme to ukázati u hlavy církve, papežů, proti nimž vede se boj nejzarytější. Dívno nám to býti nemusí. Když samého Krista Pána přibili na kříž, když i prvního náměstka jeho v úřadě pastýřském na zemi sv. Petra ukřižovali, což jiného se mohlo očekávati, než že i papežové na kříž potupy od nepřátel Božích a církve přibíjeni budou; pak ale nám katolíkům musí býti rovněž dovoleno od těchto potup ochrániti.

Ukažme si tedy aspoň na některé z těchto potup.

I. Papežové prý vedli špatný život, — a proto pryč s katolickou církví!

Tu již ale předem třeba připomenouti, že pravost církve katolické nezáleží na svatosti papeže, a že, jestli by některý papež byl špatným, z toho nenásleduje, že by celá církev byla nepravá. Vždyť se také nemůže říci, že by národ byl špatným, měl-li by špatného panovníka! Proto by ještě církev katolická mohla býti pravou, byť by i mezi všemi papeži nežil ani jeden svatě. Papežové jsou lidé jako všichni jiní!

Ba právě naopak.

Církev katolická trvá již takřka 2000 let. A kdyby to bylo pravda, že papežové byli lidé nesvatí a špatní, pak by to nebylo žádným důkazem proti církvi, ale pro církev. Pak právě to by bylo znamením pravosti a božského původu jejího. Neb když by se přese všechnu neschopnost a nehodnost svých papežů tak dlouho i za největších bouří nepohnutě a neotřeseně udržela, to by zajisté nemohlo býti způsobeno žádnou jinou mocí, nežli božskou mocí dle výroku Krista Pána: „Hle, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.“ Byla li doba, kdy, jak praví, byli papežové dva neb docela i tři, *ačkoliv papežem pravým byl toliko jeden*, a církev i přes to stojí nepohnutě, pak právě to je důkazem pravosti a božského původu jejího.

Ostatně jak tomu bylo, když byli papežové dva? Na to nám odpovídá dějepis a nejnověji A. Z. Hradecký v „Časových Úvahách“. Císař Bedřich chtěl býti císařem i papežem, čili míti nejvyšší moc ve státě i v církvi, a chtěl z papeže i ve věcech církevních učiniti sobě — otroka. Tomu odporovali volitelé papeže, kardinálové a vyvolili r. 1159 dvaceti třemi hlasy za papeže Alexandra III., který nebyl milým císaři. Toliko dva hlasy dostal Oktavián, který chtěl zadati, práva církve císaři. Když tedy nebyl zvolen vnikli vojáci císařovi do volební místnosti a vyhlásili vytasenými meči Oktaviána za papeže, jenž ve své hříšné marnivosti sebe sama za pa-

peže měl a Viktorem IV. se nazval. Tak byli zdánlivě papežové dva. Opravdu však byl jen jeden, totiž ten správně volený. A kdo má špetku rozumu, pozná hned toho pravého.

A jak tomu bylo, když byli, jak praví, papežové tři? Roku 1378 byl vyvolen za papeže Urban VI. Všichni přítomní kardinálové mu dávali na jevo svou oddanost a uznávali jej za pravého papeže. Když však on ve smyslu krále francouzského Karla V. a jeho kardinálů vládnouti nechtěl, tu jej někteří kardinálové opustili a teprve za $\frac{3}{4}$ roku si vyvolili papeže jiného, Roberta Genevského, který sám dříve papeže Urbana VI. za pravého uznával a na znamení oddanosti mu stkvostný prsten daroval. Tak byli opět papežové dva. Pravého ale bylo opět lze poznati každému rozumnému člověku velmi lehce. Rozkol se však vlekl dále. Aby tomuto smutnému rozkolu byl učiněn konec, způsobili král francouzský Karel VI. a král Václav český, že byl vyvolen nový papež, který si dal jméno Alexander V. Tak byli dle jména papežové tři, ale pravým byl přece jen jeden. Ovšem bylo to pohoršení, ale kdo jím byl vinen? Politika světských panovníků.

Takové výčitky, že by papežové byli špatní, si oni ostatně docela nezaslouží. Až doposud sedělo na stolci papežském 257 papežů, a z těch by se našlo sotva 12, kterým by se mohlo vyčítati něco špatného. Než dejme tomu, že mezi 257 jich bylo 12 špatných. Na kolik dobrých tu přijde jeden špatný? Na 21. Mezi 12 apoštoly

však byl Jidáš, a kdo by byl tak nespravedlivým, že by chtěl pro tohoto jediného zrádce ostatní apoštoly odsuzovati? A podobně, chtěl li by kdo pro chybu jednoho nebo dvou papežů odsouditi papeže všechny a s nimi celou církev, bylo by to spravedlivým?

Ne, to by byla nespravedlnost nejvyššího stupně!

II. Papežové prý zakázali věřícím čtení Písma sv.

Kdy se to ale stalo, a kdy kdo o podobném zákazu slyšel? Kdy se kdo opovážil z nařízení apoštolské stolice bibli, t. j. Písmo sv. zakázati? Papež Pius VI pravil právě opak toho: »Smýšlíš velmi správně,« to jsou slova, »domnívaje se, že jsi zavázán věřící ku čtení Písma sv. povzbuzovati; neb to jsou ty nejbohatší prameny, které všem musí býti otevřeny, aby z nich čistotu mravů a víry čerpali. »A co je rozšířených biblí mezi věřícími, ku kterým sv. stolice své slavné apoštolské svolení dala! V kolika tisících exemplářích je rozšířena mezi lidem českým Bible česká vydaná Dědictvím Svatojanským! Co tu jiných vydání! Kdyby tedy kdy takový zákaz byl vydán, pak by musil býti vydán někdy v »černém« středověku. Ale tu právě takřka první tiskopisy, které tištěny byly, jsou bible v jazyku mateřském. Tak u nás v Čechách byla Bible Pražská vytištěna již r. 1488.

Bible sv. je však na mnohých místech co do smyslu svého temná a nesrozumitelná, čehož příčinou jsou hluboké pravdy náboženské, jež její obsah tvoří. A proto k pravému porozumění Písma sv. třeba vůdce, který by se nemohl klamati. A tím je pouze Duch sv., který je v církvi katolické. »A já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na *věky*, Ducha pravdy,« tak řekl Kristus Pán apoštolům a jejich nástupcům. Takovým neklamným vykladačem tedy není rozum jednotlivce. Kam by to vedlo, kdyby si každý Písmo sv. chtěl sám vykládati, to nám ukazují tak rozmanité sekty křesťanské jak v Evropě tak zvláště v Americe. Byly-li časy, kdy takřka každý, kdo čísti uměl, v Písmě sv. štáral a náboženské společnosti zakládal, nejednala tu církev katolická jako milující matka, — jestliže v jistých případech — čtení bible omezovala? Vždyť právě tím hleděla věřící uvarovati poblouzení ve věcech týkajících se věčné spásy!

Ostatně Kristus Pán řekl apoštolům »jděte a učte« a nezaložil tedy žádného čtenářského spolku, v němž by se Písmo sv. pouze četlo a ne také správně vykládalo!

Církev sv. jedná rovněž jako milující matka, zakazuje-li i mezi námi katolíky horlivě šířené bible protestantské, v nichž jsou všelijaké překrouceniny od zakladatelů náboženských společností, postavších teprve v století 16. Oni totiž,

co se jim z Písma sv. nehodilo a bludy jejich poráželo, buď vyhodili nebo překroutili.

A tak víme, co souditi o výtce druhé.

III. Papežové prý prodávali odpustky.

Tu ale především třeba si vysvětliti, co odpustky jsou. Neb tolik je jisto, že veliká většina těch, kteří tuto výtku papežům činí, ani nevědí, co vlastně odpustky jsou.

Za hřích zaslouží člověk trest. Za hřích těžký zaslouží trest těžký, který by musil vytrpěti v pekle, tedy trest věčný, neb tresty pekelné trvají věčně. Za hřích lehký zaslouží trest, který trvá toliko na čas, tedy trest časný, který by musil vytrpěti buď zde na zemi neb v očistci. Přijme-li někdo hodně svátost pokání, tu mu Bůh odpustí tresty věčné, ale ne, aspoň úplně, tresty časné. Tak i rozumný otec, třebaš chybyvšímu dítěti odpustil, neodpustí mu úplně trest. Pokazilo-li si ku př. svévolně šaty, odpustí mu otec na přímluvu matčinu trest tělesný, ale nechá je choditi nějakou dobu v šatech pokažených. Jak dlouho by se musil káti člověk, který třeba po leta žil v hříších, aby mu tresty byly odpouštěny! A tresty očistcové nejsou tak lehké! Pro takové lidi ustanovil Kristus Pán v lásce své odpustky, kterými se i tyto *časné tresty* odpouštějí. *V odpustcích se tedy neodpouštějí hříchy*, jak by to rádi mnozí nepoctiví nepřátelé církvi

podstrčili. **Neodpouštějí se také hříchy na-
před**, takže by člověk již předem měl odpuštěny
hříchy, kterých se teprve dopustí. *Něco takového
je strašlivá pomluva*, kterou si nepřátelé církve
katolické vymyslili, a z které se jedenkrát před
Pánem Bohem budou musiti těžce zodpovídati.
*Ne, v odpustcích se neodpouštějí žádné hříchy,
nýbrž toliko tresty za hřích, a tu se člověk musí
dříve z hříchů rádně vyzpovídati.*

A jaké právo má církev tyto odpustky udě-
lovati? Druhdy bývalo strašlivým zvykem, že
člověk, který byl věřiteli dlužen a nemohl za-
platiti, byl uvržen do žaláře na tak dlouho, dokud
by nezaplatil dluhu. Dejme tomu, že by tu ně-
jaký bohatý člověk veškeré své jmění složil a
učinil z něho fundaci s tím účelem, aby z ní za
lidi, kteří pro dluhy do žaláře uvržení byli, bylo
zapláceno, a oni tak vysvobozeni. Podobně tomu
je v duchovním smyslu s odpustky. Jediná kapka
krve, kterou Kristus Pán prolil, by již stačila
k tomu, aby jí vykoupil celý svět. Ale co On
trpěl nad to a jaký poklad zásluh tím nashro-
máždil! A Maria Panna, která žádného, ani nej-
menšího hříchu se nedopustila, trpěla přece tolik,
že je královnou mučenníků. A co bylo svatých,
kteří po celý život se káli! Není to poklad, kte-
rým by mohly býti zapláceny všechny dluhy,
t. j. všechny časné tresty všech lidí, kteří kdy
žili a žíti budou, jen kdyby někdo měl tu moc
jimi rozhodovati? Tu moc však svěřil Kristus
Pán katolické církvi a její hlavě, papeži. Neb On

to byl, který sv. Petrovi řekl: »Cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.« Těmi slovy řekl Kristus Pán tolik: Ty smíš katolické křesťany sprostiti všeho, co by jim překáželo přijíti do nebe. Zprostíš-li je toho zde na zemi, pak toho budou také zproštěni v nebi, a Bůh je bez překážky do nebe přijme. Křesťanům však překáží v přijetí do nebe časné tresty.

A tedy dal Kristus Pán sv. Petrovi a jeho nástupcům moc odpouštěti časné tresty. Ovšem chce-li si křesťan tyto odpustky získati, musí učiniti také nějaký dobrý skutek. Mezi dobré skutky pak se počítá modlitba, půst a almužna. Almužnou pak je také dar na stavbu chrámu Páně. Proto to není nic špatného, žádati v jistém případě jakožto dobrý skutek pro získání odpustků dar na stavbu v chrámu Páně. Vždyť na chrám dal příspěvek i sám Kristus Pán!

A tak tomu bylo i za papeže Lva X. (1513—1521), kdy vystoupil Luther, který ani, jak přiznal, nevěděl, co odpustky jsou. Byl to chrám sv. Petra, který měl znázorňovati ideu celého sjednoceného křesťanství. Měl-li to býti chrám celého křesťanství, pak ale bylo třeba, aby celé křesťanství na výstavbu jeho přispělo nějakou almužnou. A určila-li církev za odměnu tohoto dobrého skutku odpustky, přijme-li kdo dříve hodně svátost pokání, bylo v tom něco špatného, když církev udělovati odpustky právo

má? A kdyby snad i někdo tyto odpustky hlásal způsobem nepřiměřeným. byla tím vinna církev a papež? Či snad je již proto špatným pán, který má špatného služebníka a úředníka? Ostatně vždyť ten, kdo by byl nechtěl přispěti na stavbu chrámu sv. Petra, mohl dosáhnouti odpustků jinak! Mchl se vyzpovídati z hříchů, pomodliti se modlitbou, s níž odpustky spojeny jsou a dosáhl by odpustků rovněž!

A jak tomu bylo za dob M. Jana Husi? Tenkrát, jak píše Palacký, se násilím dal prohlásiti za papeže Jan XXIII. Tedy *násilím*, a proto pravým papežem nikdy nebyl a od katolické církve za takového také nikdy uznán nebyl. Že se ho přidrželi Čechové, byl snad proto již papežem pravým? Oni se také přidrželi krále Bedřicha Falckého, a byl on českým králem pravým? A jestliže tento vetřelec dal hlásati odpustky, a to se nelíbilo M. Janu Husovi, mohla za to církev?

IV. Papežové prý zavedli španělskou inquisici.

Jak tomu bylo s touto inquisicí?

Ve Španělsku bylo od pradávna židů více než dosti. Později vtrhli do Španělska Mohamedáni. Mnozí z nich buď z vypočítavé chytrosti neb z přinucení jen na oko přistupovali na víru křesťanskou, ale potají zůstali přece židy neb

Mohamedány. Tito noví křesťané tlačili se do všech hodností jak státních, tak církevních a majíce hojně přátel, dotřeli se i těch nejvyšších míst. I šlechta byla s nimi spřízněna hojnými sňatky. Židovské soudy nespravedlivě rozsuzovaly. Všelike peníze a důchody státní byly v rukou židů a Mohamedánů. Proti hospodářství těchto »také křesťanů« ozývala se čím dál, tím větší nevole. Král Ferdinand Katolický a Isabella kastilská snažili se všelijak vyhověti stížnostem, které čím dál, tím hlasitěji se ozývaly na tyto zlořády. I církev snažila se pomoci. Slavný kardinál Mendoza vydal katechismy, kterak má býti život pravého křesťana zřízen od kolébky až do hrobu. Ale všechny tyto mírné snahy se rozbíjely o zarytost židů a Mohamedánů. Dlouho tlumený vztek křesťanských Španělů vybuchl konečně r. 1473 všeobecnou bouří proti utiskovatelům. I bylo hojně páleno, vražděno, loupeno. Aby něco takového se opakovati nemohlo, zavedli Ferdinand Katol. a Isabella kast. inquisici, t. j. soud, který měl rozhodovati o pravosti víry. Tento soud, jak se ode všech pravých a rozumných historiků uznává, byl mocí státní jak proti laikům, tak proti kněžstvu. **Papežové ho tedy nezavedli, ale panovníci světští.** Ba naopak, papežové dle moci své hleděli se inquisici stavěti naproti, a když ji nemohli zrušiti, hleděli ji zmírniti. Papež Sixtus IV. ustanovil arcibiskupa Sevillského appelačním soudcem, na něhož by se odsouzení mohli odvolati. On zapřísahal krále a

královnu při milosrdenství Kristově, aby **proti bloudícím byli mírnými**. Odvolání z rozsudků této inkvisice dala se do Říma i za papežů Julia II., Lva X., Řehoře XIII., Pavla III., Pia IV. Co pak nepřístojného u této inkvisice se stalo **uvalovati na papeže, je zlomyslnost**, jakou lze nalézt pouze u nepřátel Krista. Takový nepřítel Kristův a církve, Llorente, napsal »spis« o španělské inkvisici, o němž »Náučný slovník« praví, že zprávy jeho jsou **jednostranné a přehnané**, ale našim liberálům a socialistům zůstane přece evangeliem. Proč? Protože je proti církvi.

* * *

Vedlo by to ovšem daleko chtít ukázati všechny lži o papežích v pravém světle, ale soudný čtenář pozná ty nejhlavnější, bude vědět, co souditi také o těch ostatních.

Upozorňujeme na starší ročníky

„SLOV PRAVDY.“

Jsou to brožury velmi cenné a při odebrání nejméně 100 výtisků starších ročníků zasíláme se 40% srážkou. Objednávky na tyto ročníky se dějí přímo v administraci (Praha č. 90-VI.) proti hotovému placení.

Ročník IV.

- Č. 7.—8. » *U stolu moudrosti.*«
Č. 9.—10. » *Všecko společně, všecko stejným dílem.*
Č. 11. » *Milosrdenství nebo švindl?*«
Č. 12. » *Škola sociální demokracie.*«
Č. 13.—14. » *Účel posvěcuje prostředky.*«
Č. 15. » *Čeho se anarchista přece bál?*«
Č. 16.—17. » *Liberalismus, socialismus, anarchismus.*«
Č. 18. » *Reformator.*«

Ročník V.

- Č. 1.—2. » *Účel posvěcuje prostředky.*«
Č. 3.—4. » *Svobodomyslníci a sociální demokraté.*«
Č. 5. » *Anna Kropáčková, tovární dělnice.*
Č. 6. » *Červený papež svobodných zednářů.*«
Č. 7. » *Jest náboženství soukromou věcí?*
Č. 8. » *Gustav Adolf, král Švédský.*«
Č. 9.—10. » *Červení a černí.*«
Č. 11. » *Nepečem!*«
Č. 12. » *Kvasnice.*«
Č. 13. » *O náboženství.*«
Č. 14. » *Život rodinný.*«
Č. 15. » *Jed.*«
Č. 16. » *Nemodlil se. Od matky.*«
Č. 17.—18. » *Potřeba, důležitost a úkol katol. Jednot.*«

Ročník VI.

- Č. 1. »*Rolník sobě!*«
Č. 2. »*Zde se prodává cholera!*«
Č. 3.—4. »*Spořivost zlatá cesta — — —*«
Č. 5. »*Církev a klerikalismus*«.
Č. 6. »*Hrrr na klerikály!*«
Č. 7. »*Pryč s konkubinátem.*«
Č. 8. »*Rodina opilcova.*«
Č. 9. »*Vědík a Věřík.*«
Č. 10. »*Pravda o pokrokářích*«.
Č. 11. »*Bohatí a chudí.*«
C. 12. »*Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí*«.
Č. 13. »*Socialní demokraté dle slov a dle skutků.*«
Č. 14. »*Koho voliti* «
Č. 15. »*Kdy byl národ český šťastnější?*«

Ročník VII.

- Č. 4. »*Matka chudoby.*«
Č. 5. »*Katolíci, vzmužte se!*«
Č. 6. »*Kdo ohlupuje lid?*«
Č. 10. »*Proti Bohu, proti bližnímu, proti vlasti*«.
Č. 11. »*Katolíku v Čechách a na Moravě, važ si dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.*«
Č. 12. »*V poblouzení.*«
Č. 13. »*Kořalka matka chudoby*«
Č. 14.—15. »*Ježíš Kristus jest Bůh*«.
Č. 16. a 17. »*Jak smýšlel Palacký na sklonku svého života o náboženství v Čechách.*«

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 13.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Osud nalezenců.

Dle pravdy a zkušenosti. — Podává A D.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Na farní úřad v Chudínově dostavily se dvě sousedky z přífařené, asi hodinu cesty vzdálené dědiny Kopaniny, kde většinou nemajetní lidé bydlili, podělkováním u dvora a drvařením v lese nuzně se živíce. Ženy vyvázaly ze šátku po desíti vajíčkách a předloživše pomačkané půlarchy, žádaly o stvrzení.

»Chceme si vzíti na hlídání nalezence, čili, jak říkáme obecně, pražátko. A tady jsme přinesly něco do kuchyně,« ukazovaly na vajíčka.

Farář nedávno sem z bohatšího města usazený a posud místních poměrů neznalý vzal listiny od obecního úřadu v Kopanině vyhotovené a stvrzující, že obě rodiny jsou zachovalé, mají chalupy, poctivě se živí a tedy se jim dítě z nalezence čili zemské porodnice může svěřiti k opatrování. Spisy byly na vlas stejné a dle nějakého »šimla« opsány.

»Tedy dříve vám sděluji,« řekl farář, »že za podobné úkony žádných platů a darů nepřijímám.

*

Když jste vejce přinesly, budou vám zaplacený. Vašich poměrů neznám a musím dáti pouze na výrok obecního úřadu. Víím, že na osadě je mnoho podobných nebohých tvorů a budu pilně na jejich opatrovnice dohlížeti, jenom co se zde poněkud poohlédnu.«

»U nás nebude dětem ukřivděno,« slibovaly ženy; »ovšem za těch několik zlatých nemůže je člověk vychovávat jako prince.«

»Toho od vás také nikdo nežádá,« odpověděl farář ženě, která se mu zdála hodně od řeči a měla asi v opatrování nalezenců cvik. »Proč vy chcete dítě z porodnice?« obrátil se k druhé, mladší a dle zevnějšku pořádné.

»Velebný pane,« přiznávala se Kubišová a hned měla slzy v očích, »měla jsem dcerušku a ta mně čtvrtletá zemřela. Nemohu na ni zapomenouti a tu si myslím, že by mne dítě z nalezince upokojilo.«

»Pamatuji se,« kýval hlavou farář, »strojila jste pohřeb. Připíši vám to do vysvědčení, aby k vám měli v Praze zřetel a dítě vám dali.«

»To může býti bez starosti,« skočila do řeči Vrabčíková. »Kdo si přinese řádně podepsané vysvědčení, a koho lékař doporučí, s prázdnou neodejde.«

»Vy tedy jste už nalezence měla?« řekl farář.

»Několik, milostpane, chudý člověk se tak živí. Dítě se obhlídá a přiživí při ostatních a několik zlatých hotově přijde k dobrému. »Loni jsem měla dvě krávy, musila jsem sháněti na

ně, na jaro muž jednu prodal a když to maličké na svět přišlo, myslila jsem si, že bych si mohla přibrati pražátko.«

Faráři se prospěchářské náhledy ty hnusily, Kubišová však naslouchala klidně. Byla tomu asi zvyklá.

»Podepíši vám vysvědčení, ale to pravím napřed, že budu pilně dohlížeti. V Kopanině mám školní vyučování, jsem tam každou chvíli a zastavím se u vás i v jiných staveních.«

»U mně je čisto, každý může o nás vydati nejlepší zprávu,« hájila se výřečná žena. »Nikommu neublízíme a živíme se poctivě.«

Kubišová mlčela. Sousedka mluvila i za ni. Obě ženy dojely do Prahy do »červeného« domu a dostaly hned děti k opatrování. Kubišová vzala dítě, které řadou na ni přišlo, a radovala se, že obdržela také děvče, které se jmenovalo Anna, jako její zemřelá dceruška. Vrabčíková byla v těch věcech obeznalejší a hledala dítě, na které by matka připlácela, šaty a dary posílala, až se jí jedno takové býti zdálo.

Na faru donesla každá kontrakt zvláště, a farář z matriky nalezenců se zatím poučil, že Kopanina je jako sídlem pražátek, a Vrabčíkovi několik jich vychovali, odvedli a také pochovali. Vyptával se a slyšel věci podivné. Někteří opatrovníci nalezence opravdu milují, ale jiní je mají pro zisk jako němou tvář. A nedostává se jim vždycky obsluhy patřičné, mnoho zkusí, hodně umírají a na hřbitově už je kout pro pra-

žátka. Pamatuje-li matka a přidá-li ku mzdě (v prvním roce 6 zl., v druhém 4 zl., od 2—6 let 3 zl. měsíčně), pošle-li šat, slíbí-li odměnu, tu se pěstouni číní, aspoň na oko dítě pečlivěji ošetřují. Ale mnohá nevzpomene, podívat se nepřijde, a duchovní, jemuž dozor svěřen, nemůže celou osadu prochoditi, všechny děti znáti, na ně dohlížeti. A udá-li koho, by mu bylo dítě odebráno, může se těšiti na mstu, že zkracuje osadníky o výdělek.

Kubišová děvče milovala, přenesši na ně lásku, kterou měla k vlastnímu dítěti. Jenom muž broukal, když Anna plakala, v noci se budila a nepokojnou byla. Svému dítěti by to odpustil. Ale vypravují ošetřovatelky, že takové děti z nalezince jsou pokojnější a tišší než vlastní, jakoby tušily, jak jsou nenáviděny, že žijí v cizině a ne u svých matek.

»To dítě si ponecháme i po šestém roce,« přimlouvala se hned předem Kubišová, »kdyby nám Bůh vlastních nedal.«

»Jenom ne tak rychle,« odpovídal manžel, »mnohé dítě zde zůstalo, ale co z toho má? Tře nouzi s námi. Bohatá domovská obec by dala svého příslušníka něčemu vycvičiti, tady drvaří nebo slouží. Co mu chudí opatrovníci mohou dáti?«

»Tam by »panchartem« postrkovali, zde zažije aspoň trochu lásky od nevlastních, když mu ji vlastní matka a otec odepřeli. Bůh to naprav!

Když o tom přemýšlím, nemohu těm rodičům ani na jméno přijíti. To je cit na světě — odkopnouti vlastní krev a žítí snad v přepychu nebo sháněti nové hříchy!*

Jinak se mělo dítě mající číslo několik tisíc a set u Vrabčíků, kde bylo šest dětí od šestnácti let až do dvouměsíčního caparta. Místo jeho bylo v koutě na hadrech, kde jindy kvočna na vejcích sedávala. Kolébky pro pražátko nebylo. Tam se držel dvouletý chlapec, nechtěje místo ono propustiti nejmladšímu bratříčkovi. Nalezenec neda mnoho práce se zavínováním, a také se povídalo že dítě je očišťováno od psa, který byl hodnější než člověk. Místo plének podkládala Vrabčíková rezný papír a ještě jiné nepěkné věci o ní kolovaly. Mateřského mléka dítě neokusilo, jemu z černého chleba udělán cumel nikdy nepraný a to hodně veliký, aby nejenom vydržel na celý den, ale zandaval i ústa, by dítě nemohlo křičeti. *)

Nejstarší holku, která by mohla děti chovati, dala Vrabčíková na službu, své dítě ještě někdy vzala na ruku, ale nalezenec si nevšímala. Povídalo se, že odvádí děti se zkřivenýma nohama, poněvadž jich nechová a jenom v letě na zahradu je vynáší, aby se samy stavěly na nohy. Dítě, které zde vydrží a vyroste, musí míti příliš silnou náturu.

*) Líčeno dle skutečnosti,

Ale farář shledal i jiné věci v rodinách, kde měli nalezence. Kde pozorovali chybu tělesnou, již snad sami zavinili, rychle dítě odvedli; mnohá matka měla dítě tří nebo čtyřleté na menší plat a když se to dalo, hned je odvezla a vyměnila za novorozeně na mzdu vyšší. Když opatrovníci odcházeli po práci, uzavírali děti, a aby snad ani nyní dítě něco neprovedlo, buď dáno do nádoby, odkud by nevylezlo, nebo těžký předmět přivalen mu na šatečký. Kde si vzali nalezence dva (a bylo to na mnohých místech), tam se musil jeden starati o druhého. Až dojemno viděti, jak čtyřletý capart tahal dítě půl a jednoleté.

A jakých jmen se dávalo panchartům, kterážto název byl jeden z nejmírnějších a nejobyčejnějších. Dítěti vštěpováno od mládí, jak špatné mělo rodiče, že je máma opustila a táta se k němu nehlásí, ani sebe menším darem si na dítě vlastně jeho opatrovníky nevzpomenou. Tak dětem zášť proti otci a matce vkládána do srdce nejútlejšího.

Někteří se aspoň matky dítěte dopátrali a vyžadovali podporu. Časem něco přišlo, ale většinou se zapomínalo docela.

Nový farář slyšel mnoho a ustrnul. Pravidelně opatrovnice žalovaly a vyzrazovaly jedna na druhou. I domácí nosily nemanželské děti do porodnice, odkud přišly za čas na opatrování babičce, a matka jejich se proto nedávala v městě oddati, že se nemusela starati o děti. A jinde někdo stonal v rodině a léky se braly na nale-

zence, poněvadž ten je má zdarma na zemské útraty.

Vrabčíkovi byli nemálo překvapeni, když k nim jednou farář vstoupil do chalupy. Zevnějšek příbytku neodpovídal vysvědčení, jaké bylo rodině té dáno.

»Kde máte nalezence?« tázal se farář ženy, která mu vyšla vstříc ven, myslíc, že to zde spraví.

»Ani nevím, kam jej Bětka odnesla,« vymlouvala se Vrabčíková v nemalých rozpacích.

»Vaše holka je ve škole,« řekl farář a rovnou šel do světnice. Až se zarazil, jaký puch panoval v nebílené a nemyté světnici, plné hadrů, hrnců, kotců pro housata a rozličného harampádí.

»Tedy jsi zde, nebohý červe?« zvolal, vida dítě na hadrech.

»Jemnostpane, nalezenec leží v kolébce,« ozvala se Vrabčíková ve dveřích.

»Nelžete; vím všechno. V kolébce je dítě vaše. Takhle jste obelhala četníka, když na udání u vás dítě z nalezince prohlížel. Mne neoklamete. Hned udělejte pořádek,« velel farář.

Opatrovnice seznala, že její podvod odhalen. Mlčky přistoupila k dítěti, by je oblékla a jinam uložila. Také rychle odstranila cumel, aby jeho obsah nebyl prohlížen.

»Za těch několik zlatých se nemůžeme s dítětem piplati,« pronášela přímo hněvivě.

»Tak je vraťte ústavu a máte čisté svědomí vy i já,« radil s důrazem farář.

Teprve, když žena nalezence opatřila a vedle

svého nejmladšího položila, duchovní odešel, uděliv Vrabčíkové a jiným ženám několik rad a pokynů. Navštívil totiž i jiná stavení, kde měli nalezence, jejichž seznam měl vypsáný v notesu. Jinde nebylo jako u Vrabčíků, ale nenalezl všeho ani zde v pořádku. Uvítán nebyl valně nikde. Teď seznával, jak krušný to úkol dohlížeti na ošetřování pražátek. Viděl zamračenou tvář, slyšel, jak za ním bouchají dvěře, a mnohá perná poznámka zalétla k uším jeho. Na několika místech musil dokazovati, že takovou povinnost má a jindy vyhrožoval, že nepotvrdí lístek na přijetí peněz. Opatrovnice se nadály, že projde stavení jednou a pak ho to omrzí, ale zklamaly se. Farář houževnatě pokračoval a nejčastěji byl u Vrabčíků, kde byl nešvar příliš zakořeněn a nalezenci se nejhůře vedlo. I kázání a cvičení učinil, v nichž dokazoval, jaké povinnosti opatrovníci na sebe vzali a že hřeší, nekonají-li jich. Lidem to bylo divné, nikdo jich neupozornil, že nejsou nalezenci pouze pro zisk, ale že se má s nimi zacházeti jako s dětmi vlastními. Rozvážní dávali faráři za pravdu, že se špatné símě, do srdcí dítek zaseté, mstí později na společnosti lidské, ale opatrovníkům se ta přísnost nelíbila.

Jedné rodině nepotvrdil vysvědčení, neboť toho zcela nezasluhovala a dítě by se tam hůře mělo než u Vrabčíků, a do rána mu hodil někdo do okna kamenem.

»Půjdete-li na mne takhle, vzdám se všeho opatrovnictví; nikomu ničeho nepotvrdím, a do

nalezince pošlu zprávu, aby na nalezence dohlíželo četnictvo. Uvidíte, povede-li se vám lépe.»

Tato vyhrůžka poněkud účinkovala. Před časem kdosi učinil takové udání, četnictvo prohlíželo byty, a děti byly mnohým odebrány. Pro chudé obyvatele to byl velký úbytek. A farář, jak se ukázal rázným, mohl by to učiniti. Nadále chodil do Kopaniny a prohlížel. Netrpěl měnění dítek, neschvaloval, aby si opatrovníci nalezence po šestém roce podrželi, nemohouce jim budoucnosti zajistiti. Ale vyhledával jejich rodiče a dotazoval se po domovských obcích. Mnohá žena si přinesla adresu matky nemanželského dítěte z Prahy, zvěděla i jméno otcovo, farář si obé poznamenal a hleděl udržeti spojení mezi rodiči a dítětem. Působil v listech na cit jejich, sděloval, jak se dětem vede, čeho by potřebovaly, zval matku, by se přišla podívat na dítě opuštěné. A mnohá přijela, psala a poslala alespoň šatečky a nezapomněla zcela na dítě. Rodiče posílali dary prostřednictvím farářovým a ten je rozdával dle zásluhy. Tu se opatrovníci jinak dívali na faráře a odpustili mu přísnost a časté dohlížení. Jak by se jim vedlo, kdyby matky našly děti ve špíně a nepořádku, děti zmrzačené a vyhublé? Před časem jedna se shledala s dítětem v tomto hrozném stavu a hned svolávala soudy.

Starosta jí říkal, když se jí to nelíbí, aby si vychovávala dítě sama, ale matka byla povedená a poukazovala na plat a špatný dozor. Teď se to měnilo, jenom Vrabčíková se nechtěla napravit.

Farář už byl hotov žádati, by jí byl Ludvík odebrán, když dítě náhle zemřelo.

Kdyby nic matkou nepohnulo, snad aspoň pobřeb nemanželského dítěte jejího by na ni účinkoval. Nalezinec věnuje na rakev korunu a ostatní se má konati všechno z lásky. I hrobař musil kopati hrob zadarmo. V Chudínově to bylo mnohokráte do roka, a hrobař to dělal se zlostí. O nalezcenci u Vrabčíků bylo známo, že jeho máma slouží u velkých pánů a přijde si na pěkné peníze. Ale na dítě se ani nepoptala; i o úmrtí jeho dostala od faráře zprávu, ale nepřijela. Vrabčíkové řekl farář, když donesla ohledací lístek mrtvoly: »Vy máte s nalezcenci nyní pokoj. Ať vás nenapadne o nové dítě žádati. Pořídte si zase druhou krávu a služte němé tváři.«

Opatrovnice si mnoho starostí s pohřbem nenadělala. Zanesla čtyřicet krejcarů truhláři (desetník utrhla) a hrobař musil teprve kopati, když vedle ležela nenatřená truhlička, vlastně rakev s dítětem. »Máma se někde v dupárně veselí«, huboval hrobař, »a já abych jejímu panchartu v neděli sloužil«.

Lidé chodili do kostela, nikdo si nevšimnul rakvičky. »To je od Vrabčíků,« říkali pouze a šli ke hrobům svých milých. Přišel kněz s ministrantem, sami dva se modlili a když hrobař kladl rakev do země, obrátil se farář k věži a kynul, aby zvonili. Ale nikdo rukou nebnul, nebylo to v obyčeji. Doskočil ministrant a zatahal několikrát za nejmenší zvonek, jehož provaz až k zemi

visel. Tak bylo uloženo pražátko do lůna země bez slzy, bez povzdechu a hrob záhy zapomenut. Nikdo ani kvítek na něm nezasadil a za krátko bude srovnán rov se zemí jako všechny ostatní, u nichž nikdo nepostojí, nepomodlí se a nerozžehne svíčky ani na den všech věrných dušiček.

Když zavrhlí dítě rodiče, kdo jiný by se měl starati? — U Kubišů se měla Anna dobře a opatrovnice se o dítě tak starala, že se až na ni sousedky hněvaly. »Bude se tak s prázetem mazliti. Jenom aby s ním nevyváděla!«

Mimo nadání se hlásila k dítěti matka a občas poslala na faru dárek pro opatrovnici. Jednou se přijela na dceru podívat. Byla to služka ale dle všeho pořádná. Zastavila se na faře, poděkovala se slzami v očích za dohled na dítě a svěřila se s tím, co na srdci měla. Kubišová měla dítě ráda, ale už neříkala, že si je vezme za vlastní. Měla se také státí matkou. Farář dopsal otci ne-manželského dítěte, vyměněno několik listů a při jedné návštěvě řekl Kubišové: »Zdá se mně, že ztratíte nalezence. Dostane se k rodičům.«

»Velebný pane, nerada se s ním loučím,« řekla dobrá ta žena, »ale vezmou li se ti lidé, a nalezne-li dítě rodiče, budu potěšena. Však sama do porodnice už pro žádné nepojedu.«

„Škoda; vám bych s největší radostí vysvědčení potvrdil. O nalezence se hlásívají lidé, kterým by se nejméně měli svěřovati,« pronesl farář,

který i ty nebohé červíky přijal za své osadníky. A byly zde děti rodičů českých i německých, katolických i evangelických, v tom ohledu se nedělá rozdíl a české dítě pak přijde do německé domovské obce, katolík mezi evangelíky, žid mezi katolíky a podobně. A nebohé, vsudy odstrkované a opuštěné děti ty jako pro posměch nazývány »plody lásky«, ač by měly sloužit plody lidské nesvědomitosti a zvrhlosti, plody nenáviděné, jimž se nejméně lásky dostává.

Počet nalezenců v Kopanině se zmenšil, ale kteří zde byli, docházeli náležitěho ošetření. Farář nadále nad nimi bděl a dříve, než vysvědčení podepsal, poptal se důkladně a sám se přesvědčil, lze-li s čistým svědomím lidem těm dítě svěřiti.

Poněvadž dříve Kopanina a celý okolní kraj byl častým odběratelem pražátek, nyní při větší přísnosti a dohlídce všech opatrovníků méně matek se přihlašovalo, obdrželi duchovní přípis, aby se pořádným rodinám potvrzení neodpíralo a s jiné strany došel pokyn, aby se všechny práce v oboru tom lidem zcela zdarma konaly.

»Také pochvalný dekret,« usmál se farář a pracoval stejně dále. Ještě jedno okno padlo za obět, že odepřel podpis rodině, která byla nejméně způsobilá k opatrování dítek svěřených.

Nadále pátral po rodičích a hleděl je upomínáním, radou i kárným hlasem udržeti ve spojení s dětmi a na srdce jim uváděl svaté povinnosti. Z Chudínova nejméně přicházelo dítek po

šestém roce stáří na obec domovskou, která bývá nalezcům mnohdy broznou macechou. A na hřbitově kopány hroby pražátkům mezi ostatními a při pohřbu zvoněno.

O dušičkách farář rozžíhal několik svíček na hrobech jejich a tyto dával na svůj náklad obložit. Časem probudila se u mnohých vychovanců v letech pozdějších vděčnost, psali opatrovníkům i faráři, děkovali za všechno, co pro ně bylo učiněno. A zůstal-li přece některý nalezenec v obci, nesměli vykořisťovati mladou sílu jeho k záhubě duševní a snad i zmrzačení tělesnému. Chodil do školy, přišel na řemeslo nebo zůstal při hospodářství. A nalezcenci z Kopaniny byli hledáni.

Když farář ku konci roku podával zprávu o nalezcích na osadě, každé slovo mělo váhu. Nebyl nucen žádati o četnickou prohlídku stavení a přece nikoho neomlouval, nikomu nenadržoval.

Kdo jede drahou od Prahy na chudý český jih, často setká se s matkami, které si vezou pražátka k ošetřování za měsíční mzdu. Jsou to ženy zpravidla chudé a vezou do krajin nezámožných děti, jichž rodiče mnohdy patří ku třídám lepším. Jak se povede dětem těm! Naleznou svědomitou rodinu a neohroženého opatrovníka? Vzpomene si na ně otec nebo matka, navštíví je, opatří aspoň šatem? Nebo jsou červíci ti odkopnuti na vždycky a čeká jich kout na vesnickém hřbitově mezi pancharťy?

Rodiče pamatujte na nemanželské děti své, jež jste odevzdali nalezinci, je to vaše krev. Kdybyste viděli, jak se jim mnohdy vede, splakali byste, máte-li trochu citu v srdci svém. A kdož jste na sebe vzali úkol opatrovníků, plňte povinnosti své; budete za každé dítě to odpovídati před Bohem. Pamatujte na slova Spasitelova: »Co jste učinili jednomu z nejmenších na světě, mně jste učinili . . . «

Ročník IX

Cena 2 kr.

Číslo 14.

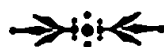
Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

II.

Pravda a lži o papežích.

Napsal

Jan Bělina.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Ve 12. čísle »Slov Pravdy« ukázali jsme na některé z potup vrhaných na papeže. V tomto čísle vizme některé z dalších takových potup.

Jednou z nich je tato :

**Papežem byla docela i žena, jmenovala se
Johanka.**

Byla to prý dcera anglického missionáře v Mo-
huči neb v Kolíně n. R. Přestrojivši se do muž-
ského šatu, odešla do světa, studovala v Athénách
a octla se konečně až v Římě, kde pode jménem
Jan Angličan založila školu. Vstoupila prý do
stavu duchovního a vynikajíc učeností, zvolena
byla za kardinála a posléze za papeže jakožto
Jan VIII. Při veřejném průvodu prý na ulici po-
rodila a zemřela.

Podobně vypravují listy socialistické, liberální,
pokrokářské, zkrátka listy nevěrecké. Ale všemu
tomu nevěří nikdo jiný, než právě ti lidé, jejichž

*

duševní stravou tyto listy jsou a kteří nemají kouska samostatného úsudku. Ba tomu nevěří ani redaktoři těch listů sami, ač to do tisku dávají. Neb každý rozumný člověk může se velmi lehce přesvědčiti, že celé to vypravování je holou bajkou.

Dějiny podávají rodokmeny panovníků jak před Kristem, tak zvláště po Kristu s velikou přesností. V těchto rodokmenech je zaznamenáno od kdy do kdy panoval ten neb onen panovník, a kdo nastoupil po něm. Podobně je také dějepisně zaznamenáno o hlavách církve, papežích, jak po sobě následovali.

Nuže, otažte se těch, kteří papežku Johanku církvi vytýkají, kdy seděla na stolci papežském. Co odpoví? Mnozí začnou, poněvadž celé to vypravování o papežce Johance skutečná pohádka je, vypravovati také jako v pohádkách: »Byla jednou jedna . . .« Druzí čas udají a řeknou: Byla papežem po Lvu IV. Tu je ale viděti, že celá pověst o papežce Johance je lží. Dá se to lehce dokázati. Neb ona tenkrát papežem býti nemohla, poněvadž po Lvu IV. († 17. června 855) bezprostředně se stal papežem Benedikt III.

Vizme toho důkazy:

1. Dle zachovaných zpráv dějepisných poslal arcibiskup remešský Hinkmar posla do Říma. Ten se na cestě dověděl o smrti papeže Lva IV. Když pak do Říma došel, byl papežem Benedikt III.

2. Je zachován diplom Benedikta III. pro klášter Korbejský, datovaný ze dne 7. října 855. Tedy již tenkrát byl papežem Benedikt III.

3 Při nastoupení panovníků na trůn bývá obyčejem raziti památní peníz. Takový peníz byl také ražen na památku nastolení Benedikta III. Na jedné straně má poprsí císaře Lothara I. a spolu jeho jméno, na druhé straně má poprsí a jméno Benedikta III. Peníz ten byl tedy ražen za života obou dvou. Lothar však zemřel 28. září 855. Tedy před tím časem byl již Benedikt III papežem.

Pro papežku Johanku by tedy zbyla při největším doba od 17. června do 7. října. Povázíme-li ale, že, než se uprázdněný stolec papežský obsadí, trvá při nejmenším celé měsíce, pak poznáme, že pro papežku Johanku tenkrát času nebylo, a že tedy papežem býti nemohla.

4. Ani jeden ze současných dějepisců i nepřátelských církvi katolické nemá o papežce Johance ani zmínky. Patriarcha cařihradský Fotius, který zavinil odštěpení Řeků od církve katolické, vyčítá církvi římské všemožné věci, ale papežky jí nevyčítá. A ta by se mu byla přece hodila velmi dobře! Ba naopak, on výslovně nazývá Benedikta III. nástupcem Lva IV.

Po celých 300 let na to o papežce Johance nikdo nevěděl. Tu pověst nalézáme sice u kronikářů Mariana Skota († 1086), Sigeberta z Gembloursu († 1112), Martina Polona († 1278). Ale oni té pověsti do svých kronik také nenapsali.

Neb staré rukopisy těch kronik o ní nemají ani zmínky. Až teprve v letech od 1278 do 1312 bylo to do spisů kronik jejich připsáno, jak to dokázal učený Döllinger.

Tak vidíme, co na celé této »události« je pravdy. Ovšem proteřtantům se tato bajka v boji proti církvi katolické a papežům hodila velmi dobře. Proto se s ní také oháněli dosti dlouho. Ale konečně, jsouce důvody dějepisnými překonání, se jí, ač neradi, vzdali.

Ne tak poctivými jsou nepřátelé církve katolické za našich dob. Oni se papežkou Johankou ve svých listech a brožurách ohánějí až dosud, t. j. tak odhánějí katolíky, kteří všemu, co je napsáno, věří, a tolik rozumu, aby rozeznali lež od pravdy, nemají, od pevného přesvědčení náboženského. Co pak ale jim záleží na pravdě a poctivosti; jen když dosáhnou svého cíle! Proto také, ač pověst o papežce Johance je lží zcela patrnou, budou se jí oháněti dále.

Mohli bychom ještě vysvětliti, kterak asi povstala tato pověst. Ale zabývali jsme se celým tímto nesmyslem beztoho již příliš dlouho. Proto vizme dále neméně krásný výkvět lásky nepřátel církve k papežům. Je jím

Zpověď Alexandra VI.

Dne 18. srpna 1503 umíral v Římě ve Vatikáně papež Alexander VI. Aby byl před svou smrtí smířen s Pánem Bohem, zpovídal se biskupu

chelmskému. A tuto zpověď jeho — světe div se — poslouchal bezpochyby za dveřmi francouz Louis Michel Altarosche, který se teprve r. 1811, tedy o více než 300 let později, narodil, a s ním všichni »také přátelé« církve katolické, na předním místě naši socialisté. Proto také nemají od té doby nic pilnějšího na práci, než rozšiřovati »Zpověď Alexandra VI.«. U nás v Čechách přinesl ji nejprve časopis »Svoboda« r. 1867. Nejnověji pak ji vydaly r. 1899 »Červánky« v extra brožurě o 16 stránkách za 6 kr. *) Mezi tím pak byla vydána v časopisech a brožurách několikráte.

V této »Zpovědi« se lze dočísti, co papež s biskupem mluvil, z čeho se zpovídal, jak mu biskup odpovídal, ba i co si myslel — vše do slova. Pro čtenáře krvavých románů — mezi takové patří hlavně naši socialisté — musí něco takového býti znamenitou pochoutkou, neb papež se v ní zpovídá — socialisté to přece slyšeli — z věcí tak strašlivých, že i sám zpovědník, biskup chelmský, se dle nich nad tím zhrozil, ač i on, dle té knížky — jako vůbec všichni kněží — za nic nestál.

Kdyby se papež v té socialistické »Zpovědi« zpovídal z věcí, které skutečně udělal, neměli bychom ničeho proti tomu. Neb, že celá tato zpověď je nestydatá lež, pozná velmi lehce každý

*) Pozn. red. To je dobrý kšeft. »Slova pravdy« mají také 16 stránek, papír je lepší, a stojí pouze 2 kr.

rozumný člověk. Věřiti v ní by mohl věru pouze člověk velice duševně omezený.

Je tedy toliko otázkou, dopustil-li se papež skutečně toho, z čeho se v této »Zpovědi« viní.

Na to odpovídáme:

Pravdou je, že papež Alexander VI. při svém dvoře trpěl lehkovážnost a rozpustilost. Z toho ale nepřátelé jeho udělali, jakoby dvůr jeho býval sídlem vsí necudnosti.

Pravdou je, že Lukretie, provdaná za Alfonsa z Este, neter papežova, byla veškerým životem svým ctná a ctihodná paní. Nepřátelé církve z ní ale udělali papežovu dceru a zpustlou ženštinu.

Pravdou je, že byl Alexander VI. při svém nastolení s takovou nadšeností vítán jaké se po dlouhé časy žádnému papeži nedostalo. Toto nadšení vycházelo ze srdce. Římané mu zůstali také vždy věrnými. Tu se staio, že byl Alexander VI. při sesutí stropu pokoje, kde mnozí přítomní byli zabiti neb těžce poraněni, způsobem skoro zázračným na živu zachován. Římané jeví nad tím radost, ale dle »Zpovědi« přijali s potěšením první zvěst, že je mrtev.

Pravdou je, že se papež dne 12. srpna 1503 rozstonal na prudkou horečku a dne 18. srpna na to kajicně zemřel. On se ale socialistům »zpoovídá«, že se omylem otrávil, chtěje otrávit jině.

A tak to jde dále.

Přiznáváme to, že život Alexandra VI., zvláště za dřívějších dob, než se stal papežem, v pravdě

apoštolským nebyl. Tu ale ukazujeme na to, co bylo již řečeno ve 12. čísle »Slov pravdy«:

»Až doposud sedělo na stolci papežském 257 papežů, a z těch by se našlo sotva 12, kterým by se mohlo vyčítati něco špatného. Než dejme tomu, že mezi 257 jich bylo 12 špatných. Na kolik dobrých tu přijde jeden špatný? Na 21. Mezi 12 apoštoly však byl Jidáš, a kdo by byl tak nespravedlivým, že by chtěl pro tohoto jediného zrádce ostatní apoštoly odsuzovati? A podobně, chtěl li by kdo pro chybu jednoho nebo dvou papežů odsouditi papeže všechny a s nimi celou církev, bylo by to spravedlivým?«

Nuže, Alexander VI, o něhož se jedná, patří mezi těch 12 papežů, kterým se dá skutečně něco vytykati. Ale on činil pokání, a jak »Zpověď« sama praví, chtěl zemřítí ve stavu milosti Boží. Bůh jej soudil a On to také ví sám jediný, kromě andělů a svatých v nebi, byl-li mu Soudcem milostivým čili nic. Ale naši socialisté, ti jej odsoudili a s ním celou církev. — Divme se ale tomu!

A proč jej odsoudili? Pramenů neuvádějí žádných. Počítají pouze na slepou víru svých přívrženců a na to — že ho slyšeli »se zpovídati.«

My jim můžeme pramenem posloužiti Je jím Burkard. Byl biskupem chudého biskupství, nestal se nikdy kardinálem, ač se jimi jiní stávali. Za to se chtěl papeži pomstiti a psal o něm klepy. Burkard je krátce, jak mnohými dějepisci zjištěno,

hrozný klevetník; denně asi musil oběhnouti všechny holírny, hokynářky, portýry, a z jejich klevet sestavoval svůj denník. Nikde při svých skandálních historkách nepraví, že tam osobně byl, ač se vševědoucím dělá. Ba, jak opět dějepisně zjištěno, on ty historky své opisoval z nemravných novell Boccacioových († 1375), jen aby Alexandra VI. zostudil. Paris Grassi tohoto »dějepisce« nazývá nad všechnu dravou zvěř dravějším a podobně dál.

Jiným »dějepiscem« Alexandra VI. byl Guicciardini. Pro své potupy papeže nemůže uvést žádného jiného důkazu, nežli — »jak se za to mělo.« Na smrtelné posteli své sám žádal, aby jeho klevety byly spáleny. Voltaire jej nazývá podvodníkem, který svými lžemi celou Evropu klamal, a dodává: »Jsi nepřitelem papeže a uvěřils své vlastní nenávisti.« Dějepisec Bayle pak jej nazývá lhářem. Pro uvarování všeho nedorozumnění podotýkáme, že ani Bayle ani Voltaire nebyli žádní horliví katolíci, ale nevěrci.

Tedy dle dějepisců lhářů a podvodníků sestavoval Altarosche po více než 3 stoletích »Zpověď Alexandra VI.«

Co tedy rozšiřují za našich časů socialisté, rozšiřující tuto jeho »Zpověď«? — — — Lež a podvod!

Papežové prý vydírají lid sv. petrským halířem.

Tak zní další výtku činěná papežům. V této věci je co činiti s jedné strany s nevědomostí, s druhé se zlomyslností. Neboť nevědomost to je, řekne-li i jinak slušný katolík při sbírání sv. petrského halíře lidem, kteří jej dávají, »kdybyste ty peníze raději zahodili.« A zlomyslnost to je, jestliže nevěrci ve své nezměrné zášti proti církvi právě sv. petrského halíře používají, aby tak proti ní a proti papežům bojovali.

Tu podáváme všem rozumným lidem na uvážení.

Když Kristus Pán rozesílal apoštoly do celého světa, tu řekl: »Hoden je dělník mzdy své.« Tedy z rozkazu Krista Pána samého měli věřící přispívati na výživu apoštolů, následkem toho tedy i na výživu prvního z apoštolů, sv. Petra. To ale neplatilo o apoštolech samotných, nýbrž i o jejich nástupcích, tedy i papežích.

Co se pak těch týče, tu pravíme:

1. Papež potřebuje na výživu svou. Odkud však má na to bráti?

2. Papež nemůže spravovati celou, 260 milionů čítající církev sám, k tomu potřebuje mnohé úředníky. Odkud mají živi býti ti?

3. Kristus Pán dal apoštolům rozkaz: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy.« Tento rozkaz platí až podnes. Tento rozkaz platí hlavně hlavě církve, papežům, a proto je přední jejich

povinností, dáti hlásati evangelium těm, kteří se dosud nalézají v pohanství. Proto je třeba, aby i dnes vysláni byli do celého světa hlasatelé božské nauky. Tito hlasatelé však musí býti vzdělaní, musí znáti cizí řeči, zkrátka musí teprve na apoštoly národů býti vychováni. A o ně se starati, je hlavní povinností papežů. Za tím účelem zřízena je v Římě tak zvaná »Propaganda«, to jest ústav, ve kterém se chlapci a jinoši ze všech zemí a konců světa vzdělávají na missionáře. Odkud mají býti vydržováni opět oni?

4. V Itálii jsou církevní poměry za nynější vlády velmi smutné. Celé chudé diecése a fary by tam musily zaniknouti, kdyby se jim nedostalo podpory. Než něco takového není přípustno. A nepodporuje-li je nepřátelská vláda, kdo je má podporovati jiný, nežli papež? A tu je opět otázka: Ale z čeho?

5. Vatikán, sídlo papeže, je vlastně majetkem celé církve. K němu patří i některé kostely, jako na př. chrám sv. Petra. Tyto budovy ale, nemají-li zaniknouti, potřebují opravy. A odkud bráti na tu opravu?

6. Papežové byli od prvních dob příznivci a podporovateli věd a umění. Svědectvím toho jsou až dosavad ve Vatikáně se nalézající velecenná musea, obrazárny, knihovny. Tyto překrásné sbírky jsou důkazem, že církev podporovala vždy vědy a umění, tedy pravý pokrok. A jestliže dnes někteří nepřátelé církve katolické tvrdí opak toho, měly by se tyto tak patrné důkazy, že tvrzení

jejich je lež, zničití? Každý rozumný katolík řekne: nikoliv, musí býti zachovány. Mají-li ale býti zachovány, pak je třeba je opatrovati, opravovati, rozšiřovati. A opět jak je to možno bez podpory?

Co je tu tedy potřeb! A dalo by se jich uvéstí ještě více! Odkud ale, tážeme se ještě jednou, mají na to papežové bráti? Po zabrání papežského státu je papež bez příjmů. Ovšem mohl míti příjmy. Když mu byl celý církevní stát uloupen, nabízeli mu 3,225.000 franků jako pensi. Ale mohl on tuto pensi přijmouti? Tím by byl schvaloval loupež, a to je přece hřích. A tak je za našich časů papež beze všech příjmů i na svou výživu.

Byli však a jsou dosud katolíci, kteří znajíce poměry apoštolské stolice milerádi a dobrovolně, beze všeho nucení, dávali a dávají peněžité dárky nástupci sv. Petra římskému biskupu, pro jeho výživu a církevní potřeby. Neb pro svou osobu spotřebuje papež jen nepatrnou částku.

Tu ale možno všem, kterým je sv. petrský haléř trnem v očích zvolati: »Kdyby se jen všech dárků, které se mezi lidem sbírají, užilo k tak šlechetným účelům, jako tohoto haléře!« Co se pořádá za našich dob sbírek na všelijaké účely! A přece jak tomu je u těchto sbírek docela jinak, nežli u sbírání sv. petrského haléře! Věnuje-li kdo haléř pro sv. Otce, dá jej dobrovolně. U sbírek jiných se však sbírá dům od domu, a kdo nechce míti ostudu, dáti musí.

A jaký tu bývá čistý výtěžek?!

A dále! Každá strana politická má své fondy. Socialní demokraté mají svůj tiskový fond, vězeňský fond, volební fond, květnový fond. Dělník, socialista z přesvědčení, obětuje na to vše, takřka poslední halír, ale co se s ním stane, o tom nepřemýšlí. Že vlastně z něho, ubohého dělníka, žijí sociální vůdcové, agitátoři, novináři, socialisté to ze řemesla, kteří místo aby skutečně pro dobro dělného lidu pracovali, pouze štvou, na to nevzpomene.

Poslechněme jenom, co píše ku př. spisovatel Vrba ve své »Národní sebeobraně«, ne o vůdcích, ale o agitátorech socialních demokratů: »Agitátor Bretschneider byl řezbářským pomocníkem a to neschopným a špatným, vydělal 8 zl. týdně. Dnes má týdně 40 zl. Agitátor Reumann byl soustružníkem, vydělal 7 až 9 zl. týdně. Dnes má 50 zl. týdně.«

Jak před krátkým časem dokázaly »Katolické Listy« (»Právo Lidu« toho nemohlo upříti) má občan Schuhmeier za svou »námahu« pro stranu ročně 5880 zl. A to z nemocenské pokladny ročně 2500 zl., jakožto redaktor Volkstribune ročně 2080 zl., jako tajemník Parteileitungu má 1300 zl. ročně. Co pak mají teprve jejich generálové?!

A to není žádné vyssávání?

Než tak tomu je: Aby zakryli vyssávání a vydírání sami u sebe, hledí obrátiti pozornost ubohého lidu jinam a balamutí jej sv. petrským haléřem.

Papež Lev XIII. žehnal vojsku španělskému jdoucímu do boje.

Útoku socialních demokratů nezůstal ušetřen ani nynější slavně panující sv. Otec Lev XIII. Hrůza! On žehnal vojsku španělskému ubírajícímu se na ostrov Kubu do boje proti Američanům. Z toho pak dovozují: »On Španělům žehnal, aby hodně Američanů povraždili.« »Vizte z toho,« tak volají, »jaká ta církev katolická je!«

Budeme však s nimi hotovi krátce. Když jde dítko do světa, neb když vstupuje v stav manželský a vydává se tak v proud života, kde mu hrozí všelijaké nebezpečí, tu mu hodní rodičové žehnají. Dělají mu na čele kříž a chtějí tím říci: »Bůh, jehožto znamením tě znamenám, chraniž tebe ode všeho zlého. Pamatuj pak zároveň, že můžeš být pouze tehdy v pravdě šťastným, budeš-li se Ho a Jeho přikázání držeti.« Každý rozumný člověk řekne, že to je krásný obyčej.

A co je dovoleno rodičům, hlavně otci, to by nemělo být dovoleno Otci veškerého křesťanstva? Když se katolické vojsko ubírá do boje, nehrozí mu tu všelijaké nebezpečí? Požehnati mu, aby je Bůh všemohoucí chránil, to by mělo být něčím špatným?!

V boji pak, když se náruživosti rozruší, se tak lehce zapomíná na přikázání Boží, a vojíní dopouštějí se, jak nás dostatečně dějiny o tom

poučují, věci hrozných. Připamatovati jim pak ještě jednou Pána Boha, jenž je třeba velmi brzo souditi bude z každého skutku, mělo by býti v tom něco špatného?!

Nikoliv, naopak, to je šlechetné, vznešené. A tvrdí-li socialisté opak toho, pak jich lze pouze litovati.

Katolíci!

Rozšiřujte „**Slova Pravdy!**“
Zvláště letošní ročník jest obsahem
bohatý.

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Čís. 15.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Co jest člověk ?

Na obranu sv. víry podává Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Jak si představuje člověka socialní demokracie.

K o l e š: Hle, hle! »Občan« Boucharon! Kde pak jste se tu vzal? Poptávali jsme se po vás se soudruhem Ptáčkem, ale jako byste se byl propadl do vody.

B o u c h a r o n: Nepropadl jsem se nikam, ale byl jsem na letním bytě.

P t á č e k: Co že? Vy, »chudý« proletář na letním bytě? To mi nejde do hlavy.

B o u c h a r o n: A proč ne? Na letní byt dnes z velkého města chvátá každý, to se stalo již jaksi velkoměstskou modou. U mne konečně ten letní byt mnoho nestojí, leda trochu výloh na jídlo. Bydlím vždy u rodičů své ženy na úpatí Šumavy. A což, svěží, čistý vzduch, jest jen pro boháče? — — — — —

K o l e š: Pomalu, pomalu. Nechte marných řečí. Pojdme raději k »Stromečku« a pohovořme si o jiných vážných věcech, jako jsme to dříve činívali.

Boucharon i Ptáček s návrhem souhlasili. Když se byli usadili u stolu, rozpřel se hovor o některých časových událostech.

P t á č e k: Nemohu pochopiti, jak někteří rodičové zabraňují dětem, jíti do kostela. Ubozí rodičové! Ubohé děti! Jaké radosti se mohou dočkat rodičové na dětech, které od maličkosti se protiví Bohu? Neváží-li si Boha, kterak si budou vážit rodičů? A konečně, jaký prospěch z toho kyne dětem samým? Žádný, pražádný! Věru, divím se, že se mohl najíti časopis, jenž by takové jednání rodičů schvaloval.

K o l e š: Rád bych znal ten časopis.

P t á č e k: Snadno se domyslíš. Ani ti nepotřebuji jmenovati ten časopis. Socialním demokratům jest »posvátným« (?) zákonem vše, co v něm stojí, ať jest to pravda anebo lež.

B o u c h a r o n: Ale co se tomu tak divíte? Socialní demokraté chtějí prováděti v praxi (ve skutečném životě), co se jim v theorii (t. j. v knihách a ve spisech nevěreckých) namlouvá. Nevěřili v Boha, pravili: není duše — člověk jest jen zvíře — k čemu by pak posílali děti v místo, kde vše pamatuje na nejvyšší bytost, kde vše hlásá, jest Bůh, jest duše lidská, člověk není zvířetem, k čemu by posílali děti do kostela?

P t á č e k: Na snadě jest, že každá rodina dle toho, jakou odpověď si dá na otázku: »Co jest člověk?« — vychovává své děti. Zbožný katolík vede své děti k zbožnosti, k poctivosti, k pracovitosti, poněvadž jest přesvědčen, že člověk jest

tvor Boží, a že cílem člověka jest opět Bůh. Kde ale se říká: člověk není víc než zvíře, smrtí se vše končí, kde o Boží kostel celý rok se ani nezavadí, kde ruce k modlitbě se nespínají, tam není divu, že od maličkosti tvrdne srdce, až jest necitelné jako kámen, nejsouc přístupno ušlechtilějším citům. Nedávno jeden synáček, načichlý socialně-demokratickou vědou, vynadal své vlastní matce a psal, že se k ní nechce znát. Nevěreční rodičové pletou na sebe bič, vychovávají-li děti své bez Boha.

Boucharon: To máte pravdu, a souhlasím s vámi úplně. Poslední rozprava mi narovнала rozum. Na tom ubohém dělnickém lidu páše se nesvědomitě bez práví, namlouvá-li se mu, že něco jest dokázanou pravdou, co teprve vlastně se má dokázati, čili, co jest domněnkou. Nikdo nikdy nedokázal, že člověk pochází z opice — takový vývoj se nedál a neděje *) — a přece tato „povídáčka“ ve spisech socialních demokratů se opět a opět ohřívá.

Ptáček: Vzpomínám si, jak nám náš předseda v Jednotě vyprávěl pěknou anekdotu, která se prý ale skutečně sběhla. Byl kdysi v lázních. V pěkně upraveném parku byla postavena klec se dvěma opicemi. Jakýs pán a paní přistoupili ku kleci, a obdivovali dle socialních demokratů ty „prapotomky“ lidského pokolení. Panička se

*) Viz naši brožuru: „Odkud svět, odkud život?“
Číslo 9. Roč. X.

zadávala na opici, a duchaplně pravila k páncvi:
»Ach, ty opice jsou člověku přec jen moc podobné« — — — — — »Ano, ano, milostivá paní, máte pravdu,« prohodil pán, jenž přiblíživ se, poznámku její zaslechl, » — — — ráčíte sama toho podávati patrný důkaz« — — —
»I vy nezdvořáku!« — — — — —
»Opakuji jen vaši řeč,« — — — pravil, usmívaje se pán, a odešel. Mnozí nevěrci tvrdí stále: Člověk pochází od zvířete — praotcem člověka jest opice. Řeknete-li mu ale, že on jest opicí, považuje to za urážku a jest hotov vás stíhati soudně pro urážku na cti.

B o u c h a r o n: Vše se točí kolem otázky: Má člověk duši? Má li člověk duši — a sice duši sebevědomou, nesmrtelnou — pak jest nade vši pochybnost postaveno, že jest více než zvíře, pak nikdo nemůže tvrditi, že není podstatného rozdílu mezi zvířetem a člověkem.

K o l e š: Podstata nauky křesťansko-katolické o člověku jest: že 1. Bůh stvořil člověka, a 2. že člověk od Boha stvořený sestává z těla a z duše nesmrtelné. Tedy dle nauky křesťansko-katolické nepovstal první člověk žádným vývojem, nýbrž přímo vyšel z ruky Tvůrce všemocného. A dále: Člověk má nesmrtelnou duši, čímž vyniká nade všechny ostatní tvory. Domněnky socialních demokratů — a nevěrců vůbec — o původě člověka jsou v přímém odporu s naukou křesťansko-katolickou. Tu se křesťanství nikdy nemůže srovnati s tak zvanou nevěreckou vědou. Nauka

křesťansko-katolická — a tak zvaná »věda«, stojí tu proti sobě jako voda a oheň.

B o u c h a r o n: Jsem žádostiv, jak dokážete bytí duše lidské.

Duše lidská.

K o l e š: Co jest duše lidská? Anebo lépe bude, zeptám li se: Existuje duše lidská?

B o u c h a r o n: Bezbožci a s nimi socialní demokraté hlásají, že člověk žádné duše nemá. Činnost, která se duši lidské připisuje, není prý nic jiného, leč pouhý výsledek mozkové hmoty.

P t á č e k: Ale dejte pokoj s takovou řečí. Což se snad odlučují myšlenky lidské z mozkové hmoty asi tak, jako žluč z jater? Má velikost mozku vliv na množství myšlének?

K o l e š: Kdyby myšlenky závisely od velikosti mozku, pak by musil na př. slon anebo velryba býti moudřejší než člověk. Proč? Protože mají mozek mnohem větší než člověk. Kdyby myšlenky závisely od poměrné velikosti mozku, pak by musili malí ptáčkové, jako na př. strízlík, sedmihlásek — — daleko dokonalejší rozum míti než člověk.

B o u c h a r o n: V knihách se píše, že bohatost myšlének závisí od množství záhybů mozkových.

K o l e š: Kdyby bohatost myšlének závisela od množství záhybů mozkové hmoty, pak by hovězí dobytek — a právě náhodou osel — musil by býti největším mudrcem.

P t á č e k: Padařovský filosof, Alfons Šťastný, v jedné knize povídá, že na bohatost myšlének má vliv množství fosforu v mozkové hmotě.

K o l e š: To jest zase jen takové Padařovské povídání. Dle toho by husa a ovce musily býti důmyslnějšími tvory než člověk, protože jejich mozek obsahuje v sobě mnohem více látky fosforové než mozek lidský. Pravda, duše používá mozku hlavně jako svého nástroje; při každé představě, při každé vzpomínce uvádějí se atomy (t. j. nejmenší částice) mozkové v pohyb. Ale ptám se: Protože při nějaké představě a při nějaké vzpomínce dějí se pohyby a chemické změny, následuje snad již z toho, že cit, paměť atd. jsou pouze chemickými změnami? Znázorním to příkladem. Myšlenky mohou se dnes sdělovati telegrafem anebo telefonem. Co jest ten telegraf? Ten telefon? Jsou to pouze nástroje, kterými se sděluje myšlenka. I tu musí býti jakýsi pohyb, jakýsi postup, jakési chemické změny, ale tvoří ten telegraf anebo telefon myšlenku sám ze sebe? Nikoliv! Ta se mu musí sdělit, to sdělení pak se pomocí telegrafu anebo telefonu přenáší do jisté určité dálky. Tak i náš mozek jest jako telefon. On jest nástrojem, pomocí jehož se myšlenky sdělují. Pravda, jest nutně potřeba oka, sluchu, mozku, abychom mohli pozo-

rovati věci smyslné, ale ptám se, může-li péro samo o sobě knihu sepsati? — — — — Jako neživá hmota nemůže sama sebou se oživit, tak také nemůže hmota sama sebou chápat. Něco tu musí býti, co vlastně chápe a žádá, a organismu užívá tak, jako umělec svého nástroje,

a to něco jest duše.

Duše lidská ovšem nejprve poznává a chápe jen jednotlivé smyslné věci; vždyť veškeru vědoucnost věcí mimo nás se nalézajících máme skrze smysly. Ale naše duše může se vykáhati také takovou činností, kde nemohou smysly a hmotné síly nijak spolupůsobiti. Člověk poznává a chápe i to, čeho nemůže slyšeti anebo hmatati, co jest nadsmyslné. Jsou to rozličné pocity, nás se zmocňující, pocity buď příjemné anebo nepříjemné, pocity radosti anebo žalosti.

Mám-li někomu vysvětliti, co jest to prostředek a co účel, mohu na př. mysliti na péro k u p s a n í, na vůz k jízdě atd., ale dříve, nežli jsem ty příklady správně mohl voliti, musil jsem již v duchu míti čistý, nadsmyslný (abstraktní) pojem o prostředku a účelu.

Zrovna tak mám pojmy, aniž bych co viděl, co slyšel, co si představoval: příčina a následek, zákon, ctnost.

Ptám se: Jak by mohly takovéto myšlenky povstati pouhou hmotou?

Kterak by mohly atomy (t. j. nejmenší částice) mozkové utvořiti obraz z takových myšlének? Hmota, pohyb, světlo, zvuk, električnost — vše to může se čítati, vážit, měřiti, ale kterak jest možno změřiti myšlenku? Která představa potřebuje více mozkových pohybů: hlemýžď nebo orel? Zrnko písku anebo obrovské těleso nebeské? Uvedme příklad jiný: Měli bychom před sebou zavražděné dítě. Přijde matka vlastní — a podívajíc se na dítě, padá strnutím k zemi, cizí matka se také podívá, ale nepadá. Odkud to? Jeden a tentýž pohled a tak rozličné výsledky! Chudý ubožák jest volán k soudu, kde se dozví, že zdědil veliké jmění. Radostí omdlívá a klesá. Co bylo příčinou jeho pádu? Jen ten zvuk? Vždyť ta slova snad bezpočtukráte slyšel v žertu a neměla účinku! Ve všech těchto případech příčinou, že oběh krve se zastavil, anebo že prudčeji kolovala krev v žilách — byla přece jen m y š l é n k o v á s p o j i t o s t a v z t a h k v l a s t n í m u »j á«, tedy čistě duševní.

Matematika a filosofie jsou čistě duchovými výsledky duše lidské. Ale uzná každý, že příčina musí býti v stejném poměru k účinku; je-li účinek bezhmotný, musí i příčina účinku býti prosta hmoty — musí býti duchová.

Boucharon: Výborně, výborně! Takového něco jsem dosud ani neslyšel, ani nečetl.

Ptáček: Koleši, tvé vývody jsou opravdu nejen zajímavé, ale i přesvědčivé.

Duše lidská jest sebevědomá.

Koleš: Ale na tom, co jsem řekl, není dosti. Duše lidská jest také sebevědomá, to jest, poznávám a chápu nejen jiné věci mimo mne se nalézající, nýbrž poznávám a chápu také, že v sobě mám činnost myšlenkovou, poznávám, že právě jsem to „já“, který myslím, krátce a dobře, poznávám a chápu, že jsem. Cítím na př. bolest jako zvíře, ale vím zároveň, že já, který na svou bolest myslím, jsem tentýž, který bolest snáší. Působí na mne rozličné dojmy, a všechny ty dojmy vztahuji na sebe.

Dle fyziologů mění se naše tělo každých sedm let. I když tedy měnou hmoty mé tělo bylo již mnohokrát obnoveno, poznávám přece vždy své „já“ jakožto takové, jako před mnoha lety. Věděti ale o sobě samém, jest zcela čisté, vniterné působení na sebe sama, jest působení duše na sebe samu. Hmota jen jinou hmotou může přijíti v pohyb, může jedna hmota působiti na jinou, ale nikdy sama na sebe (následkem setrvačnosti). Může tudíž duše, která takovou samočinnost a samozměnu nezávisle od něčeho mimo ni se nalézajícího jeví, může, dím, býti něco »hmotného«?

Ptáček i Boucharon: To není možné.

Touha po nadsmyslných dobrech.

Koleš: Musím upozorniti ještě na jinou okolnost duše lidské. Člověk — aspoň spořádaný — touží po nadsmyslných dobrech, jako jsou: moudrost, ctnost atd., ano, on obětuje radosti a zdraví vědě, dokonce i život dává za své čisté duševní přesvědčení. Již malé dítě se ptá: Proč? Z jaké příčiny? Hmota nějaká následkem zákona setrvačnosti nemůže nic jiného požadovati, než co hmotě (tělesu) jest příjemné. Kdyby člověk byl jen tělo — tedy jen hmota — pak by musil žádat vždy jen to, co tělu jest příjemno — tedy jen smyslné rozkoše. Jsou-li nadsmyslná dobra duši lidské přiměřenými dobry, po nichž touží, pak musí býti **duše „duchová“**.

Boucharon: Jsem vám, pane Koleči, mnohými díky zavázán, že strhujete bělmo s očí mých, abych viděl, kde dříve jsem tápal ve tmách. Prosím vás, jen pokračujte!

Člověk má svobodnou vůli.

Lombroso a jiní nevěrci snaží se dokázati, že člověk jedná pod dojmem jakési nutnosti. Naproti tomu zase pravím: Člověk má svobodnou vůli. Veškerá způsobilost naší duše poukazuje k tomu. Poznávám nejen co jest užitečné a co škodné, jako to bývá u zvířete, ale poznávám také, co krásné a co ohyzdné, co mravně

dobré a co mravně zlé, a sice poznávám to jedno jako dobré, to druhé jako lepší, a dělám nekončně mnoho rozdílů. Jakoby tudíž oko a ruka lidská neměly účele, kdyby skutečně neexistoval hmotný svět, tak rovněž by naše duševní poznávání a rozlišování bylo bezúčelné a v odporu s přírodou, kdybychom také neměli svobodno voliti dle svého poznání. Jsem si toho vědom na př. že žádám něco dobrovolně; ale že i jinak mohu jednati; jsem si toho vědom, že jsem příčinou svého jednání, že jsem svým vlastním pánem; činím dobře rozdíl mezi těmi věcmi, jež konám z přinucení aneb ukvapeně, a mezi takovými věcmi, jež konám dobrovolně; jsem si toho jasně vědom, že žilobití nezávisí od mé vlastní vůle, naproti tomu ale vím, že pohyb rukou a nohou mých závisí ode mne. Uvažuji, mám li jednati tak, či onak.

Byly by takové případy v duši možné, mohl bych vůbec činiti nějaké rozdíly, ano, mohl bych vůbec míti vědomost o nějakém rozdílu mezi dobrovolnými a vynucenými úkony, kdyby veškeré jednání lidské býlo stejnou měrou výsledkem nutnosti? Pouhý mechanismus by nemohl míti ani domnělou svobodu, ano ani myšlěnku o svobodě. Pravdať, člověk jedná dle své povahy (čili jak říkáme temperamentu), a pohnutky, působící na těžkomyslného, nemají platnosti při lehkomyslném; pravdať, vychování také dělá mnoho, mimo to působí i okamžité okolnosti na člověka, prosby, vyhrůžky, — — — člověk napilý jinak jedná než

střízlivý, — — — tudíž připouštím, že na úkony naše mají vliv mnohé okolnosti, — — ale člověk má v duši své ještě něco jiného — — — má

zákon mravný,

a tu právě v tom spočívá svoboda. Dle tohoto zákona zkoumá člověk své žádosti a může se rozhodnouti pro to či ono. Rozličné, velmi často bezděčné důvody — — — pomysly — — — pocity — — — namlouvají nám: Tak a tak bych mohl jednat — — — Zákon mravný ale káže: T a k m u s í š!

Odporujeli naše »m o h u« — tomu »m u s í m«, pak nezbyvá nic jiného leč se rozhodnouti — — volba nastává — — — a mohu se rozhodnouti i přes dlouholetý návyk, přes prudké nutkání pro to, co zákon mravný nakazuje.

Konečně volám veškeré lidstvo za svědka pro svobodu vůle. Slyšel již někdo, že by byl potrestán stroj, který člověka rozdrtil?

Anebo stavíme polepšovny pro tigry, lvy, vlky, hady?

Kdyby člověk nebyl svobodným a úkon lidský byl jen výsledkem přírodních sil, čím pak by byla výchova člověka, nesoucí se k tomu, aby vůle rozumovými důvody naklonila se k dobrému — ptám se, čím by byla? Bylo by to rovněž tolik, jako dressura koně nebo psa — — — pak by chvála a odměna byly bez zásluhy — — — pak by každý trest a pokárání bylo kruté!

Nevěrec Lombroso chce takového člověka míti — — na tom založil svou nauku »o člověku zločinci« — — — — že člověk nutkán, páše zlé — — — — ale nedokázal nic. Kdyby tomu tak bylo, pak by vůbec nemohla se přičítati žádná vina — musily by přestati soudy — — —

Lidstvo uznává svobodnou vůli. Tudíž, byť i duše smyslovými nástroji pobádána byla k činnosti, přece jeví i takovou činnost, kde hmotné síly těla nespolutpůsobí. Jest tudíž bytostí rozdílnou od hmoty — — — neodvislou od hmoty — — — **duše jest duch.** Namítne-li někdo, že není síla bez hmoty, netvrdím, že by duše byla pouhou silou, jež by kdesi ve vzduchu se vznášela, nýbrž jest bytostí, mající síly. Řeknou-li nevěrci: Co jest duše? Jak si ji máme představit? Odpovídám na to otázkou: Jak pak — vy páni nevěrci — vypadá ten váš atom (t. j. ta nejmenší částice)? Co jest vůbec síla? Viděl někdo sílu magnetickou svýma očima? Účinek viděl, ale sílu ne. **Duše rovněž tak existuje jako hmota, ale duše jest duch.**

Boucharon: Jsem jako znova na světě. Vašimi vývody jsem úplně přesvědčen, že člověk má duši a že není jen hmota. Jediné přání mám: Aby vaše slova měla křídla a zalétla do každého příbytku ubohého svedeného lidu — — a otevřela mu oči, aby prohlédl tu šalbu, kterou s ním tropí nesvědomití štváči.

Bibliotéka her a výstupů

na jevišti katol. Jednot.

Pořádá a vydává Dr. **Josef Burian**.

Svazek I.: *Návrat* Cena 20 kr.

Svazek II.: *Myslivecká latina. — Ferdáček před soudem. — Roztržitý. — Můj první a poslední pokus se oženit. — Tu jde sem a tu zas pryč . . .* Cena 20 kr.

Svazek III.: *Strýček z Ameriky.* Veselohra. Cena 20 kr.

Svazek IV.: *Gratulace na ulici.* Humoristická scena. Cena 10 kr.

Svazek V.: *Ochrana sv. Josefa.* Činohra. Cena 15 kr.

Svazek VI.: *U kapličky.* Obraz ze života. Cena 25 kr.

Svazek VII.: *Na cestě po dobrodružstvích.* Veselohra. Cena 20 kr.

Svazek VIII.: *Pan Váha.* Veselohra. Cena 25 kr.

Svazek IX.: *Poslední dopis.* Cena 20 kr.

Svazek X.: *Narození Páně.* Vánoční zpěvohra. . .
Cena 2 zl.

Svazek XI.: *Cesty Boží jsou nevyzpytatelný, aneb Pasačka z Lúrd.* Cena 35 kr.

Svazek XII.: *Solové výstupy a kuplety.* Cena 25 kr.

Svazek XIII.: *Zvýšení nájemného.* (Úlohy ženské.)
Veselohra. Cena 25 kr.

Ročník IX.

Cena 4 kr.

Čís. 16 a 17.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Pantheismus a materialismus.

Z německého P. Petra Roha S. J.

podává **Prokop Holý.**

PABĚRKY.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Co jest pantheismus?

 pantheismus jest řecké slovo a značí učení některých filosofů, kteří tvrdí, že: vše, co tu jest, je Bůh; — kteří tudíž Boha a vesmír za jednu a tuže bytost mají, a tak neuznávají žádného Stvořitele, žádného Pána světa, žádné božské bytosti od všehorníra rozdílné.

V základě jest pantheismus jedno a tože učení s atheismem, to jest s úplným popřením Boha; že pak pantheismus, rovněž jako atheismus je přímý opak křesťanství, neupře žádný myslící člověk. Pantheista liší se od atheisty bezmeznou zpupností, v jaké sebe povyšuje na boha, neb aspoň za část božství. Atheismus však, jakožto holé popření Boha, napadá s jedné strany příliš prudce sebevědomí celého člověčenstva, než aby se slušný člověk upřímně za atheistu prohlásiti mohl; s druhé strany nelze o větě: „Není Boha“ nic ani učeného, ba ani zdánlivě učeného říci.

Proto přehodil si ohyzdný atheismus řasnatý plášť pantheismu, a zdvihá nyní jakožto vysoká filosofie zpupně hlavu. Ve formě pantheistické však jest atheismus mnohem svůdnější, poněvadž tak lze jej tížeji odkrýti a v nahé nicotě jeho poznati. Dříve, nežli se pokusíme strhnouti mu s beder ten učený školský plášť, a v celé nahotě jej zde postaviti, popatřme dříve, byť krátce jen, na prvou zavrženou větu v Syllabu sv. Otce Pia IX. (ze dne 8. prosince 1864), který jej takto zcela trefně charakterisuje:

»Není žádné nejvyšší, nejmoudřejší, vše předvídající božské bytosti, rozdílné od všehomíra; Bůh a příroda jest jedno a tože, a proto jest i změnám podroben. Bůh povstává opravdu teprve v člověku a ve světě; »Vše« jest Bůh, a má tu nejvlastnější bytnost Boha; jedno a tože jsou Bůh a svět; a rovněž i (jedno jsou) duch a hmota, nutnost a svoboda, pravda i lež, dobré i zlé, spravedlnost i nespravedlnost.«

Tato nestvůrná věta spojuje nám jako v jedině ohnisko ta nejhlavnější podvratná učení protikřesťanské filosofie, kteráž téměř už sto let značný díl naší literatury, a tudíž i života ovládají. Na vrcholu jich stojí upření osobního od všehomíra bytně rozdílného Boha. Z toho však vyplývá vše ostatní samo sebou, jako pouhý důsledek.

Rozum a křesťanství kladou nejvýšc víru v osobního Boha, kterýž, jsa jedině věčný a nekonečně dokonalý, svobodnou vůlí a nekonečnou moudrostí všecky věci z ničeho stvořil.

Soudíce (t. j. rozum a křesťanství) ze jsoucnosti nahodilých věcí na jsoucnost bytosti nutné, soudí rovněž z vlastností tvorů na vlastnosti Stvořitelovy, ale tak, že je na Bohu uznávají jakožto neomezené a bez jakékoli nedokonalosti, bez jakéhokoli nedostatku. Ony (rozum a křesťanství) vidí v každém tvorů výraz božské myšlenky a projev božské vůle. Tak stávají se jim pojem o Bohu s jedné strany, a božská myšlenka i vůle, ve tvorstvu vyslovená a projevená se strany druhé, nejvyšším, nezměnitelným měřítkem a pravidlem, a regulátorem či řídídkem pro veškerou myšlení i snažení, jednání i opomíjení. Kdo však upírá jsoucnost tohoto osobního Boha, Stvořitele, a tudíž i Pána a posledního cíle všech věcí, ten shasíná slunce duchů, ten strhuje svorník veškerenstva. Nechať pak otočí a obrátí se kamkoli, nalezne všude neodčinitelné následky svého nesmírného zločinu. Na místo nejvyšší jednoty Boží, kterážto všem věcem jsoucnost z lásky propůjčuje, a člověka nadala mravní svobodou, nalézá všude slepý osud, jenž všechno ovládá, a neodvratně do neznáma žene.

Rozum nemůže pak již pevné pojmy rozeznávat, rozlišovat, a zapadá do skepticismu (t. j. pochybování); srdce neznajíc pravdy, nezná ani ctnosti, a nemá nic v pravdě krásného, co by milovalo; jeho smysl pro právo a povinnost stal se bezpředmětným; jedním slovem: duchovní a mravní život nemá předmětu ani podkladu; život ten uprostřed hmoty pohybuje se, nevěda

kam, jen jako kus té hmoty v jediném proudu bahna, které se neodvratně valí ku předu.

Jak jen dojítí mohl duch lidský až k takovémuuto učení?

Na to dáme nejprve odpověď: Sotva počne rozum náš v dětství našem dospívati k sebevědomí, trápíváme otce i matku i celé naše okolí nesčetnými otázkami, jež vzbuzuje v nás pohled na věci, nás obklopující. K čemu to, k čemu ono? Kdo to všechno udělal? A když nám řekli: Bůh všecky věci stvořil, — my ptali se dále: Ale kdo Boha udělal? A tu na odpověď: Bůh jest věčně sám od sebe — neměli jsme již potřeby dále se ptáti. Učili jsme se klaněti se Bohu jakožto všemohoucímu, nejvyšš moudrému Tvůrci všech věcí, vzývati ho a milovati jakožto spravedlivého Soudce. V této bázni Boží i lásce Boží dorůstali jsme k radosti i naději rodičů: v této bázni i lásce Boží strávili jsme nejnevinnější, a tudíž i nejšťastnější leta svého života; kdo zachová si tuto bázeň Boží a lásku k Bohu neporušenu až na konec života, ten žije i při tom všem, co ho zde na zemi protivného potká, šťastným životem a umírá klidně a utěšeně v té naději, že přijde k Bohu, a že s ním a v něm věčně šťasten bude. — Ale bázeň i láska Boží nalézají v srdci našem vrozeného nepřítel: zlou žádostivost, kterážto plodí hřích, pohrdání a urážku Boha. A jak mnozí té žádostivosti poslouchají! Pak ale jest Bůh proti nim, poněvadž oni sami na sebe ho

rozhněvali. Vševedoucí, všudypřítomný, nejvyšší svatý, spravedlivý a všemohoucí Bůh sevře pak srdce jejich, viny své vědomé, nesnesitelnou tísní; strach a hrůza otřásá jimi při každém pomyslení na Boha. Bůh stává se jim nesnesitelný. Proto musí se pokusiti, aby se ho zbavili. Jeden bezbožec řekl kdysi, že strach stvořil božství. Právě naopak! Rozum uznává Boha, ale strach upírá ho!

A nyní nesmíme očekávati, že hříšník řekne: Já nemohu bohumile býti živ, a proto nemohu ani věřiti v Boha. To by bylo příliš pokorně, příliš poctivě řečeno, a tím, že by prostě věřiti nechtěl, by mu ani nebylo poslouženo. On musí sebe upokojiti, hlodajícímu svědomí zuby vytrhnouti. Převrácené srdce jeho volá na rozum pánovitě: Mlč a neříkej mi ničeho o svatém, rozhněvaném Bohu! Napni raději všechny své síly, abys mi dokázal, že kromě mne a kromě tebe není žádného Boha! — A rozum té námahy se podjímá, protože vůle tak poroučí, a poněvadž taková úloha jemu samému lichotí. Ze sebe učiniti boha — jak lákavé!

Jak pak začíná rozum podniknutí tak převrácené?

Zkusme i to si objasniti. Snad jsi už častěji vídal, jak děti na ulici nebo jinde na veřejných místech buď ve střípkách nebo v důlkách smíchaly prach, hlínu a něco mokrého a z toho si pak dělaly domečky, zvířata, panáčky, všelijaké nádoby

i úhledné bochníčky; nedokazovaly tím na oko, že by snad bez otce a matky dobře obstály? Tento pohled byl jistým učencům pro službu jich srdce pravým světlem s nebe! Jako kdysi veliký Archimedes utíkali domů a volali: Už to máme! Vzali prostor světový jako nádobu, která na štěstí byla ještě celá a dosti veliká; pak vzali prahmotu všech věcí, a hodili ji do něho; pak tím míchali a házeli se tam, nahoru dolů, — až všecky věci byly hotovy, a to tak pěkně, jakoby je sám Pán Bůh byl udělal. — Hle, důkaz, že nepotřebujeme Boha; — a kdo tomu ještě nevěří, jest hloupý, nevzdělaný člověk!

Ostatně je zajímavé, pozorovati i rozmanitý postup těch bohotvorců a světotvorců. V jednom bodě zdá se, že všickni se shodují, totiž: od věčnosti je tu nějaká všekaše, věčná, a přece proměnlivá; nekonečná a přece z částí sestávající; nutná a přece střídání a změně podrobená; studená — i teplá; pravda — a blud; život — a smrt; duch — a hmota — to vše najednou, zkrátka nějaké: Vše-Jedno. Toto nevyslovitelné, nepomyslitelné Pra-Vše dostalo se v činnost, a to tak, až z toho »Vše Jedno« povstalo rozmanité, mnohonásobné, jednotlivo, protivno. Jen že nevíme dobře, kdy a jak a proč!

Nejdůkladnější z těchto »myslitelů« říkají, že to duchové nejprve se z té prakaše ve věčné noci probudilo, protřelo si samo oči, a tak že přišlo k polovičnímu sebevědomí

Aby pak plného sebevědomí dosáhlo, že se stanovilo jakožto »Já« a naproti sobě že postavilo směšné »Ne-já.« A tu najednou došlo mezi Já a Ne-já k rozlišování a stotožňování, kladu a záporu, podmětování a předmětování, tvrzení a předpokládání, tříštění, třepení a hnětení, — až to konečně bylo vše tak, jak to nyní jest: straky na vrbách a filosofové na stolicích.

Jiní však tvrdí, že ta Pra-kaše neobsahovala vlastně nic duchového, ale vše že je pouhá hmota. Tu však že to tekuté v kaši, jakožto nejhybnější nad ostatním vším vrchu nabylo, vše ostatní uchopilo, strhlo do vlnění a vření, rozkouskovalo, ve vrstvách nakupilo, v koule stočilo, ve vlákna napjalo, sutkalo, slepilo, svázalo, spojilo, a konečně i životem nadchlo: tak že vzduch i kámen, země i rostliny, zvířata i lidé, tedy i ti učenci sami! jsou pouhé — výtvary vodní!

Voda však má také rozhodné nepřátele, kteří jí všechny tyto »kumšty« upírají, a připisují je za to teple, ohni.

Opět jiní chtějí nestranněji si počínati, a dávají každému čest, jaká mu patří: V té vše kaši, praví, měl každý živel, každá částěčka svoji příchyllost, a svoji nechť a odchyllost; svoje libůstky a svoji odpornost. Proto odtrhla se každá od své protivné sousedky, a hledala si sobě milou. Tu byla zmatenice, zápasení a strkanice, lovení, chápání, spínání, víření, točení nahoru dolů, křížem krážem, sem a tam, — až z celého toho nesmírného klubka bylo vše porůznu, od sebe: nebe a

země, voda i pevnina, kámen i stéblo, člověk i komár; — a sice právě na tom místě a tím, čím a kde to po lidské paměti vždycky bývalo.

Z těchto postupů můžeš si, milý čtenáři, vybrati, kterýkoli se ti zdá pravdě nejbližší. Vymyslíš-li však sám nějaký právě tak šikovný, pak nic neváhej světu jej sdělit! Takovým učencům nikdo nesmí odporovati!

Všechny však ty učené hlavy podotýkají, že v každém tom případě trvalo to nevýslovně dlouho, až konečně všechny věci byly hotovy tak, jak nyní jsou. A to jim také věříme do slova. Přitahování a odstrkování, i s tou příbuzností a odporností, to působení i protipůsobení musilo by jistě hodně dlouho trvati, aby se z bezjakostné prahmoty vyklubala rostlina, a z rostliny zvíře ve všech odrůdách až k praopici, a z praopice konečně člověk, ano dokonce takový filosof! Jakou to pak ten ubohý Bůh měl jen práci, aby se něčím řádným stal!

Svůdnost této soustavy leží patrně v rodokmenu a konečném z-Božnění člověka, a v praktických důsledcích jeho. Při všem novodobém pokřiku proti šlechtě a třídnímu rozdílu ve společnosti lidské byl by přece jen každý pobuda rád z pravé staré šlechty! Musí to tudíž býti pro každého pozemšťana nevylicitelně povznášející pocit, může-li dostoupiti až k tomu horkému prabahnu, a odtud svůj rod odvozovati, člena za členem, skrze výtrusy, rostliny, houby mořské, ústřice, ryby, ptáky a pak skrze voly, osly a

opice, až k Dětrichu Bradatému, nebo Ojří Jednokému, a odtud až k sobě samému! Zde — na nejvyšším stupni bytostí státi jakožto konečně opravdu hotový a celý bůh — a nedohlédnou řadu svých předků svým sebevědomím objati! Jaká to rozkoš! Nyní už rozumím slovům: Millionům tento polibek!

Praktické důsledky této nevěrecké nauky.

A jak teprve blaživé jsou praktické důsledky tohoto učení! Co je stkvělejšího, než býti bohem! Bůh má práva, jaká jen lze si pomyslit! Bůh nepotřebuje nikomu se zpovídati; bohu patří všechna moc, jeho jest jakýkoli majetek: on smí všeho užiti; pro boha nemají slova: vrchnost, zákon, povinnost, strádání, utrpení — vůbec smyslu. Vidíš tedy, milný čtenáři, že pantheismus, atheismus a materialismus, — tato trojčata, — od obratného friséra nalíčená a nastrojená, od slavného profesora do posluchárny uvedená a lebkovážným jinochům vysokých škol představená — ještě si mohou získati nějakých sympatií. A té nic netušící mládeže a nevědomých lidí, jimž učenci poloviční nebo celí duševně mrzké násilí činí, musíme jen ze srdce litovati. Ale těm kejklířům musíme ostražitě na prsty hleděti, a jich úskoky odkrývati, aby obecnstvo nepovažovalo je za více, nežli čím v pravdě jsou: za šalebné kejkle! A proto si posvítime na ty úskoky pantheistů i materialistů, a sice i co do východiště, i co do postupu a vývoje jejich soustavy.

Vy, pánové, říkáte: Od věčnosti jest podstata všech věcí, a podstatou všech věcí jest jedno.

Je-li tomu tak, pak je po všem myšlení a mluvení, po veškeré vědě veta. Neboť pak jest jen jediný pojem, protože jen jediný předmět myšlení, jenž sám v sobě všechnu různost v bezpodmínečné jedinečnosti ruší. Pak ale je také jen jediné slovo: »Vše«; a pak udělejte to, co vaši učitelé, indiští fakirové: uzavřete neprodyšné oči, uši, nos, zvláště však ústa — a ponořte se zcela a na vždycky ve slabiku: »vše«!

Vy si představujete »Pravše« nejprve klidně odpočívající a pak činně se vyvíjející z naprosté jednoty ve mnohost věcí. Tak tomu asi u vás musí býti — a kdybyste se tomu vzpírali chtěli, jako se někteří z vás o to pokoušeli, přece se vám to nepodaří. Neboť nemůžete přece uznati pohyb věčný, nikdy nezačínající, poněvadž při každém pohybu jest následování za sebou, a tudíž i počátek. S druhé strany pohyb, činnost ve všem míru opravdu jest. Musíte tudíž stanoviti klid předcházející a pohyb následující. Ale je-li toto nutno pro vás, je to také potřebno pro to věčné »Vše-jedno«? Proč mu není ten jeho prastav vhod na vždycky? Jest-li ono ve své prajednotnosti vším, čím se ještě může státi? Udržuje-li ono ve své prajednotnosti všecky individuality, všecky odpory ve shodě, jak může se samo bez konce individualisovati a v nesčetných rozporech

samo ze sebe vystupovati? Vnesete li vy pohyb do věčna, do prapůvodna, a učiníte toto pohybovaným, zničíte je!

Síla a hmota.

Nelze popírati, že ve všemmíru jest síla i hmota, a Büchner má za to, že s tím dvojím vše odbude. I my to chceme odbyti dostatečnou hmotou a vystačující silou. — Ale jest ve vašem »Pra-Vše-Jedno« hmota a síla jedno a tože? Jak ale může potom síla ovládati hmotu, a jak může se hmota chovati oproti síle trpně? Či jsou ony obě jedno v něčem vyšším, třetím? Kde však zůstává toto třetí, — a kde je vaše Vše-Jedno? Povstala snad hmota ze síly, či síla ze hmoty výronem? Vždyť to obé patrně jest podstatně různé: jedno činné, druhé trpné. Síla ovládá hmotu a nemůže tudíž z ní pocházeti. Či pochází hmota ze síly?

Ale síla neobsahuje hmotu v sobě údobně, dle své podstaty. Síla musí tudíž hmotu utvořiti, a pak ovšem může ji i ovládati, zpodobiti i přepodobniti. Stanovíte-li vy však sílu i hmotu, obě jakožto věčné, pak máte tu už věčnou dvojici — a vaše »Vše-Jedno« je čistá protiva — a tyto dvě pravěci zůstávají věčně od sebe rozdílny a rozloučeny, každá skrze sebe a v sobě, a jedna na druhé naprosto nezávislá; — a tento věčný, nesmířitelný dualismus na věky nevyvede — neřku tento vesmír, ale ani jediné stébélko trávy! Vý-

chodisko tudíž a základní pojem pantheismu jest pln protiv, ano souhrn všech protiv, poněvadž všecky pojmy ničí.

Rovněž tak nepřipustný jest však postup ve vývoji, jímžto nechává z onoho »Pra-Vše-Jedno« bezpočetné podstaty, od sebe tak rozdílné, povstati.

I když připustíme, že hmota, t. j. to nedokonalejší, trpné, jakékoli změně podrobené, jest věčna a sama sebou; i když připustíme, že vedle, nebo ve hmotě jest věčná síla: tož přece nám to nevysvětlí jsoucnost věcí, ani jich ustavičný rozvoj od nedokonalejšího k dokonalejšímu. Od té doby, co je na zemi člověk, stojí meze různých říší přírodních nepohnuty. Ještě nikdy nestala se z krystalu kamene bylina, z byliny zvíře, nebo ze zvířete člověk, a žádný člověk nevyšinul se k podstatě nějaké vyšší. V rozvoji pantheismu však je prahmota a prasíla východiskem, a člověk tím konečným bodem, cílem.

Ono »Pra-Vše« nabývalo tudíž v těch různých přechodních stavech vlastností, jichž dříve naprosto nemělo. Z bezživoucího stalo se živoucím, z bezcitného cítícím, z nerozumného a nesvobodného rozumným a svobodně volícím. Odkud mu přišly tyto přednosti? Z něho samotna, či odněkud jinud? — Jestliže z něho samotna, pak už je měl, a k čemu ten ďaleký pochod, aby se objevily? A jestliže odněkud jinud — odkud?!

Říci: Bůh byl kdysi jen hmotou; později byl jen rostlinou; později byl jen zvířetem —

konečně je člověkem: ale přece vždy Bůh! — jmenuje se tohle filosofie?

K čemu pak máme blázince —!

Jestliže první zvířata povstala z rostlin, a první lidé ze zvířat, jestliže vůbec živoucí povstalo z mrtvého, proč se tak neděje pořád? Kdo mohl zrušiti pořádek, dle něhož se ono Pra-Vše vyvíjí, a dosaditi místo něho jiný?

Nesmysl materialistů.

Materialisté se domýšlejí, že hmotou a silou vesmír dokáží. Ale síla, kterou předpokládají, jest patrně silou slepě hýbající, poněvadž oni nepřipouštějí žádného ducha. Nuže, — přiznejme jim to celé gratis, — a podívejme se, jak si počínají. Už ten nejnedokonalejší ze všech útvarů hmotných, jež známe, totiž krystalisace, děje se dle pevných zákonů, kteréžto duch vynikajících učenců teprve po dlouhých tisíciletích ne snad vymyslel, ale jen objevil a stanovil. Znala prahmota nebo prasíla tyto zákony již od počátku? Podrobila se jim sama, nebo jí byly uloženy? Ta nejohromnější tělesa nebeská rovněž jako nepatrný prášek, nejjobrovštější stromy jako mikroskopické výtrusy, nemotorná velryba jako nejdrobnější nálevník — jsou utvořeny dle pevných zákonů, a jistými zákony jsou i ovládány. Všude ve všem míru zachovány vidíme míru, číslo, váhu. Od tisíců let zaměstnávají se přčetní velenadání

duchové hvězdářstvím, — a přece nejsou hvězdy do dneška spočítány, neřku-li pak dle svého objemu a váhy určeny. Ale to přece víme, — což arci teprve po tisících let objeveno bylo od učenců nejslovutnějších, — že veškeren pořádek v nesčetném tom stádě těles světových a všechny pohyby jejich závisly jsou na vzájemné přitažlivosti; že síla tato působí v přímém poměru hmoty a v převráceném poměru čtverečném vzdálenosti. Aby se tedy dosáhlo pořádku, jaký právě teď vládne, a jenž se osvědčuje už tisíce let, musily právě tyto, právě nynější poměry v čísle, váze, velikosti a vzdálenosti těles světových býti zachovány. Změna jen jediného z těchto poměrů už by zrušila ten pořádek, onano tělesa by se navzájem ztroskotala. A přece žádný člověk nebude tvrditi, že by to nynější rozdělení a rozestavení hmoty světové bylo jediné možné: hmota sama o sobě jest lhostejna vůči všem podobám i pohybům, — a tudíž schopna poddati se kolikkoli jich. Jak pak tedy slepá prasíla trefila právě tyto poměry, nemíchajíc v ně nějaké jiné? Náhodou? Pak ale padni na kolena a vzývej náhodu; neboť náhoda jest, jakož řekl Bedřich II. Pruský, — bůh bláznů!

Či snad duch tvůj, jakožto bůh přechetnými těmi pochody vývoje už zcela hotový, změřil všecky ty poměry, tělesa nebeská navzájem svážil, sečetl, každému místo jeho vykázal? Jásaly snad hvězdy tobě vstříc, jakožto svému pánu, a od-

povídaly na blas tvůj: Tu jsme? — Ty ubohý člověče, — jen pak se na sebe podívej!

Podivuhodný důsledek: Naše století staví přemnoho pomníků, ba skoro oltářů, lidem, kteří vynikají ve vědě a umění. Ale co je věda? Znalost zjevů přírodních a jejich zákonů. A co je umění? Napodobení přírody. — Tedy v poznání a napodobení přírody ukazuje duch lidský svoji sílu a hodnotu. Ale ve přírodě samé se nejeví žádný duch? Ta není dílem nekonečně mocného ducha? V ní jest vše jen slepá síla, slepá náhoda?

Už pohled na hodiny nutí nás, abychom soudili na ducha, jenž měří a počítá. Kdyby ti někdo dal v pytli všechny látky, k hodinám potřebné, v poměrech žádaných; mohl bys čekati, že třesením a házením třeba nekonečným vyvedeš a zrobíš hodiny? — Že ze stříbra udělá se jediné a právě takové víčko, — a z mosazi právě tolik a zrovna takových a tak maličkých koleček, z ocele péro ve spirále, ze zlata dvě nestejně ručičky; — všecko právě na svém místě, a ciferník přesně na 12 dílů rozdělen, — jako to na svých hodinkách pozoruješ? Proč ne? Možno přece to jest! Ovšem že jest! Možno je to duchu počítajícímu a rozměřujícímu, ale nemožno — slepé náhodě! — Sestavení a počet písmen, které tvoří Homérovu Iliadu, jest docela možné, neboť takové skutečně jest! Dojdi si tedy k tiskaři, ať ti dá ty samé písmenky v tomže počtu; hoď je dohromady a třes tím, — až z toho povstane Ilias! Může se

tak z tebe státi — a možná, že dosti brzy, a to i bez genia — nový Homér!

Či chceš nám s tou svou látkou a silou předvésti raději světové hodiny, nežli kapesní; raději samotna ducha lidského, než nějaké krásné dílo jeho?

Jsme u konce: Jest to nesmysl, předpokládati, že by to nejnedokonalejší, totiž beztvárná a bezjakostná hmota, a slepá síla byla věčnou a prapůvodní. — Jest to nesmysl, to nedokonalé ponechat i jen a docela samu sobě, tak aby se samo zdokonalovalo, až i tu nejvyšší dokonalost samo sobě dalo. Každý pokus, dostat se za hranice své bytnosti, jest smrtelným skokem. Uherský jezdec, jenž vypravoval svým soudruhům, jak zapadl i s koněm do bahna, ale jak sebe i koně svého zachránil tím, že sám sebe vytáhl za kšticí, — nebyl horším chvástalem, nežli mnohý »učenec«, jenž odvozuje živoucí z bezživotného a ducha ze hmoty.

Doklad na to, co jsme tvrdili.

Oken, veliký Oken, — o němž jeden ze žáků jeho řekl: »Toho dne, kdy příroda dospěla své nejvyšší vznešenosti, stvořila Okena, — a rozbila model,« — a jemuž hlavně děkujeme za materialistické zpracování přírodních věd, — praví (ve spise svém: Allg. Naturgesch. für alle Stände, 4. sv. — Thierreich, 1. svaz. str. 313.—314.:

•Původně musili živočichové, neb aspoň tělo živoků povstati bez vajec, a sice nutně z neústrojných substancí... Tento způsob povstání nelze si jinak mysliti, leč že se ve vodě mořské utvořil hlen, spojením neústrojných látek, totiž uhlíku, kyslíku a vodíku s troškou dusíku, kteréžto s vodou, trochou vápna a soli tvoří obyčejný hlen. A není příčiny, proč by se to ještě dosud nemohlo v moři díti. Bezpochyby však koná se tento hlenotvorný proces jen na povrchu, kde voda vssává do sebe kyslík a kyselinu uhličitou a trochu dusíku, — tedy vlastně celý vzduch, a kde také z ní vybavuje se vodík působením světla. Také asi patří k tomu blízkost země, dílem ježto tu voda mořská dostává více vápna, i více uhlíku, dílem i, že je tu tepleji. Ku tvoření ústrojné pramassy náleží tudíž, jakož vidno, spolupůsobení všech živlů i sil přírodních.

Tento hlen můžeme si představit jako škraloup po celém moři. Všimneme-li pak si ustavičného neklidu povrchu mořského v každém jeho bodě, pochopíme snadno, že tento škraloup se také v každém bodě trhá, a tak tvoří nekonečně mnoho ústrojných tělísek, kouliček, — jež i všude nalézáme, a jež známy jsou pode jménem nálevníků.»

Toto opravdu klassické místo nepotřebuje poznámek. Jest tu však celé podáno a věrně, aby ti, kdož dalekosáhlého díla Okenova nemají, mohli přece užiti receptu tam naznačeného. I může dle toho nyní každý lékárnický pomocník zkusiti, a

třeba i »udělati štěstí«, kdyžtě k »vyrobení« žívoka postačí jen znáti chemické látky, součástky živočišného těla!

Toto místo Okenovo upomíná mne na výrok jednoho mého spolucestovatele na cestě z Kodaně do Korsöru. Hodinu před odjezdem z Kodaně dokončil jsem 13denní missie, i dřímál jsem unaven ve svém koutku. Jakýsi švédský cestující, jenž mluvil velmi obratně německy i francouzsky, a později proznámil se jako technik, rozpřel rozmluvu s mým soudruhem missionářem, — a brzy byli hodně v sobě, an pan Švéd horlivě pustil se do vykládání nejhrubšího pantheistického materialismu.

Několik prudkých nájezdů na Mojžíše a bibli zaplašilo i moji dřímotu a já několikráte jsem ho po zásluze odbyl. On však skončil rozmluvu tím, že — jeli jsme právě okolo jakési skupiny stromů, — náhle povýšeným hlasem zvolal: »A kdo pak může říci, že tyto stromy nemají vědomí, a že se z nich jednoho krásného dne nestanou — lidé!« — Touto ranou arcí zdrcen, upadl jsem ve svou dřívější dřímotu, — a čekám do dneška na ty, jak bych řekl zčlověčené stromy, abych si s nimi přece nějaké moudré slovo mohl promluvit. Naděje má je však, čím dále, tím slabší, an vidím, že lučba může sice všecky složené podstaty rozložit a poměry jich sloučení udati, ale že nemůže ani jedinou ústrojnou buňku utvořit, tím méně nějaké stébélko trávy, — neřku-li pak už dokonce nálevníka.

Nesmysl z úst nevěrců jinak rozumných i učených může věřící ve víře — jen utvrditi.

Všecky Boha neznající scustavy jsou naopak důkazem pro pravdivost — víry, a zvláště prvních slov bible: Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi.

Já ovšem stvoření nechápu dokonale, to jest nevím, jak se to stvoření stalo; ale to je odtud, že stvoření je dle moci nekonečné, a tou já nevládnou. Já mohu toliko látku, jež tu jest, zpracovati a přeměnit, jsoucnost jí dáti nemohu, poněvadž já sám mám jen propůjčené bytí, ale celým bytím nevládnou, nejsem soujem veškerého bytí. Může arci duch lidský také něco vyvésti, co tu jako takové nebývalo, na př. bázeň, úsudek, malbu — což pak se také výtvozem zove. — Ačkoli tedy já nechápu dokonale stvoření všech věcí všemohoucností Boží, ježto duch můj i moje moc jsou jen konečny: tož přece rozumím jim dosti, abych je rozlišil od jiných, rozdílných, a tak mohl rozumem i závěry vyvozovati.

Nyní jest mi jasno, že žádná bytost nemůže si sama jsoucnost dáti; neboť už musí býti, aby mohla jednati. Pozorují-li tedy sama sebe i věci mne obklopující, musím uznati, že buď zde jsou věčně, anebo dostaly jsoucnost od nějaké jiné bytosti, — a tato buď jest od věčnosti, a má základ své jsoucnosti sama v sobě, anebo jest opět ku jsoucnosti přivedena, ve jsoucnost postavena od jiné. — Ale nekonečnou řadu bytostí, v níž by následující vždy na předcházející byla

závislá, nemohu uznati; naopak musím předpokládati, že jedna, jež na nikom už není závislá, je zcela samostatná, a soujmem i pramenem veškery jsoucnosti; jinak měl bych jen působení podmíněných příčin bez dostatečné nepodmíněné příčiny, poslední a společné. Aby hořejší článek řetězu nésti mohl dolejší, musí první, nejhořejší, sám býti upevněn a nésti řetěz celý.

Sebe sama za věčného pokládati, to je mi přece jen nemožno; celé mé sebevědomí trestalo by mne ze lži zbožňování sebe (t. j. ve vlastním smyslu), jest nejkrajnější hranicí šílenství. Jen se přece podívejme na tyto bohy lépe:

Toho dne, kdy se jako bohové narodili, pláčí a naříkají, jakoby je potkalo největší neštěstí.

Po dlouhá leta žijí skoro tak, jakoby vůbec ještě ani nebyli nad stupněm období živočišného — oni přece bohové!

A kolik bohů jiných a s jakým namáháním musí tyto božíčky otesávat, vzdělávat! A když konečně ten bůh už je hotov, pak teprve toho nářku je! V nitru jeho jako v duté modle, probání se množství divé zvěře a obtížného hmyzu; a kolem něho jaká soutěž, co strkání, přehánění, závidění, pošlapávání, zrazování, oklamání, utrhání, ubíjení — mezi ním a jinými nespočetnými bohy, neboli stejnorodými, rovněž tak oprávněnými částmi božstva! A konec veškery ty vznešenosti? Mizerná horečka uvrhne »boha« do hrobu, červům za potravu.

Prvním pantheistou byl ďábel, jemuž to sebe-zbožnění do dneška ještě se nevyplatilo; proto obšťastniti chtěl tou ctí i naše prarodiče a jejich potomstvo, — jen že jim se to rovněž nevyplácí. Čest, neprávem si osobovaná, není žádnou ctí. Pantheista přivádí člověka, rovněž jako rostlinu i zvíře, k jednomu společnému základu, — čili prohledáme-li jej dobře, činí to, co materialismus, jenž vidí v člověku rovněž jako ve zvířeti jen stravovací přístroj, jehož veškerá činnost omezuje se jen na přeměnu látek.

Jedině ve svém náležitém poměru k Bohu, a tudíž i ku přírodě jest člověk veliký; chce-li se nad to pozdvihovati, klesá! Věru, toť chci býti raději pouhým dítkem jediného pravého Boha! Arci za tohoto Boha nemohu uznati přírodu, jež mne obklopuje; jeť ona ještě nicotnější nežli já: stále změně podrobena, v pevné meze spoutána, nezměnitelným, nejvyšším moudrým zákonům poddána; a to mne nutí, abych uznal Pána nad přírodou i lidmi, který z nekonečné lásky lidi i svět největší moudrostí a neobmezenou mocí stvořil. Tento Pán Bůh jest sám sebou soujem veškery dokonalosti, stačí sám sobě úplně, a jest sobě sám nejvyšší blažeností.

Neboť — ať jmenuji z mnoha vnitřních důvodů jen jediný — síla, z nížto vyplývá jestota sama sebou jsoucí, tudíž nutná, věčná, čili bez počátku a bez konce, musí býti nekonečná; jestota sama sebou znamená tudíž právě tolik, jako nekonečná jestota, čili soujem veškerých dokona-

lostí. Jest-li však Bůh ve své jsoucnosti nekonečný, pak dostačí si sám, a nemůže skrze nic mimo něho nějaké dokonalosti nabyti. Nepotřebuje tudíž jiných bytostí. Stvoří-li je však, pak stvoří je z vůle naprosto svobodné a dává jim onu míru dokonalosti (své), jaká se mu líbí, — a takové zákony, jak jemu vhod. Příčina tudíž, která působí svobodně, počítajíc, s moudrostí, jest osobní příčina; to poznáváme i z toho, že Bůh stvořil osobní, rozumné bytosti; kdo dává jiným rozum a svobodu, ten by neměl obé: rozum i svobodu míti sám!

Tvůrce všehomíra jest tudíž od všeho míra bytně rozdílný, nekonečně dokonalejší nežli vesmír, nekonečným rozumem a nekonečnou svobodnou vůlí vládnoucí, — to jest: osobní Bůh!

Nesmysl pantheistický i materialistický jest mi nepochopitelný; ale ještě nepochopitelnějším chování vlád a národů, kteří se nazývají křesťanskými, ale tento útok proti Bohu i lidem nejen trpí, ale vydřeným grošem profesorům a učencům platí. I prahlupec musí přece nahlédnouti, že se tu ničí nejhlubší základ společenského pořádku. Je-li toto správná filosofie, pak jest anarchie jediné oprávněnou formou státní, komunismus jediné oprávněné stanovisko k majetku, socialismus jediné oprávněný způsob života, aby bez mezí mohly býti uhájeny naše náruživosti, však přece nikdy nenasytné. A pak: sláva kanibalismu!

Ty však, milený čtenáři, jsi asi papeži Piu IX., blahé a svaté paměti, povděčen z hloubi duše, že tento podvratný blud v celém obsahu i rozsahu zavrhl; tak aspoň brání základ našeho časného i věčného štěstí, — a pravý pojem Božství, na němž všecko ostatní závisí, chrání a zachovává.

Paběrky.

Národní uvědomělost našich protestantů.

»Radikální listy« psaly v jednom čísle letošního roku: Veřejnost česká nemá ani potuchy, kam až posílají někteří uvědomělí »husité« čáslavští své dcery na »vzdělání« a pro utužení národního přesvědčení — — do Berlína! — — Vlastencům těm jsou již i ty Moravské Třebové, Lanškrouny, Chomútovy, Úršulinky atd. málo, oni chtějí míti pro své dcery kulturu nefalšovanou, přímo od čepu, — — i posílají je do protestantského »Mägdeheimu« (útulny pro služky) v Berlíně, a jsou šťastni při pomyslení, jaká dáma udělá se z jejich holky, že bude umět německy jako když bičem mrská, ba dokonce že budou se s ní i páni oficíři bavit. — A jak laciné to prý jest! Prvního půl roku za 12 zl. měsíčně, druhého

půl roku za 6 zl. měsíčně a dále prý již docela zadarmo. Vy kroutíte nad tím hlavou, nevěříte? Můžeme Vám posloužiti i bližší adresou tohoto nejnovějšího ústavu pro výchovu českých žen. Zde jest: Martahof, Schwetter-Strasse 37—40. Pozeptejte se tam a dozvíte se, že mezi chovankami tamějšími jsou Čáslavačky: slč. T. (pekaře, — hostinský T. dal svoji dceru »jen« do Moravské Třebové) slč. Br., slč. Chr. a j. Jest jich tam prý z Čáslavi samé nyní celkem 15 a z okolí 19, tedy dohromady 34 (!!). Tak vypadá rub toho husitství v Čáslavi. Není to ostuda? Bližší zprávy o tomto »Mägdehaimu« podávají se prý rodičům, jež by své dcery tam poslati chtěli — na ev. ref. faře v Čáslavi. Kdyby potvrditi se měla pověst, pak nezbývalo by věru nic jiného, než provésti z toho důsledky do krajnosti, — neboť propagandu pro berlínské »Mägdeheimy« nedáme si líbiti od nikoho!« (Kat. L. ze dne 22. února 1899.)

Které školy jsou přece lepší?

»Večerní list« ze dne 15. března 1899 napsal: O francouzském středním školství promluvil ve francouzské sněmovně radikální poslanec Maurice Faure. Zpráva jeho vyzněla v nespokojenost s nynější soustavou. Pokleslost kollejí a lyceí není ovšem ničím novým, novými jsou otcvřená slova o pravém jejich stavu. Maurice Faure sám přiznává, že vyučování ve školách kněžských a řádových vykázati se může výsledky mnohem lepšími. Republika vykonalá mnoho pro své škol-

ství obecné a pro vysoká učení, ale školy střední ponechala téměř na těch základech, které jim položil Napoleon I. Žactvo dle nynější soustavy se učí, ale nevychovává, cvičí se pamět, ale netříbí se soudnost jeho. Naproti tomu profesori na školách řádových bedlivě sledovali zahraničné opravy školské a dobře vystihli a vybrali, co se z nich dá přenést na francouzskou půdu. Přispěla k rozmnožení návštěvy jejich škol i jakási všeobecná obliba, ale skutečností jest, že v samé Paříži a okolí zmohutnělo a slavného jména nabylo několik takových ústavů, z nichž nejslavnější jest dominikánské lyceum v Arcueil u Paříže, kde spisovatel P. Didon při výročních zkouškách vítá vysoké hodnostáře státní a vojenské. Matky dávají školám kněžským přednost, neboť chovanci mají v nich dobré zaopatření, pohodlí, naučí se způsobům a pořádku. Řečník poukazoval na nevyhnutelnou potřebu reformy. Zvláště nutno odstraniti posavadní bakalářství, scholastické formy a přetěžování paměti, nutno pracovati proti kastrovní pýše »lidí od péra«, vyučování dáti směr více moderní a praktický, třeba rozšiřovati co nejvíce obzor žactva, neboť Francie i její osady potřebují mužů prakticky dokonalých. Kritika radikálního poslance je, jak viděti, velmi zajímavá a vyniká značnou upřímností.

Bělohorští mučeníci a český jazyk.

Dnes pereme se s každým, kdo má na dveřích německý nápis, aneb kdo neudá češtinu za

svůj obcovací jazyk, pro takovéto lidi jsou sloupce novin pranýřem. Však současně velebíme jako vlastenecké mučeníky lidi, kteří česky neuměli vůbec, neb česky nemluvili a svojí obstrukcí přivalili na národ náš svou nesmyslnou revolucí rány, pro něž by měli býti na věčnou výstrahu. Kdosi nejmenovaný navrhl, aby jim byla deska zasazena. Měli bychom jednu podmínku, aby na desce uvedena byla jména popravených v tom jazyku, jakého za živa užívali, t. j. u Čechů česky, u Němců německy. Pomůckou mohou nám býti protokoly, jež o výsledku jejich ve dnech 3 — 17. dubna r. 1621 se dochovaly. Z nich poznáváme, že direktoři: Bohuslav z Michalovic, Martin Fruwein z Podolí, Pavel z Řičan, Kašpar Kaplíř ze Sulevic, Henrych Otta z Losu, Štastný Václav Pětipeský z Chýše a Egenberka výpovědi své složili v jazyce německém. V jakém jazyce vyprávěli ostatní, pověděti neumíme, poněvadž se protokoly nezachovaly, ale známo jest, že dr. Jesenský byl Maďar, který česky se nenaučil, a že Jáchym Šlik z Holejče vstoupil na popravěviště v průvodu německého predikanta M. Davida Lippacha, který i Jesenia připravoval. Rovněž tak známo jest, že polní maršálek „českých“ stavů Linhart Kolona z Felsů, — který včasnou smrtí ušel osudu popravených — maje 26. srpna 1619 na sněmu odevzdati první hlas při volbě nového krále, nechtěl tak učiniti, omlouvaje se, že není mocen jazyka českého tou měrou, aby hlasování své řádně mohl odů-

vodniti. Jaký duch ostatně mezi popravenými a jejich přátely vládl, poznáváme z toho, že mluvčí sedmnáctičlenné deputace, jež se na hranice zemské do Waldsasů vypravila, aby vzdorokrále přivítala, oslovil tohoto řečí pouze německou, jeho manželku pak francouzskou. Vyvolil si sobě tito vzorní »čeští vlastenci« za krále muže, který česky neuměl, a za svého pobytu zde se ani nenaučil. Z ukázek těchto viděti, jak »včasný« je uvedený návrh: Nepostavíme-li desku my, chopí se za panující nálady myšlenky té Wolf a Čechové přijdou o čest, že uctili památku německých mučovníků. Ostatně by se mohly sochy jejich umístiti na piedestal pomníku Husova, který by ale v tomto případě musil býti zobrazen s dekretem Kutnohorským v ruce... Z návrhu patrně, že pan tvůrce myšlenky »deskové« nezná historii českou odjinud než z Kollárova »Pražského žida«.

Kterak smýšlejí předáci sociální demokracie o stavu rolnickém.

»Vědátorská« bašta sociální demokracie občan, proletář a redaktor časopisu »Neue Zeit« jménem Kautský vydal ukrutně tlustou knihu: »Sociální demokracie a otázka agrární«. V této ukrutně tlusté knize stojí následující prskavky: Kdo chce, aby selské hospodářství trvalo navždy, chce, aby trvala napořád nevzdělanost. V žádném stavu nenajdeme tolik sobectví, jako ve stavu selském.

Sedlák málo kdy miluje své rodiče, a naopak málo kdy se starají selští rodičové o výchovu dítek účinněji, než jak je jen zaopatří stravou a oděvem. O duševní potřeby svých dětí se málo který selský otec stará. Sedlákovi jde majetek nade všecko, jest mu dražší než žena a děti. Obrproletář Kautský by rád obrátil selský lid na »socialistickou víru« a navrhuje, aby se dávaly venkovskému lidu do rukou modlitební knihy, kde by nepozorovaně vsunuty byly zásady sociální demokracie. Dále už ztřeštěnost socialistických agitátorů jíti nemůže. (K L. ze dne 25. března 1899.)

Opětne přiznání dřívějšího stoupence sociální demokracie.

Občan Schenderlein, zaměstnaný dříve ve výpravně socialistického listu »Reussische Volkszeitung«, byl od generálního štábu ze strany vyloučen. Nyní chce svoje zkušenosti, kterých v této straně nabyl, uveřejniti, aby obecnstvo se dovědělo o vnitřních poměrech červené gardy v knížectví reusském. Schenderlein jmenuje tři vůdce reusské organisace, kteří rozhazovali od dělníků vymámené groše a dobře z nich žili. Peníze, které dostávali na podporu stávkujících si jednoduše nechali a použili jich na flám. To už není věru nic nového. Občan Schenderlein by mohl přijíti k nám a zajít si na Ostravsko, tam by mu dělnictvo povědělo o procesu předáků Cingra a Bernera. Kdo chce kam, pomozme mu

tam. Když chtějí červení občané platit, aby mohli jejich generálově dobře žít, tož ať platí. Zde platí pořekadlo: na hloupé hůl. (K. L. ze dne 13. dubna 1899.)

Červený občan jako žhář.

Zdejší socialistický plátek měl v jednom čísle sáhodlouhý článek, že klerikalismus vede k zločinům. Zatím zkušenost dokazuje, že z tábora červených socialistů vycházejí zralí kandidáti pro Pankrác. V obci Sutttenbrune v Horním Rakousku a v okolí jmenované obce vypukly požáry pravidelně v noci ze soboty na neděli. Obyvatelstvo hynulo strachy. Konečně poslední neděli podařilo se zlosyna zachytiti hned při činu. Jest to občan Leopold Kraus, dříve zaměstnán jako perletářský dělník v závodě p. Haunolta, práce velmi se štící soudruh, který svoje mládí přežil z valné části v donucovací pracovně v Eggenburgu. Přiznal se, že založil šest požárů. Podle ovoce poznáte je. Co generálové učí, to vojínové sociální demokracie v praxi provádějí. (Katol. Listy ze dne 13. dubna 1899.)

Socialista zloděj.

V továrně na papír „Elbemühl“ v Hostinném stává podpůrná nemocenská pokladna. Při po-

sledních volbách zvolen žid Leopold Kohn, socialistický agitátor, za pokladníka. Ředitelství továrny vyzvalo častěji Kohna, aby se vykázal bilancí. Konečně nařídilo revisi pokladny, při které vyšlo na jevo, že pokladník Kohn jakožto vyznavač zásady: »rovnost, volnost a bratrství« si pro sebe ponechal z pokladny 1748 zl.

Kohn byl před jičínskou porotou odsouzen na 8 měsíců do žaláře. »Právo lidu« o tomto kousku ani muk. (K. L. ze dne 13. dubna 1899.)

Ročník IX.

Cena 2 kr.

Číslo 18.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 86 kr.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Má řemeslo ještě zlaté dno ?

Práci čest!

Dle P. Wetzla podává P. František Jedlička.

Redakce a administrace Praha VI.-80.

V Praze 1899.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

Několik upřímných slov jako úvod.

Kdysi byl perský šach nemocen. I povolal k sobě všechny své mazury, aby mu pověděli, jak nabude zase zdraví. Po vzájemné úradě prohlásili mazurové: Choroby šachovy nevyléčí léky celé Persie, ani jí nezaříkají kouzla mudrcův, jenom košile člověka úplně šťastného přinese chorému zdraví.

Rychle hledejte člověka úplně šťastného. Hledejte, hledejte, ale kde? V celém četném komonstvu ani v moudré radě šachově nebylo ani jediného člověka úplně šťastného. Vyslání poslové do všech měst a dědin mocné říše perské; ale vše nadarmo, nikde nelze nalézt člověka úplně šťastného. Tu a tam zdálo se, že ten či onen je úplně šťasten, ale jen se tak zdálo, neboť každému ještě něco scházelo do úplného a nezkaleného

štěstí. V celé širé říši perské není člověka úplně šťastného! A přece: kdesi v horském údolí na odlehlé salaši zaslechne posel šachův veselé zvuky píšťaly, jež vyluzuje malý pasáček. Tot jistě nejšťastnější člověk na světě, pomyslí si utrmácený posel a spěchá k němu. A skutečně, pasáčkovi nic neschází, nemá zvláštních tužeb ani přání, jest úplně blažen a spokojen, může vesele pískati na svoji šalmaji. »Dej mi rychle svoji košili, dobře ti ji zaplatím,« dychtivě praví posel. »Ó s radostí,« odvětlí malý koncertista, »jen kdybych ji měl, ale já žádné košile nemám.«

Tak mnohý se domnívá, že pravé štěstí sídlí jen v palácích královských a v domech boháčů. Ale jak velice se klame! Malý pasák, jenž spokojen byl s tím, co měl a po ničem jiném netoužil, byl zajisté šťastnější, nežli mnozí mocnářové a vladařové říší rozsáhlých a četní milionáři. Pravé štěstí neběhá po světě, nesídlí jenom v nádherných palácích a stkvostných komnatách, ani není uschováno v měsci dukátovém, nýbrž každý nosí je v srdci svém; a tohle jediné a nezkalené štěstí je pravá spokojenost.

Motto: *»Kmotře Strunko, jaká je to
bída, řemeslo teď za nic nestojí.«
»Bez práce nejsou ani koláče.«*

»Řemeslo má zlaté dno,« bývalo kdysi příslovím; ale přísloví tohle prý se již neosvědčuje: zlaté dno prý řemeslu již dávno vypadlo, a zbyla mu jen bezedná prázdnota.

Tak a podobně lamentuje mnohý řemeslník, mnohý tovaryš i učenník. Slova ta sice nejsou vždy úplně neoprávněna, ale nejčastěji vytloukají řemeslníci zlaté dno řemeslu sami, spíše než by je upevnili a přitížili, nedbajíce vyučiti se řemeslu řádně a dokonale a spokojující se zhusta ledajakým fušerstvím. Učenníku nevoní poslouchati mistra neb tovaryše a odkoukávati jim řemeslo z rukou, spíše a raději odkoukají a odposlouchají mnohou darebnost. O nějaké horlivosti a touze po zdokonalení u valné části učenníků není ani potuchy.

Je tudíž pochopitelné, proč je nouze o dovedné a zručné tovaryše a dokonalé mistry den ode dne větší. Zručný a hodný tovaryš a dokonalý mistr jsou vždy a všude hledanými, a dílo jejich dobře bývá placeno. Protož, milý učenníku, přičiň se v mládí, abys jednou stal se hledaným tovaryšem a ještě hledanějším mistrem. »Komu se nelení, tomu se zelení,« praví osvědčené přísloví, a jiné dí: »Člověče přičiň se, a Pán Bůh ti požehná.« »Mladí ležáci, staří že-

bráci,« říkávali naši dědečkové; a zajisté měli pravdu. Kdo učí se řemeslu jen tak ledabyly, rok za rok, kdo navyká fušerství hned z mládí, bude fušovati i v stáří, — ale bude též jen fušersky placen. Ale nejenom řemesla si všímej, nýbrž nezanedbávej ani pokračovací školy a jiných škol odborných, máš-li příležitost navštěvovati je. Těch několik hodin týdně vyplatí se ti jednou stonásobně. Budeš-li v oboru svém kovaným, budeš jednou i hledaným; a co je hledané, lépe placeno bývá, nežli co nabízí se dotěrně samo. A protože kdo jenom doma za pecí sedá, málo zkušeností nabude, nastane i tobě brzy doba vandru, kdy i ty budeš moci anebo spíše musiti si zazpívati: Já půjdu do světa, kde růže rozkvétá.« Jenom dbej, abys místo růží nenashromáždil si jen bodláčí. Vstupuj do práce jen k mistrům řádným a dokonalým a vystříhej se pilně všelike polovičatosti. Zdokonaluj a přiučuj se, kde jen můžeš, všemu dobrému.

Mnozí ovšem si myslí: »Řemeslo je přece jenom dřina; ať si říká, kdo chce, co chce; mně nikdo nevymluví, že lidem studovaným je lépe, nežli řemeslníkům.« Lépe, nejlépe, jak se věc ta posuzuje; jisto však je, nežli se člověk něčeho kloudného dostuduje, jest mu též přičiniti se náležitě, a kdyby mnohý tovaryš a učenník z dílny přesazen byl náhle do školních škamen, v krátkce by s ne-

volí odhodil knihy s poznámkou: »Studie jsou větší dřina nežli řemeslo.«

Učený nespádl s nebe ještě nikdo, každému jest dříve se učit a přičiňovati se, aby jednou něco uměl. Obyčejně posuzuje se blahobyť lidí podle jejich kabátu: kdo jen trochu slušněji si chodí, tomu rozhodně vede se dobře. Toť domněnka skoro všeobecná. Ale je-li také správná, jest otázka jiná. Onoho domácího nedostatku a bídy tak mnohých studovaných na jejich kabátě nespatří nikdo, protože úzkostlivě bývá tajen a zakrýván. Mnohý nespokojený řemeslník si myslí: umí-li někdo trochu slušněji psát, zběžně čísti a počítati, proběhl-li několika třídami gymnasijskými a realnými, že má již všecku moudrost v malíku a že lehce žíti může od péra a že není mu třeba pracovati kladivem, ani dlátem ani rýčem. A přece zkušenost dokazuje, že mnohý řádný řemeslník má se desetkrát lépe nežli na sta nižších úředníkův, advokátních písařův a t. p., kteří mnohdy absolvovali gymnasium anebo realku s vyznamenáním. Kdyby mnozí místo studií byli řádně vyučili se řemeslu, nebylo by nyní tolik studovaného a nedostudovaného proletariatu.

Jest úplně převrácené mínění, že nadaného a šikovného jinocha je na řemeslo škoda: ušiti slušný oblek, zhotoviti vkusný nábytek, není zajisté menší dovedností, nežli úhledně opsati soudní akta, nebo psát žaloby podle šimla.

Z řad řemeslnických nejednou již vyšli dovední umělci, slavní bojovníci a státníci, ano

i básníci. A příklady přčetné dokazují, jak pilní a dovední řemeslníci zahospodařili si slušné jmění.

Tak na př. r. 1892 zemřel ve švýcarském městě Ženevě obyčejný krejčí Hadrian Vallin. Při pohřbu jeho bylo celé město na nohou, jakoby pochováván byl nějaký slavný a mocný kníže. A proč prokazovali občané ženevští tak veliké pocty krejčímu Vallinovi? Protože pilnou a svědomitou prací nastrádal si plných 800.000 franků, z nichž valnou část odkázal městu Ženevě na účely dobročinné. Tož má řemeslo zlaté dno či nemá?

R. 1885 jistý mistr kamennický psal příteli a bývalému spolužáku svému, jenž stal se kupcem, ale stále jen bídu s nouzí třel: »Nyní jest obyčejem prohlašovati postavení dělnictva za bídné, ale já mohu říci, že nevím, co je nouze, ode dne, kdy stal jsem se tovaryšem, a bez krejcaru nebyl jsem nikdy. Ovšem státi se může, že tu a tam některý řemeslník trpí nedostatkem; ale to jsou jenom výjimky! Nejčastěji jsou řemeslníci sami příčinou své nouze, buď že nedovedou zrobiti nic kloudného zůstávajíce stále řemeslníky druhé anebo až i třetí třídy, anebo že nepamatují na budoucnost.«

Známý kazatel vídeňský P. Abel vypravoval v jednom kázání pro muže: »Jistý továrník, bývalý můj žák, pravil mi, že jeho dílovedoucí (Vorarbeiter) vydělá si týdně za šest dní pracovních 28 zl. V sobotu po výplatě čekává na něho

malý synek. Otec vezme pravidelně pětku a dá ji hošíkovi pravě: »Tak tu máš, to dones domů starej!« Pět zlatých má ženě dostačiti po celý týden na jídlo, topivo, prádlo atd. nejen pro ni, nýbrž i pro děti; z nich má ještě ušetřiti nejen dětem, nýbrž i sobě na šaty a zároveň i bytné platiti. Ostatních 23 zl. spotřeboval muž na nějaký truňk, zábavu, zájmy a poplatky spolkové, — bylť členem červených, — a když neměl v kapse haléře, přišel ještě na ženu, aby mu dala jísti. (Zurück zum praktischen Christenthum str. 84.)

Takovým řemeslníkům ovšem bude se nedostávat, i kdyby řemeslo mělo dno démantové; pravít zajisté Písmo sv.: »Kdo miluje hodování, bude v chudobě, a kdo miluje víno a tučné věci, nezbohatne.« Přísloví 21, 17.

Co zde řečeno o řemeslnictvu, týká se i rolnictva.

I sedláku jest učit se mnohému, jest mu dále se vzdělávati. Ale »vystudoval-li« někdo hospodářskou neb rolnickou školu, nesmí si mysliti, že nepotřebuje již pracovati, anebo že hrubá ruční práce byla by mu hanou. Mnozí chasníci selští chtějí hned míti pěkné výstavné dvory, voziti se v kočáře, choditi na honbu a t. p., ale pramálo starají se, jak zvelebili by své hospodářství. »Tant vaut l'homme, tant vaut sa terre,« t. j. »tolik platí člověk, kolik platí jeho pozemek,« dí francouzské přísloví.

Jistý rolník cítil, že blíží se poslední ho-

dina jeho, dal zavolati k sobě tři syny a pravil jim: »Velikých statků vám nezanechávám, toliko dva poklady, jež najdete na vinici.« Sotva však slova tato dořekl, uvázl jeho hlas, »Kde, na které vinici, na kterém místě více máme kopati, abychom našli drahý poklad?« dychtivě táží se synové. Ale marně; otec ani slůvkem neodpovídá na jejich otázky a za hodinu na to je již ztuhlou mrtvolou.

Všeho jiného spíše by se byli nadáli oni synové, nežli že staříčký otec zanechá jim nějaký drahocenný poklad; proto lehce lze si pomyslit, jak radostně překvapeni byli posledními slovy jeho. Ale že přece určitěji neřekl, kde ukryty jsou ony dva poklady! »Na vinici«, děl umírající otec. A e kde, na které vinici, otec zanechal jim několik malých vinic. Počali kopati tam, kde domnívali se, že asi nejspíše poklad je, ale nic nenalezli, ačkoli pozorně překopali celou vinici. Kopali na druhé, třetí atd., až v několika letech překopali všechny své vinice, ale hledaných pokladů nespatriili. Než ještě nepozbývali naděje a překopávali vinice dále. Jednoho dne přijde k nim známý stařeček, dobrý přítel nebožtíka jejich otce a pravil: »Nyní jest čas, abych promluvil s vámi o ukrytých pokladech na vinici, jak přál si váš otec. Hleďte, váš otec nebyl s vámi úplně spokojen, protože neměli jste dosti péle a pracovitosti. Protože nemohl vám zanechat hmotných statků, právem obával se o vaši budoucnost. Vážně přemýšlel, jak uchránil by vás od zahálky a pova-

lečnosti, od touhy po nemírných a hříšných zábavách a jak přiměl by vás k větší pracovitosti a přičinlivosti. A hle, jak vidím, obojího docílil důmyslným odkazem svým: všichni pilně pracujete a stali se z vás řádní a spořádaní junáci. Toť jsou ony dva poklady, jež ukryl pro vás otec na vinici: *pracovitost* a *šetrnost*. Jenom budete-li pilně pracovati a nebudete-li zbytečně utráceti, budete šťastnými a spokojenými. Že nepřekopávali jste vinic nadarmo, vidíte na pěkném jich zdaru.*

•*Bez práce nejsou koláče*•, dí české přísloví. »Nil sine magno vita labore dedit mortalibus«, »nic nedal smrtelníkům život bez namáhavé práce«, pravil již staropohanský básník římský Horác. Práce je zákonem života lidského: jsme potomky Adamovými, proto jest i nám jako jemu dobývatí a jísti chleba vezdejšího v potu tváře své. Za pohanských dob ovšem považovala se práce za cosi nečestného; dělníci patřili tedy do nejnížší třídy obyvatelstva; mnohdy zacházeno bylo s nimi hůře nežli s dobyt看em. Ale křesťanství vrátilo práci opět čest, již dal jí kdysi sám Bůh, stvořilť zajisté člověka, ne aby se povaloval, aby hověl žádostem svým, nýbrž aby pracoval, aby vzdělával iráj, do něhož byl postaven. Práci posvětil sám Spasitel náš, pracovav po třicet roků v dílně pěstouna svého sv. Josefa a zvoliv si za apoštoly chudé dělníky a řemeslníky. Sám svatý Pavel, jenž vynikal nevšedním vzděláním, připomíná nejednou, že živil se prací rukou svých.

Pracovávali mocní králové a knížata i vznešené manželky jejich. Práce sílí tělo, bystrí ducha a jest nejlepší zárukou dobrého zdraví. *Proto práci čest!* —

Práce činí člověka ctnostným.

Kdysi navštívil Makarius Antonína, patriarchu poustevníků. Když se byli objali a jak tehdy obyčejem bylo, společně se pomodlili, dali se rychle oba do práce — pletli rohože. Sv. Makarius ani jednou nepozdvihoval očí, aby rozhlédl se kolem, ale stále jen hleděl si práce: jakmile hotov byl s jednou rohoží, uložil ji skromně za sebe v koutku cely a rychle pracoval již opět o nové, že toho sv. Antonín ani nepostřehl. Když druhého dne Antonín spatřil množství rohoží, jež byl Makarius upletl, chopil se rukou jeho a vroucně je líbaje, pravil: »Tyhle ruce jsou velice ctnostny!«

Pilnou prací možno i nebe si zasloužiti, jen když vykonává se s dobrým úmyslem a ve stavu posvěcující milosti Boží.

Jistý bratr laik v klášteře jesuitském jsa na smrtelném loži, prosil, aby dán mu byl do ruky jeho »nebeský klíč«. Tak jmenoval jehlu, jíž, jsa krejčím, denně užíval ke cti a z lásky k Bohu.

Koná-li člověk nějakou práci jen z marnivosti, z touhy po slávě a po lidské chvále, anebo jen ze zisknosti, nezíská ani dost malé zásluhy duchovní, třeba by dílo jeho bylo sebe těžší a sebe odvážnější: marnost světská u Boha ceny nemá. Ale každou práci vykonanou ke cti a z lásky k Bohu, — ovšem nemáme-li na sobě

těžkého hříchu, — můžeme si vydobyti nebeské blaženosti, byť byla práce ta sebe nepatrnější.

Známý přítel mládeže P. Adolf Dosz, mluvě kdysi s mladým sazečem, otázel se ho z nena-dání: »Nechtěl byste státi se svatým?« Překva-pený jinoch nevěděl, co má odpověděti. »Není to tak nesnadno,« pokračoval pater, »jen budete-li chtít.« »Ale jak mohl bych státi se svatým?« divil se jinoch. »Velmi lehce,« odvětil pater. »Hleďte, jste sazečem, není-li pravda? Kolik set anebo tisíc písmen vysázíte denně? Vysadíte-li každou písmenku ke cti a z lásky k Bohu, vy-konáte denně kolik set skutků záslužných a Bohu milých a svoji práci vykonáte při tom tak dobře, anebo ještě lépe nežli dosud.« Po tom vysvětlil mu pater ještě, jak vzbuzuje se dobrý úmysl konati vše ke cti a z lásky k Bohu. Sazeč vrtěl nedůvěřivě hlavou, míně, že to velice nesnadno, ale přislíbil, že se aspoň pokusí řídit se radou paterovou. Za několik neděl setkal se onen sazeč opět s P. Doszem a sotva že ho spatřil, volal radostně: »Ó, velebný pane, jde to výborně!« »Cože jde výborně?« udiveně tázal se pater, jenž byl zatím zapomněl na svoji radu. »Vy jste mi přece poradil, jak mohl bych státi se svatým,« odvětil vesele mladík, »pokusil jsem se o to, a nyní daří se mi to znamenitě.«

Ano, každá poctivá práce je záslužna, byť byla sebe nepatrnější, proto právem se říká, že *práce člověka nehanbí.*

Roku 1880 zemřel v Kalifornii v Americe jistý milionář; nemaje dětí odkázal všecko jmění svému synovci. Ale jeho miliony měly dostati se onomu mladíku jen tenkrát, jestliže plných pět neděl elegantně jsa ustrojen v nejživější ulici hlavního města od šesté hodiny ranní do osmé večerní pilně pracovati bude jako — veřejný cídíč bot. A proč asi stanovil onen bohatý strýc tuhle tak zvláštní podmínku v závěti? Aby ukázal synovci svému, že práce, byť byla sebe nepatrnější, nehanbí sebe většího boháče.

Jak císař Josef II. poctil práci rolnickou, vyorav sám několik brázd, je všeobecně známo. Proto všechna čest mozolovitým rukám!

Kdysi procházel se na ostrově sv. Heleny Napoleon I. s paní Balcombe; v tom přišli jim do cesty lidé nesoucí těžká břemena. Vysokomyslná dáma hrubě se na ně osopila, aby neprekáželi, ale Napoleon ji pokáral slovy: *„Všecka čest tomu, kdo nese těžké břímě!“*

Práce je naším zákonem životním; již Písmo sv. dí, že člověk rodí se k práci, jako pták k letu. Jako pracuje prostý řemeslník mozolovitou rukou, řídě svůj nástroj, ať je to již kladivo zednické, širočina tesařská, dláto řezbářské, anebo jenom jehla krejčovská; podobně pracuje i mladý student, jenž učí se počátkům věd a umění; pracuje stavitel, jenž podniká umělé a nádherné stavby; pracuje obchodník, jenž koná cesty a obchody do vzdálených zemí a cizích krajin; pracuje spisovatel, sepisuje dobré a užitečné knihy; pracuje

učenec, luště na sežloutlém pergamentu staré hieroglyfy; pracuje konečně i rolník, zasévaje símě do žírné půdy: ti všichni pracují a nezřídka mají ruce plny práce, že si ani rady s ní nevědí, — a ve velkých městech pobíhají druhdy celá hejna nezaměstnaného dělnictva, protože prý je práce nedostatek, — a na venkově hospodáři a statkáři naříkají na nedostatek dělnictva i čeledi a s radostí přijímají do služby uherské Slováky, protože valná část naší mladé generace štítí se práce polní a raději v městě tře bídu s nouzí, nežli by pracovala u sedláka. A přece je blahobyť rolnictva základem blahobytu státního.

Jest ovšem pravda, že mnohý hoch dále to přivede, jde-li na studie, nežli sází-li jen zeměsky anebo smolí-li dratve. O tom nechť rozhodnou lidé rozumní, zkušení a povolání, k čemu se kdo hodí, zda na studie, na řemeslo, anebo k práci polní: ale každý chop a cvič se v práci přiměřené svým silám a vlohám, jinak stane se z tebe pobuda a darmochleb, aneb aspoň nespokojenec a rozervanec; neboť jediné vědomí, že svědomitě vykonal své povinnosti, úkol životní, oblažuje člověka a činí ho v pravdě spokojeným. Na radnici norimberské v Bavořích jsou prastaré hodiny věžní s velikým a těžkým kyvadlem. Na ciferníku jejich velkými literami je napsáno: »U b i s o n u s, i b i o n u s«, což překládají si Němci slovy: »Aus Druck und Drang kommt heller Klang«, t. j. asi jako zvon vážný má zvuk blásný. Každou hodinu nastane na věži hrkot a šramot četných koles, zá-

važí se sesouvá a mocné kladivo pádně dopadá na zvon, jenž daleko široko hlásá, že minula hodina. Hodinář, jenž před dávnými lety sestrojoval tento stroj a napsal onen významný nápis, chtěl zajisté, aby jím hlásáno bylo všem budoucím pokolením, že jen práce pilná a svědomitá — t. j. onus — korunována bývá stkvělým výsledkem, — sonus.

Všickni slavní mužové, ať byli z kterékoli země, z kteréhokoli národa, domohli se a dospěli slávy své jenom pilnou prací, ať již hmotnou nebo duševní. Proto, milí jinoši, nejraději bych vám dal do erbu shrnuté rukávy dělníkovy. To byl znak jednoho severo-amerického presidenta, jenž býval kdysi řemeslníkem. Ať již učíte se řemeslu, anebo věnujete se hospodářství polnímu, aneb obchodu, vyučte se povolání svému řádně a svědomitě a plňte také jednou pilně a svědomitě všechny povinnosti své. Potom sotva poznáte, co je bída nebo nedostatek, neboť pilné a poctivé práci žehná Bůh. Pilné a poctivé práci čest!

Katolíci!

Proti bezbožeckému tisku rozšiřujte pilně tisk, jenž vede k Bohu! „Slova pravdy“ *necht nechybějí v žádném spolku — v žádné domácnosti!*